

Het heil in Christus: waar het hart vol van is...

Een onderzoek naar de bijdrage van hedendaagse zendingstheologie aan het doordenken van het missionaire beleid van een plaatselijke hervormde gemeente

Student: Jasper Lensen
Begeleider: Prof. Dr. H.E. Zorgdrager (PThU)
Tweede corrector: Prof. Dr. W.H.Th. Moehn (PThU)

Oldebroek, 11 juli 2018.

Voorwoord

U staat op het punt om mijn scriptie te lezen. Dit is het resultaat van mijn onderzoek naar de bijdrage van een hedendaagse missiologie aan het doordenken van het missionaire beleid van een plaatselijke hervormde gemeente. Deze scriptie is het gevolg van een langdurig proces. Al in mei 2016 ben ik begonnen met het bezinnen op dit thema. Vanwege andere taken en verantwoordelijkheden, zoals het afronden van een aantal vakken en de stage, en mijn werk als kerkelijk werker in de Hervormde gemeente te Oldebroek, heb ik dit onderzoek noodgedwongen uitgesteld tot maart 2018. In de periode tussen mei 2016 en maart 2018 heb ik tevens de literatuurcursus en de specialisatiecursus missiologie kunnen afronden. Het nadeel van deze lange periode was dat ik me soms weer opnieuw moest inlezen. Het voordeel was dat er zich in de tussentijd veranderingen hebben plaatsgevonden die positief waren voor mijn onderzoek. Een voorbeeld is het toerustingstraject IZB-Focus. Dit bestond nog niet in 2016, maar anno 2018 is dit traject draaiende en zijn er samenwerkingen met diverse gemeentes.

Ik heb veel geleerd van de afgelopen periode. invloed gehad op mijn persoonsontwikkeling, en is relevant gebleken voor mijn voorbereiding op het predikantschap. Eveneens geloof ik dat deze scriptie de potentie heeft relevant te zijn voor gemeentes die zich enerzijds willen verhouden tot de klassiek-gereformeerde traditie, en anderzijds hun roeping als kerk in deze veranderende samenleving willen verstaan. In een tijd waarin de seculiere wind door elke kerk en in elk huis lijkt te waaien is een missionaire bezinning op de kerk urgenter dan ooit. Als (DV) aanstaand predikant wil ik me hier graag voor inzetten.

In dit onderdeel van de scriptie wil ik ook graag een aantal mensen bedanken. In de eerste plaats prof. dr. H.E. Zorgdrager. Ik heb enorme waardering voor de professionaliteit en de begeleiding waarmee zij als eerste begeleider mij ter zijde heeft gestaan. Hartelijk dank voor de positieve feedback, de input vanuit de hedendaagse missiologie, de waardevolle adviezen en het geduld. Eveneens een dankwoord voor Dr. prof. Moehn die als tweede begeleider mij onder andere wees op essentiële literatuur ten behoeve van een goede weergave van de klassiek-gereformeerde theologie. Mijn collega-student Harrie Van Toor wil ik een speciaal plekje geven in dit voorwoord. Hartelijk dank voor het werk dat jij hebt geleverd als mee-lezer. Toen ik je vroeg, dacht ik dat je een paar uur hieraan zou hoeven te besteden. Je klaagde niet toen het veel meer tijd bleek te kosten. Bedankt voor je loyaliteit en ook voor je waardevolle tips. Ook wil ik dr. A.J. Plaisier bedanken die als auteur van Kerk 2025 zich bereid toonde om een diepte-interview af te leggen. Dit gesprek was niet alleen waardevol voor mijn scriptie, maar heeft me ook als theoloog aan het denken gezet. Dit komt mede doordat u uw persoonlijke geloofsbeleving integreerde in het gesprek. Hetzelfde kan ik zeggen voor ds. K. Van Meijeren. U hebt mij in dat gesprek niet alleen overtuigd van de potentiële relevantie van IZB-Focus voor hervormde gemeentes, maar ook zie ik in u een identificatiepersoon voor beginnende predikanten. Met uw passie voor de vertolking van het onvervalste evangelie in een veranderende samenleving en uw collegialiteit bezit u een aantal zeer relevante eigenschappen.

Mijn ouders en schoonouders wil ik bedanken voor hun gebed en hulp bij de oppas van onze dochter. Mooi om te zien dat jullie er ook nog van hebben genoten. Ik wil ten slotte mijn vrouw Jacolien bedanken. Jij staat altijd naast me, ook als je dat soms offers kost. Toen ik laaiend enthousiast was over het onderwerp, was je blij met me. Toen ik er even doorheen zat, was je er ook voor me. Zonder jou had ik deze opleiding en deze scriptie niet binnen deze tijd kunnen afronden. Onze dochter Jeliza is nog te jong om alles te begrijpen, maar bedankt dat ik van je enthousiaste (en soms koppige) karakter kon genieten tussen de drukte door.

Ik realiseer me dat het bij een masterthesis niet gebruikelijk is om dank te spreken tot (een) God. Maar ik kán en wil niet anders. Want bovenal komt Hem alle eer toe. Ik vraag me nog wel eens af wat er met mij terecht zou zijn gekomen als Hij mijn leven niet zou hebben veranderd door de liefde die geopenbaard is in Zijn Zoon Jezus Christus.

Soli Deo Gloria

Voorwoord	2
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding van het onderzoek.....	6
1.2 Doelstelling.....	7
1.3 Vraagstelling.....	7
1.4 Begripsbepaling	8
1.5 Bronnen, Opzet en methode van het onderzoek.....	9
2. Missionair in geseclariseerd Nederland	11
2.1 Wat bedoelen we met het begrip ‘missionair’?.....	11
2.2 De ontwikkeling van missie in de ecclesiologie.....	11
2.3 Wat is secularisatie?	13
2.4 Samenvatting en Conclusies.....	16
3. Het heil in Christus: een vergelijking vanuit een klassiek-gereformeerde theologie en een zendingstheologie	18
3.1 Een ‘klassiek- gereformeerde’ notie van het heil in Christus.....	18
3.1.1 Werkdefinitie van het heil in Christus in een klassiek-gereformeerde theologie: rechtvaardiging van de zondaar	19
3.1.2 Waar het heil zich voltrekt in een klassiek-gereformeerde theologie: in het hart bij de wedergeboorte.....	19
3.1.3 De roeping van de kerk in de wereld in een klassiek-gereformeerde theologie: waar lid van de ware kerk zijn door persoonlijk te geloven in het heilswerk van Christus	20
3.1.4 Evangelisatiepraktijk in een klassiek-gereformeerde theologie: de aankondiging van het oordeel dat tot bekering dringt	22
3.2 De notie van het heil in Christus binnen de hedendaagse missiologie.....	23
3.2.1 Werkdefinitie van het heil in Christus in de hedendaagse missiologie.....	23
3.2.2 Waar het heil zich voltrekt in de hedendaagse missiologie	24
3.2.3 De roeping van de kerk in de wereld in de hedendaagse missiologie	26
3.2.4 Evangelisatiepraktijk in de hedendaagse missiologie	29
3.3 Wat zijn de verschillen en de overeenkomsten tussen de drie omschrijvingen van het heil in Christus?.....	32
3.3.1 Vergelijkingen: de werkdefinitie van het heil.....	32
3.3.2 Vergelijkingen: waar het heil zich voltrekt: hart, kerk of ál het leven.....	32
3.3.3 Vergelijkingen: Roeping van de kerk in de wereld: waar lid van de ware kerk, priesterkerk of de kerk binnenstebuiten.....	33
3.3.4 Vergelijkingen: Evangelisatiepraktijk: aankondiging van het oordeel, een biddende en verheerlijkende priester kerk of aansluiten bij de Geest om het leven te bevestigen	33
3.4 Conclusies.....	34

4.	Een vergelijking: de samenhang van de soteriologie met de zendingstheologie in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie, Kerk 2025 & IZB - Focus	36
4.1	De samenhang van de soteriologie met de zendingstheologie in het beleidsplan van de Evangelisatiecommissie.....	36
4.1.1	De notie van secularisatie binnen het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek	36
4.1.2	Werkdefinitie van het heil in Christus in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek.....	37
4.1.3	Waar het heil van Christus zich voltrekt in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek.....	37
4.1.4	De roeping van de kerk in de wereld in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek.....	38
4.1.5	Evangelisatiepraktijken in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek	39
4.1.6	Conclusies.....	40
4.2	De impliciete rol van de soteriologie binnen de zendingstheologie in de PKN-Nota: Kerk 2025	40
4.2.1	Notie van secularisatie in Kerk 2025	41
4.2.2	Werkdefinitie van het heil in Christus in Kerk 2025	41
4.2.3	Waar het heil zich voltrekt in Kerk 2025	42
4.2.4	De roeping van de kerk in de wereld in Kerk 2025.....	42
4.2.5	Evangelisatiepraktijken in Kerk 2025	43
4.2.6	Conclusies.....	44
4.3	De impliciete rol van de soteriologie binnen de zendingstheologie in IZB-Focus.....	45
4.3.1	Notie van secularisatie in IZB Focus	45
4.3.2	Werkdefinitie van heil in Christus in IZB Focus	46
4.3.3	Waar het heil zich voltrekt in IZB Focus	46
4.3.4	De roeping van de kerk in de wereld in IZB Focus.....	47
4.3.5	Evangelisatiepraktijken in IZB Focus	48
4.3.6	Conclusies.....	50
4.4	Vergelijking tussen het beleidsplan Oldebroek, IZB-Focus en Kerk 2025: de rol van de soteriologie binnen de (zendings)theologie.....	50
4.4.1	Vergelijkingen: Notie van secularisatie	50
4.4.2	Vergelijkingen: werkdefinitie van het heil in Christus.....	50
4.4.3	Vergelijkingen: waar het heil zich voltrekt	51
4.4.4	Vergelijkingen: roeping van de kerk in de wereld.....	51
4.4.5	Vergelijkingen: evangelisatiepraktijk.....	52
4.5	Conclusies.....	53

5.	Missiologische inzichten, positiebepaling en aanbevelingen voor het beleidsplan	54
5.1	Missiologische inzichten.....	54
5.1.1	Missiologische inzichten: werkdefinitie & lokalisering van het heil.....	54
5.1.2	Missiologische inzichten: interne congruentie in het beleidsplan, Kerk 2025 en IZB-Focus	54
5.1.3	Missiologische inzichten: contextualisatie	55
5.1.4	Missiologische inzichten: schriftopvatting	56
5.1.5	Missiologische inzichten: Missio Dei	56
5.2	Missiologische positiebepaling.....	56
5.2.1	Missiologische positiebepaling: werkdefinitie & lokalisering van het heil	56
5.2.2	Missiologische positiebepaling: interne congruentie	56
5.2.3	Missiologische positiebepaling: contextualisatie	57
5.2.4	Missiologische positiebepaling: Schriftopvatting.....	58
5.2.5	Missiologische positiebepaling: Missio Dei	58
5.3	Aanbevelingen voor het beleidsplan.....	59
5.3.1	Aanbevelingen: Werkdefinitie & lokalisering van het heil vanuit de synthese.....	59
5.3.2	Aanbevelingen: Interne congruentie.....	59
5.3.3	Aanbevelingen: contextualisatie	59
5.3.4	Aanbevelingen: schriftopvatting	59
5.3.5	Aanbevelingen: Missio Dei	60
	Bijlage bij hoofdstuk 4.2: Diepte-interview met Arjan Plaisier	61
	Bijlage bij hoofdstuk 4.3: Diepte-interview met Klaas Van Meijeren	65
	Bibliografie	70

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

De aanleiding voor mijn onderzoek kent meerdere redenen. Ten eerste is dat mijn persoonlijke liefde voor het spraakmakende evangelie van Christus. Tevens houd ik ervan om mensen te ontmoeten, en ze te beschouwen als medeschepselen van God. Deze twee liefdes voeden bij mij het verlangen dat mensen ook een persoonlijke relatie krijgen met God. Aangezien ik geloof dat de kerk de plek is waar we God en elkaar leren lief te hebben, baart het mij zorgen dat er steeds minder mensen in Nederland deel uitmaken van de kerk. Dat deze zorgen niet geheel onterecht zijn, blijkt uit het terugkerend onderzoek van 'God in Nederland' dat sinds 1966 om de tien jaar is uitgevoerd. Ook in 2016 is dit onderzoek verschenen. Voor dit onderzoek zijn ruim 2100 Nederlanders ondervraagd. Uit het laatste onderzoek in 2016 bleek dat 82% van de Nederlanders nooit of bijna nooit meer in de kerk komt. Daarbij gelooft nog maar veertien procent in een persoonlijke God.¹

Deze tendens roept bij mij de vraag op wat de roeping van de kerk is in deze veranderende Nederlandse samenleving. Over deze vraag wil ik vanuit mijn eigen context nadenken. Ik ben namelijk sinds 2010 als kerkelijk werker werkzaam bij de Hervormde Gemeente te Oldebroek en voorzitter van de evangelisatiecommissie. Binnen deze commissie denken we na over de vertolking van het evangelie in de huidige samenleving. In haar vertolking van dit evangelie wil de evangelisatiecommissie zich verbinden met de gereformeerde traditie. In het beleidsplan wordt dit ook zodanig geëxpliciteerd en weet de commissie zich verbonden met de Heidelbergse Catechismus, de catechismus van Geneve en de Nederlandse Geloofsbelijdenis met de Dordtse leerregels.²

In gesprekken met leden van deze gemeente, maar ook met andere leden en kerkenraden van gemeenten die datzelfde doel beogen, signaleer ik regelmatig een bepaalde ontevredenheid dat de gemeente van nature naar binnen gericht is, en dat een missionaire grondhouding ontbreekt. Blijkbaar vertonen gemeentes die zich willen oriënteren op de gereformeerde traditie overeenkomsten met elkaar in de gevoelde onmacht om zich op een goede manier te verhouden tot de veranderende cultuur.

In deze scriptie wil ik nadenken over hoe we met deze onmacht kunnen omgaan. Ik denk dat literatuur uit de hedendaagse missiologie hierbij kan helpen. In de afgelopen jaren is er namelijk veel vernieuwing in missionaire praktijken van de kerken in Nederland (West-Europa) en theorievorming over de missiologie tot stand gekomen. Echter het klakkeloos overnemen van de inhoud van deze literatuur in het beleidsplan van bijvoorbeeld het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van Oldebroek lijkt me geen vruchtbare oplossing. De doelstelling zich te blijven verbinden aan het gereformeerde belijden impliceert een bepaalde achterdocht richting de hedendaagse theologie. De hedendaagse missiologie zou weleens kernelementen van het gereformeerde geloven aan het wankelen kunnen brengen. Deze kernelementen kunnen tot grote verschillen leiden met betrekking tot de definitie van het heil of de visie op het hiernamaals. Ook lijken de klassiek-gereformeerde theologie en de hedendaagse missiologie een verschillende schriftopvatting te hanteren. Het wordt hierdoor lastig om door de hedendaagse missiologie verrijkt te worden zonder kernelementen van het klassiek-gereformeerde belijden overboord te zetten. Enerzijds is er het verlangen om naar buiten gericht te zijn, anderzijds wil de kerk vasthouden aan de inhoud van de gereformeerde traditie. Dat roept de vraag op hoe we als kerk getuigend aanwezig kunnen zijn zonder onze gereformeerde identiteit te verliezen.

---

¹ <https://visie.eo.nl/alles-over/Secularisatie/> (d.d. 16 mei 2016)

² Doorn, G. van (e.a.) in *Beleidsplan Evangelisatiecommissie Hervormde Gemeente Oldebroek 2012-2016*, Oldebroek, 2012.

1.2 Doelstelling

In de scriptie wil ik me enerzijds laten inspireren door de hedendaagse missiologie. Anderzijds wil ik me blijven verhouden tot de inhoud en de confessie van de gereformeerde traditie en tot de kernwaarden van het gereformeerde belijden. In mijn zoektocht naar wat dat gereformeerde belijden precies inhoudt kwam ik terecht bij de website van de IZB. Zij hanteren dezelfde doelstelling als het beleidsplan, en wijzen op een aantal kernzaken van de gereformeerde traditie: *“Wij ontdekken steeds weer dat waardevolle accenten uit de geschiedenis van het gereformeerde protestantisme ook nu van groot belang zijn: de nadruk op de bijbel als het Woord van God; de unieke betekenis van Jezus Christus die voor ons gestorven is en opgestaan; het persoonlijke karakter van het geloof; de verzoenende en vernieuwende kracht van de genade van God; de fundamentele betekenis van de kerk in het handelen van God.”*³

In bovenstaand citaat wordt een aantal klassiek-gereformeerde elementen genoemd die volgens de IZB ook in deze tijd van groot belang zijn. Het is echter de vraag hoe deze elementen in deze cultuur kunnen worden geactualiseerd, zonder de kernwaarden van deze elementen te verliezen. Ik wil me hierbij laten inspireren door de hedendaagse missiologie. Zij houdt zich immers bezig met de vraag hoe het evangelie vertaald kan worden in de hedendaagse samenleving. In dit werkstuk onderzoek ik in hoeverre dat mogelijk is met betrekking tot de klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus (de soteriologie). Als onderzoekscasus kies ik daarvoor het missionair beleidsplan van de Hervormde Gemeente Oldebroek. Het is van belang dat de lezer beseft dat ik in verband met de noodzakelijke academische distantie geen nieuw beleidsstuk zal schrijven.

In de scriptie heb ik de volgende doelen:

1. Ik wil helderheid bieden over verschillen en overeenkomsten tussen werkdefinities van het heil binnen de hedendaagse missiologie en de klassiek-gereformeerde theologie. Ik wil zoeken naar een bepaalde interne congruentie van deze werkdefinities met betrekking tot waar het heil zich voltrekt, wat de roeping van de kerk in de wereld is, en wat voor uitwerking dit kan hebben op de evangelisatiepraktijken.
2. Ik wil ontdekken op welke manier het beleidsplan van de Hervormde Gemeente Oldebroek, de nota Kerk 2025 en het traject IZB-Focus zich met betrekking tot bovenstaande noties trachten te verhouden tot zowel de hedendaagse missiologie (en daarmee de veranderende samenleving) als tot de klassiek-gereformeerde theologie.
3. Ik wil handvaten geven aan het beleidsplan van de Evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek met betrekking tot de vraag hoe zij door de hedendaagse zendingstheologie geïnspireerd kan worden in de doordenking van het missionaire beleid, terwijl zij zich blijft verhouden tot de klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus.

1.3 Vraagstelling

De hoofdvraag van mijn onderzoek luidt:

Welke bijdrage kan de hedendaagse zendingstheologie leveren aan het doordenken van het missionaire beleid van een plaatselijke hervormde gemeente (casus Oldebroek) die zich in de geseclariseerde Nederlandse context wil blijven verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus? Op deze vraag kan pas een antwoord worden gegeven als allereerst een aantal tussenvragen wordt gesteld.

Hoofdstuk 2 presenteert en analyseert de concepten ‘missionair’ en ‘evangelisatie’ en toont aan welke ontwikkeling de missiologie ook in Nederland heeft doorgemaakt in het reflecteren op het verschijnsel ‘secularisatie’. Deze reflectie heeft geleid tot nieuwe denkrichtingen over de relatie kerk en wereld en over de contextualisatie van het evangelie in de cultuur. Ik introduceer de

---

³ <http://www.izb.nl/over-izb/missie-en-visie> (d.d. 11 juni 2018).

differentiatie modellen van de theoloog Stephen Bevans. Zijn modellen gebruik ik in mijn onderzoek als analytische 'tools' om aan te duiden op welke wijze deze wisselwerking tussen het evangelie en de cultuur in de verschillende bronnen zich plaatsvindt. Met behulp van Anton van Harskamp wordt dit hoofdstuk afgesloten met een paragraaf over secularisatie. Samengevat geeft dit hoofdstuk een antwoord op de volgende deelvraag: *Hoe heeft de missiologie gereageerd en gereflecteerd op de relatie tussen kerk en wereld door het proces van de seculariserende samenleving in Nederland/Europa?*

In hoofdstuk 3 staat de volgende deelvraag centraal: *Hoe verhoudt een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus zich ten opzichte van de wijze(s) waarop dit in de hedendaagse missiologie beschreven kan worden?*

In de beantwoording op deze vraag maak ik een vergelijking tussen een klassiek-gereformeerde visie op het heil in Christus en de manier waarop er vanuit de hedendaagse missiologie over dit heil in Christus (impliciet en/of expliciet) gesproken wordt. Dit is relevant, omdat de hoofdvraag pas beantwoord kan worden als duidelijk is wat een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus is en hoe deze positie zich onderscheidt van de wijze waarop dit in de hedendaagse missiologie beschreven wordt. Tevens wil ik onderzoeken hoe deze verschillende heilsvizies zich verhouden tot de lokalisering van dat heil en welke gevolgen dit heeft voor de visie van de roeping van de kerk in de wereld en voor evangelisatiepraktijken.

Mijn verwachting is dat uit hoofdstuk 3 blijkt dat de bronnen uit de verschillende tradities interne congruentie vertonen tussen de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus en welke gevolgen dit heeft voor de roeping van de kerk in de wereld en de manier waarop er aan evangelisatie gedaan zal worden.

De aanwezigheid van een interne congruentie acht ik relevant voor mijn hoofdvraag. Als bij de bestudering van het beleidsplan bijvoorbeeld zou blijken dat de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus niet of nauwelijks tot uiting komt in de evangelisatiepraktijken, wordt de beoogde boodschap niet weerspiegeld in zijn gehele betekenis. Het doet namelijk afbreuk aan de validiteit van een boodschap wanneer de inhoud hiervan niet te rijmen valt met de wijze waarop dit gecommuniceerd wordt. Dit geeft voor hoofdstuk 4 de volgende deelvraag:

In hoeverre toont het beleidsplan van de Evangelisatiecommissie Hervormde Gemeente te Oldebroek interne congruentie in de poging zich te laten inspireren door de hedendaagse missiologie terwijl men zich wil verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus?

Aangezien ik handvaten wil zoeken voor het beleidsplan in Oldebroek dat zich enerzijds wil verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus, en zich anderzijds wil laten verrijken door de hedendaagse missiologie maak ik hier ook gebruik van Kerk 2025 en IZB-Focus. Ik meen dat beide documenten op hun eigen wijze hetzelfde trachten te bewerkstelligen en hiermee een inspiratie kunnen zijn voor een vernieuwde opzet van het beleidsplan.

In hoofdstuk 5 evalueer ik de resultaten van het onderzoek en formuleer ik enkele conclusies met het oog op de onderzoeksvraag. Op basis van het onderzoek kom ik tot een eigen positiebepaling inzake de vraag hoe de klassiek-gereformeerde identiteit zich kan verhouden tot inzichten vanuit hedendaagse missiologie als het gaat over de missionaire roeping van de kerk in de wereld als deelname aan de Missio Dei. Vervolgens zal ik enkele missiologische aanbevelingen doen voor het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek.

1.4 Begripsbepaling

Voordat ik een antwoord kan geven op de hierboven geformuleerde vraag is het goed om een aantal veel gehanteerde begrippen te verhelderen.

Klassiek-gereformeerd

Zoals in hoofdstuk 3.1 nog verder toegelicht zal worden, wordt met de term ‘klassiek-gereformeerd’ verwezen naar een verbondenheid met de confessie en inhoud van de ‘drie formulieren van enigheid’.

Hedendaagse missiologie/zendingstheologie

Door de veranderende seculariserende samenleving is in Nederland een urgentie ontstaan om opnieuw na te denken over het evangelie in de cultuur. Deze wisselwerking van Evangelie en cultuur wordt ook contextualisatie genoemd. Er zijn verschillende visies over hoe deze contextualisatie in Nederland zich dient plaats te vinden. Met de term ‘hedendaagse missiologie’ wordt in deze scriptie elke missiologie verstaan die zich wil verhouden tot de theologie, en zich door de secularisatie laat bevragen. Wanneer de term ‘zendingstheologie’ wordt gehanteerd wordt hiermee hetzelfde bedoeld als met de term ‘hedendaagse missiologie’.

Evangelisatiepraktijken

Deze scriptie hanteert ook de term ‘evangelisatiepraktijken’. Missiologie dient zich namelijk mijns inziens enerzijds te verhouden tot de theologie en anderzijds tot de praktijk. Met de term ‘evangelisatiepraktijken’ refereer ik aan de manier waarop er volgens de betreffende bron of auteur geëvangeliseerd dient te worden. Het door mij gebruikte begrip ‘evangelisatiepraktijk’ is een overkoepelende term die zowel betrekking heeft op de concrete praktijk als de visie achter dit concrete handelen. Ik richt me in deze scriptie vooral op de notie van het oordeel en ga na waarom en hoe de gebruikte bronnen dit oordeel al dan niet aan de orde laten komen.

1.5 Bronnen, Opzet en methode van het onderzoek

Deelvraag 1 beantwoord ik in hoofdstuk 2 met behulp van literatuuronderzoek. In de eerste twee paragrafen bespreek ik aan de hand van de missiologen Stefan Paas, Michael Goheen en David Bosch de ontwikkeling van de missiologie in de geschiedenis. In de derde paragraaf bespreek ik het verschijnsel ‘secularisatie’ aan de hand van Anton Van Harskamp.

Ook de tweede deelvraag – over de visie op heil in Christus door klassiek-gereformeerde theologie en hedendaagse missiologie wordt beantwoord aan de hand van een literatuuronderzoek (in hoofdstuk 3). Als bron voor de klassiek-gereformeerde visie voor de notie van het heil in Christus gebruik ik het handboek *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek* van Van Genderen en Velema.⁴ Voor een bespreking van de hedendaagse missiologie maak ik gebruik van het recente boek van de missioloog Stefan Paas *Vreemdelingen en priesters*⁵ en van het oecumenische document over zending en evangelisatie *Together Towards Life*⁶. Meerdere auteurs hebben eraan gewerkt, maar Jooseop Keum is de redacteur. Dit document is voorgedragen door de commissie *The Commission on World Mission and Evangelism* (CWME). Dit document is aangenomen op de General Assembly van de Wereldraad van Kerken in 2013 in Busan, Zuid-Korea. De vergelijking van deze drie bronnen zal zich niet beperken tot de vraag naar alleen het heil in Christus, maar ook waar dit heil zich voltrekt. Tevens zal er worden onderzocht hoe dit zich verhoudt tot de visie op de roeping van de kerk in de wereld en hoe dit zich verhoudt tot een visie van de evangelisatiepraktijken. In hoofdstuk 3 worden alle auteurs en documenten nader geïntroduceerd.

In hoofdstuk 4 maak ik gebruik van verschillende soorten bronnen en diepte-interviews. Het onderzoek zal plaatsvinden door de literatuur uit hoofdstuk 3 te vergelijken met de inhoud van het

⁴ Genderen, J.W. Van, en Velema, W.H., *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, Utrecht: Uitgeverij Kok, (2001).

⁵ Paas, S., *Vreemdelingen en Priesters*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2015.

⁶ Keum, J., ed. “Together towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes”, *International Review of Mission* 101, nr. 2 (2012), 250–80.

Dit document wordt in de hoofdtekst aangeduid met: ‘TTL’.

beleidsplan van de evangelisatiecommissie Oldebroek, het rapport Kerk 2025 en de werkboeken en de website van IZB-Focus. De drie bronnen trachten zich allen te verhouden tot de klassiek-gereformeerde theologie, maar zich ook te laten inspireren door de hedendaagse missiologie. Aan het eind zullen de drie verschillende documenten onderling met elkaar vergeleken worden. Tevens zal er verwezen worden naar de diepte-interviews die gehouden zijn met Arjan Plaisier als auteur van Kerk 2025 en Klaas van Meijeren als trajectbegeleider van IZB-Focus. Zowel het bronnenonderzoek als de interviews maken onderdeel uit van het kwalitatieve onderzoek. Bij beiden kies ik voor het elite-interview.⁷ Zowel Plaisier als Van Meijeren zijn deskundig op gebieden die van belang zijn voor mijn vraag. Deze interviews hebben als doel om onderliggende opvattingen achter de bronnen te ontwaren. Dit doel komt in de gehouden interviews concreet tot uiting in bijvoorbeeld vragen met betrekking tot de genade-opvatting en de notie van het oordeel.

De analyse en vergelijking van de verschillende bronnen zal telkens gebeuren aan de hand van een viertal thema's. Deze zijn afgeleid van de vraagstelling van het onderzoek. Ik bevroeg de teksten/auteurs/geïnterviewden op:

- 1) hun verstaan van de notie 'heil in Christus',
- 2) op waar dat 'heil in Christus' zich volgens hen voltrekt,
- 3) hoe zij de roeping van de kerk in de wereld zien,
- 4) wat van daaruit hun benadering is van de evangelisatiepraktijk.

Ik kies ervoor om aan de hand van deze vier thema's de verschillende bronnen te analyseren en met elkaar te vergelijken omdat deze thema's met elkaar interne congruentie dienen te tonen. Wanneer iemand bijvoorbeeld pleit voor een evangelisatiepraktijk met een nadruk op de relationaliteit, dan zou het incongruent zijn wanneer dat aspect geheel in de werkdefinitie van het heil zou ontbreken.

Voor de analyse en vergelijking van de beleidsdocumenten in hoofdstuk 4 wordt bovendien de vraag eraan toegevoegd welke visie zij hebben op secularisatie.

In hoofdstuk 5 wil ik een antwoord geven op de hoofdvraag. Na een beknopte weergave van een aantal eerder besproken opvallende punten, zal ik een eigen positie innemen en onderbouwen. Het hoofdstuk zal worden afgesloten met een aantal aanbevelingen voor het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek.

---

⁷ http://hoadd.noordhoff.nl/sites/7779/_assets/7779d02.pdf, pp. 22 en 23.

2. Missionair in gesecculariseerd Nederland

Dit hoofdstuk zet een aantal lijnen uiteen die richtingbepalend zijn voor het vervolg van deze scriptie. De nadruk ligt op de ontwikkeling van het concept missie in de loop van de geschiedenis. Deze ontwikkeling heeft essentiële gevolgen gehad voor veranderende visies op de rol van de kerk in de samenleving. Daarnaast verdiep ik me in de huidige situatie van onze samenleving. Aangezien in de aanleiding reeds is gewezen op de achterdocht vanuit klassiek-gereformeerd perspectief richting hedendaagse zendingstheologie, is paragraaf 2.1 ondanks haar korte omvang een relevant onderdeel van deze scriptie. Naast dat ik in deze paragraaf stilsta bij de oorsprong en de betekenis van het woord 'missionair', zet ik ook uiteen dat het woord 'missionair' door Gods Woord geïnspireerd is. In paragraaf 2.2 bespreek ik het verband tussen de verschuiving van het zendingsgebied van drie continenten naar de hele wereld en de ontwikkeling van de missiologie binnen de theologie. Vervolgens bespreek ik hoe het denken over de *Missio Dei* invloed heeft gehad op het denken over de rol van de kerk in de wereld. Deze rol zal slechts op een inleidende wijze worden besproken, omdat vanaf hoofdstuk 3 van deze scriptie dit thema uitgebreid behandeld zal worden. In de slotparagraaf van dit hoofdstuk (2.3) wordt de tendens secularisatie onder de loep genomen. Als we namelijk (onder andere) willen bepalen welke roeping de kerk in de huidige gesecculariseerde samenleving heeft, is het uiterst relevant eerst een heldere beschrijving van dit begrip te geven.

2.1 Wat bedoelen we met het begrip 'missionair'?

Het begrip 'missionair' is verbonden met het wezen van de Kerk. Het woord 'missionair' is afgeleid van de Latijnse woorden *mittere* en *missio*. Deze woorden betekenen zenden en zending. Deze woorden zijn vertalingen en afleidingen van het Griekse *apostellein* (zenden). Als Jezus met zijn discipelen in gesprek is, geeft Hij aan dat Hij hen de wereld inzendt, zoals God Hem naar de aarde heeft gezonden.⁸ De zending van de discipelen in de wereld komt dus voort vanuit de zending die Jezus zelf van Zijn hemelse Vader heeft ontvangen.

Het begrip missionair is een verwarrend begrip. Ook al kunnen we met Paas stellen dat er een 'missionaire wind' waait door Europa en kerken beseffen dat het contact met de samenleving actief gezocht moet worden⁹, bestaat er tegelijk bij sommige theologen en kerkgangers juist een grote terughoudendheid rondom het gebruik van dit begrip. Paas signaleert een afkeer van zendingsdrang zowel bij 'vrijzinnige protestanten' als bij de rechtzinnige flanken van de kerk.¹⁰ Missiologie heeft niet als vanzelfsprekend deel uitgemaakt van de leer van de kerk. In de dogmatiek van Van Genderen & Velema wordt bijvoorbeeld slechts terloops over zending gesproken.

2.2 De ontwikkeling van missie in de ecclesiologie

In het verleden waren evangelisatie en zending voornamelijk eenrichtingsverkeer. Vroeger (nog steeds kennen we het fenomeen) gingen zendelingen vanuit West-Europa of Noord-Amerika naar andere continenten om daar mensen bekend te maken met het evangelie. Zending is echter niet langer meer te verstaan als het overbrengen van een religie (met bijbehorende rituelen) vanuit het westen naar de andere kant van de wereld.¹¹ Europa en Noord-Amerika zijn net zo goed zendingsgebied als de andere continenten. De 'ecumenical missionary conference' in 1963 in New Mexico verwoordde deze ontwikkeling als volgt: "*the common witness of the whole Church, bringing the whole Gospel to the whole world*".¹² In dit kader is het van belang te beseffen dat Europa van

⁸ Johannes 20:21. Hetzelfde zegt Jezus in het Hoge priesterlijk gebed tot zijn Vader: Johannes 17:18.

⁹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 17.

¹⁰ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 18.

¹¹ Goheen, M. W., *Introducing Christian Mission Today: Scripture, History and Issues*. Downers Grove: IVP Academic, 2014, p. 25.

¹² Orchard, R. K., ed., *The Ghana Assembly of the International Missionary Council*, London: Edinburgh House Press, 1958.

oorsprong geen christelijk continent, maar een missionair veld was.¹³ Europa en met haar Nederland is altijd dit missionaire veld gebleven. Zo argumenteert Paas terecht dat actieve gelovigheid altijd al een zaak van persoonlijke keuze en smaak is geweest, maar dat deze ontkerkelijking nu pas zichtbaar wordt in Europa omdat het christendom de 'culturele wind' niet meer mee heeft.¹⁴ Tevens kregen christenen gaandeweg oog voor de misstanden in de tijd van kolonisatie, waardoor de aandacht groeide voor contextuele theologie. Al deze ontwikkelingen duiden op een onderling verband tussen de verschuiving van het zendingsgebied van drie continenten naar de hele wereld en de ontwikkeling van de missiologie binnen de theologie. Hieronder wil ik weergeven hoe de ontwikkeling van missiologie geleid heeft tot verschillende visies over de rol van de kerk in de wereld.

De ontwikkeling van Missio Dei in de ecclesiologie

Dit onderlinge verband viel de 20ste-eeuwse invloedrijke theoloog David Bosch ook op. Volgens hem moest missie vanwege deze ontwikkelingen opnieuw doordacht worden.¹⁵ Bosch gaf aan dat de oplossing niet lag in een terugkeer naar de vroegere praktijken van zending. De kerk kon zich echter ook niet onttrekken aan haar missie. De theologie diende daarom een nieuwe visie te ontwikkelen op de missionaire betrokkenheid van de kerk in de wereld.¹⁶ Hiervoor gebruikte Bosch (en vele andere missiologen na hem, geïnspireerd door Karl Barth) het begrip: *Missio Dei*. *Missio Dei* is Latijn voor 'Gods missie' in deze wereld. De hoofdgedachte binnen dit concept is dat missie in zijn primaire gestalte niet een activiteit van de kerk of een commissie is, maar van God zelf. Dit denken is diep ingebed in de triniteit. Zoals in 2.1 al werd gerefereerd aan Johannes 20:21 zond God de Vader Zijn Zoon in de wereld. In de theologie van de *Missio Dei* houdt missie in dat de kerk in deze wereld deelneemt door de zending van de Vader van de Zoon te continueren. En dat wordt dan niet maar een taak van de kerk, maar haar kern.¹⁷

Sinds de hierboven beschreven ontwikkelingen heeft het begrip 'missie' een belangrijke rol in de ecclesiologie gekregen. Johannes Hoekendijk geeft in zijn ecclesiologie missie nog een belangrijkere rol dan David Bosch, want volgens hem is *Missio Dei* zelfs groter dan de kerk. Volgens hem heeft God de kerk zelfs niet meer nodig voor zijn missie. Het doel van evangelisatie zou daarom ook niet het uitbreiden van de kerk zijn, maar het oprichten van Gods Sjaloom.¹⁸ Van Genderen & Velema hebben kritiek geuit op deze visie van Hoekendijk. Volgens hen is hier sprake van functionalisme. In Hoekendijks benadering zou de kerk zo radicaal opgaan in Gods koninkrijk, dat zij er moet zijn voor de wereld. Ook stellen zij dat Bijbelse noties als de gemeente als 'het vergaderde volk van God' en 'het lichaam van Christus' niet terug te vinden zijn bij Hoekendijk.¹⁹ David Bosch uit eveneens kritiek op Hoekendijk, al signaleert hij ook positieve elementen. Barth en anderen zouden dit niet voor ogen hebben met het concept *Missio Dei*, omdat zij denken vanuit de vooronderstelling dat God niet buiten zijn kerk om werkt. Wel geeft hij aan dat de erkenning van missie als Góds missie zo belangrijk is, dat we daarvan niet meer terug kunnen en moeten willen keren.²⁰

Contextualisatie(modellen)

Samenvattend valt er te concluderen dat de meningen over de rol van de kerk in de samenleving uiteenlopen. We kunnen er vandaag de dag echter niet meer omheen dát de kerk een taak heeft in deze hedendaagse maatschappij. Dat geldt ook voor een gemeente die zich wil verhouden tot de

---

¹³ Zie: Paas, S., Avtzi, K., en Noort, G., *Sharing Good News: Handbook on Evangelism in Europe*, World Council of Churches, 2017, pp. 21-35.

¹⁴ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 58.

¹⁵ Bosch, D., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll: Orbis Books, 1991, pp. 2-6.

¹⁶ Bosch, *Transforming Mission*, p. 7.

¹⁷ Bosch, *Transforming Mission*, p. 390.

¹⁸ Hoekendijk, J.C., *De kerk binnenste buiten*, Amsterdam: W. ten Have, 1964, pp. 18-20.

¹⁹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 629.

²⁰ Bosch, *Transforming Mission*, p. 378.

klassiek-gereformeerde traditie en zich vanuit deze traditie tot de Schriften wil verhouden. Voor zo'n gemeente kan de hedendaagse missiologie een verrijking opleveren. Deze hedendaagse missiologie kenmerkt zich door haar poging tot contextualisatie, waarmee ze zoekt naar een wisselwerking tussen evangelie en cultuur. De theoloog Bevans geeft aan dat deze contextualisatie altijd bestaat uit twee onderdelen, namelijk uit ervaringen uit het verleden en uit ervaringen in het heden. Onder de ervaringen uit het verleden plaatst hij de Schrift en de Traditie en de ervaringen van het heden bestaan onder andere uit de individuele en gemeenschappelijke ervaring van de cultuur, de sociale locatie en de sociale verandering. De wederzijdse kritische dialoog die plaats dient te vinden tussen de ervaringen uit het verleden en die uit het heden wordt door Bevans aangeduid als 'contextuele theologie'.²¹

Bevans beweert dat deze contextuele theologie als wederkerige kritische dialoog niet nieuw is, maar dat ze altijd deel heeft uitgemaakt van de traditie. Een voorbeeld daarvan is de variatie van de vastlegging van het leven en het optreden van Jezus door de vier Evangelisten. Er zou dan ook nooit een typische universele theologie hebben bestaan, maar alleen een contextuele theologie.²² Theologie heeft dus altijd betrekking op een bepaalde plek, tijd en cultuur.²³

Hoewel Schrift en Traditie absoluut normatief zullen blijven is het van belang op te merken dat deze bronnen vanuit de contextuele theologie worden geïnterpreteerd als een vastlegging van ervaringen van het volk Israël en van de vroegchristelijke kerk.²⁴ Volgens Bevans werd theologie vroeger vooral geïnterpreteerd als de reflectie van Schrift en Traditie, maar vandaag de dag realiseren we ons dat onze ervaring in het heden uiteindelijk de ervaring van het verleden valideert.²⁵

Bevans vraagt zich af of de huidige context inderdaad gelijkwaardig zou moeten zijn ten opzichte van de andere twee bronnen van Schrift en Traditie. Daarbij stelt hij de vraag of hij niet teveel aandacht geeft aan de context waardoor de kern van het evangelie zijn betekenis zal verliezen. Verschillende mogelijke antwoorden op deze vraag geeft hij in de vorm van zes modellen.²⁶ Deze zes modellen zijn: het translatie-model, het antropologische model, het praxis model, het synthetische model, het transcendentale model en het tegen-culturele model.²⁷ De modellen verschillen van elkaar in de mate waarop de nadruk gelegd wordt op Evangelie óf context. Ik wil daarom deze modellen in deze scriptie gebruiken om de door mij bestudeerde bronnen te analyseren en te duiden in hoeverre deze bronnen omgaan met Schrift en Traditie enerzijds en context anderzijds. Voordat ik dit in de hoofdstukken 3 en 4 doe, wil ik eerst onze huidige samenleving beschrijven door met behulp van Anton van Harskamp stil te staan bij het begrip 'secularisatie'.

2.3 Wat is secularisatie?

Een begrip dat vaak gehanteerd wordt om de rol van de kerk en het geloof in de hedendaagse samenleving te omschrijven is 'secularisatie'. Ik bespreek dit onderwerp vrij uitgebreid, omdat we pas kunnen spreken over de rol van de kerk in Nederland anno 2018 als we een overzichtelijke schets van de huidige cultuur gemaakt hebben.

Er is geen eenduidige omschrijving van het begrip 'secularisatie'. Zelfs Steven Bruce, die zijn bekendheid heeft verworven als een prominente aanhanger van de secularisatietheorie stelt zeer radicaal dat er geen unanieme secularisatiethese is.²⁸ Wel wordt er in de literatuur onderscheid gemaakt tussen de klassieke secularisatiethese en de neosecularisatiethese. De klassieke these was

---

²¹ Bevans, S.B., *An Introduction to Theology in Global Perspective*, Maryknoll: Orbis Books, 2009, p. 166.

²² Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 167.

²³ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 165.

²⁴ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 165.

²⁵ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 165.

²⁶ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 168.

²⁷ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 169.

²⁸ Bruce, S. *God is dead: Secularization in the West*, Oxford: Blackwell, 2002, p.39.

en is er in meerdere gestalten. Maar in het algemeen verstaat men in de klassieke these onder secularisatie: de tendens tot geleidelijke afkalving van de sociale betekenis van religie. Deze tendens manifesteert zich in de leegloop van kerken, in het verdwijnen van de invloed van kerken en christelijke visies op het publieke terrein en in het wegsijpelen van religieuze gevoelens, denkbeelden en ervaringen uit het leven van 'de mensen'.²⁹ De klassieke secularisatiethese bevat de suggestie dat historische en culturele factoren (zoals bijvoorbeeld de Reformatie, de Renaissance, het moderniseringsproces, verstedelijking) verklaringen zijn voor de afnemende sociale betekenis van de christelijke godsdienst. De klassieke these kan dan ook als historische verklaring voor de secularisatie worden opgevat.³⁰

De neosecularisatiethese dient niet als historische verklaring te worden gezien maar veeleer als zoekmiddel dat de gebruiker gevoelig maakt voor de duiding van de richting van de actuele en feitelijke ontwikkelingen.³¹ Dit zoekmiddel is te vergelijken met een signaal dat ons attent maakt op zowel verschijnselen van afkalving als religieuze richting wijzende tendensen.

Binnen de neosecularisatiethese zijn volgens Van Harskamp drie centrale concepten te onderscheiden.³²

- Functionele *differentiëring* van de samenleving;
- *Rationalisering* van de manier waarop we onze samenleving observeren en trachten te ordenen;
- De verwereldlijking van het religieuze.³³

In de uiteenzetting van deze drie concepten geeft Van Harskamp aan dat de meeste aandacht moet uitgaan naar de differentiëring. Dit concept is het meest omvattend, maar brengt ook de meeste consequenties met zich mee.³⁴ Differentiëring is in de eerste plaats een ontkenning van de aanname dat een samenleving ten diepste een samenhang is en dat elke samenleving zou bijeengehouden moeten worden door een 'bezield verband'.

Dit concept impliceert de aanname dat er binnen de samenleving een verbreking is van de invloed die er vanuit het religieuze instituut op andere sferen wordt uitgeoefend. Elk sociaal systeem wordt niet meer bepaald of beïnvloed door de geïnstitutionaliseerde religie. Ook wordt er niet meer vanuit de religieuze sfeer de symbolische onderbouwing gegeven van de morele consensus en de collectieve herinneringen, die het eerder mogelijk maakten dat ze ook in alle andere sferen bleven 'draaien'. De afzonderlijke sferen zijn grotendeels van elkaar onafhankelijke sociale systemen. In deze sociale systemen worden de noodzakelijke functies voor het samenleven zelfstandig uitgeoefend.³⁵ Elk sociaal systeem is zelfsturend, omdat de logica van de werking ervan gevormd wordt door zelfhandhaving. En het grondschema van deze complexiteitsreductie wordt bepaald door een voor elk sociaal systeem 'karakteristiek symbolisch medium'.³⁶ Dat is bijvoorbeeld macht voor de politiek, wet voor de juridische sfeer en geld voor de economie. Het totale systeem draait vrijwel altijd zonder haperen door. Zelfs wanneer het ene specifieke individu door een ander vervangen wordt.³⁷ De ervaring van de onzekerheid van het bestaan wordt dan ook uitgedrukt in de bijna verschillende autonoom draaiende sferen. Hetzelfde is te concluderen over de ervaring dat het

---

²⁹ Harskamp, A. van, *Het nieuw-religieuze verlangen*, Kampen: Kok, 2000, p. 19.

³⁰ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 19.

³¹ Dekker, G., *Als het getij verloopt: Opstellen over godsdienst en kerk*, Baarn: Ten Have, 1995, p. 51.

³² Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 20.

³³ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 20.

³⁴ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 20.

³⁵ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 20.

³⁶ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 21.

³⁷ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 22.

waarom en het doel van het 'draaien' van de systemen duister blijft.³⁸ Van Harskamp vermoedt dat juist door de differentiëring de religie voor het individu vaak noodzakelijk zal blijven.³⁹ Waarom dit noodzakelijk zou zijn, leg ik uit bij de bespreking van de belangrijke consequenties van de neosecularisatiethese.

Het tweede concept is *rationalisering*. Bij de uitleg van dit begrip hanteert Van Harskamp de term 'de onttovering van de wereld'. Deze term duidt op de tendens dat de sacrale glans van de werkelijkheid steeds meer verdwijnt. Men is in zowel het waarnemen als het denken en het doen steeds meer gericht op datgene wat menselijkerwijs begrepen, gegrepen en gestructureerd kan worden. Toch verwacht Van Harskamp dat hoe meer de rationalisering doorzet, er ook steeds meer vragen gesteld kunnen worden bij de waarde en zin van alle verschillende activiteiten.⁴⁰ Dit duidt op een openheid voor religie. Want deze vragen wijzen als vanzelf boven datgene wat we rationeel-instrumenteel kunnen begrijpen. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid dat men vragen stelt die identiek zijn aan vragen waar religies zich van oudsher mee bezighouden. Deze vragen zijn niet puur pragmatisch en immanent, maar refereren aan datgene wat onze zakelijkheid en feitelijkheid draagt. Men gaat zich afvragen wat de eigenlijke aard is van de dingen die men waarneemt: andere mensen en zichzelf bijvoorbeeld. Een doorgaande secularisatie, opgevat als *rationalisering*, hoeft dus niet noodzakelijkerwijs te impliceren dat religieuze vragen en religieuze thematiseringen verdwijnen.⁴¹ Het derde concept is *verwereldlijking*. Dit concept duidt op de tendens dat het sacrale zich steeds meer uit de wereld terugtrekt. Enerzijds heeft dit betrekking op de verdwijning van de institutioneel vormgegeven ruimtes en tijden waarbinnen de mensen in deze wereld ervaringen van het 'transcendente' opdoen⁴². Anderzijds impliceert dit concept ook de tendens dat religieuze gemeenschappen zich op verscheidene niveaus (zowel wat betreft hun waardeoriëntaties als hun belangstellingsfeer) aanpassen aan de wereld. Beide tendensen wijzen erop dat de sociaal-institutionele betekenis van religie vermindert. De kerk heeft als instituut minder invloed op de wereld, en de wereld krijgt steeds meer invloed op de kerk. Hierdoor verdwijnen ook geleidelijk de grenzen tussen het profane en het sacrale. Dit heeft niet als gevolg dat het sacrale en het religieuze door de wereld wordt opgeslokt, maar dat ze juist tot de wereld doordringen.⁴³ Bij al de drie concepten geldt dat door het ontbreken van het religieuze institutionele karakter het verlangen naar 'het religieuze' kan worden aangewakkerd.⁴⁴

Belangrijke consequenties van de neosecularisatiethese

Tot slot van deze paragraaf sta ik stil bij de consequenties van de neosecularisatiethese. Omdat de tendensen differentiëring, rationalisering en verwereldlijking in beginsel kunnen leiden tot meer religiositeit specificeert Van Harskamp wat hij met de afname van religie en met privatisering bedoelt.

Met betrekking tot de eerste consequentie (afname van religie) sluit Van Harskamp aan bij de godsdienstsocioloog Mark Chaves. Mark Chaves meent namelijk dat we niet van afname van religie

---

³⁸ Hoewel deze omschrijving niet moet dienen tot een generalisatie, zullen mensen bepaalde aspecten wel kunnen herkennen. Onlangs sprak ik met een vrouw uit mijn gemeente. Deze vrouw was ruim vijftien jaar werkzaam was bij een zorginstelling. Ze was het niet eens met de manier waarop werd omgegaan met minder bedeelde mensen. Ze moesten namelijk veel betalen voor zorg wat niet noodzakelijk was. Zij ging met haar leidinggevende hierover in gesprek. Deze leidinggevende gaf aan dat ze 'kon opstappen'. Dat deed ze. Terwijl er ook andere christelijke collega's hiervan wisten, hebben ze nooit meer met haar contact gezocht. De beschrijving over het 'draaien van het systeem', en dat dit systeem zelfsturend is omdat de logica wordt gevormd door 'zelfhandhaving', vindt in deze casus bevestiging.

³⁹ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 23.

⁴⁰ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 23.

⁴¹ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 24.

⁴² Men denke aan kerken, maar ook aan de hemel: eerst woonde daar God en de engelen. Nu is het de plek van de vliegtuigen en de ruimtevaart.

⁴³ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 24.

⁴⁴ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 25.

in algemene zin kunnen spreken, maar alleen van afname van religieus gezag, voor zover dat belichaamd wordt in sociale structuren.⁴⁵ Strikt genomen kan secularisatie opgevat worden als een inperking van de invloed van religieuze gezagsstructuren. De kerk heeft steeds minder invloed op instellingen, bedrijven, partijen, verenigingen etc. En de kerk heeft ook op individueel niveau minder controle over hoe men gelooft, en welk soort religieus gedrag 'passend' is.⁴⁶ Dat betekent volgens Van Harskamp echter niet noodzakelijkerwijs dat de intensiteit van de persoonlijk gekleurde religiositeit zal afnemen.⁴⁷ De problemen ten gevolge van differentiëring, rationalisering en verwereldlijking kunnen individuen juist naar religieuze oplossingen voeren.⁴⁸

Deze laatste opmerking brengt me bij de tweede consequentie, namelijk die van *privatisering*. Privatisering wijst naar twee te onderscheiden ontwikkelingen. Enerzijds duidt dit begrip erop dat religie zich terugtrekt tot het private leven. Als voorbeeld hiervoor noemt van Harskamp dat religie zich niet meer met collectieve zaken zoals politiek zou inlaten, en zich niet meer mengt in het publieke domein, omdat daarin voldoende door de andere sferen in wordt voorzien.⁴⁹ Echter hebben sommige samenlevingen vanuit een geïndividualiseerde benadering van religie (de tweede betekenis van *privatisering*) nog zoveel gemeenschapsgevoel, dat de mensen binnen deze samenlevingen in hun religieuze traditie ook aanknopingspunten kunnen vinden om zich op publiek en in politiek terrein te mengen en invloed uit te oefenen.⁵⁰

Deze tweede ontwikkeling van *privatisering* impliceert dat de keuze voor een geloof of levensbeschouwing bij de individuele persoon ligt.⁵¹ Individuen kunnen voor hun geloofskeuze zich niet meer op het gezag van de gemeenschap beroepen. Het individu zal zelf die gronden moeten opsporen. Het individu kan wel hulp inroepen van anderen, en maakt ook deel uit van een gemeenschap, maar is voor de beslissing voor of tegen het geloof alleen op het eigen ik aangewezen.⁵²

2.4 Samenvatting en Conclusies

In dit hoofdstuk heb ik een antwoord willen geven op de eerste deelvraag: *Hoe heeft de missiologie gereflecteerd op de relatie tussen kerk en wereld vanuit het proces van de veranderende samenleving in Nederland/Europa?*

In de eerste twee paragrafen van dit hoofdstuk heb ik aangetoond dat, hoewel 'missie' een belangrijke en bepalende Bijbelse notie is, de relevantie van missie in de ecclesiologie zich pas ontwikkelde omstreeks het moment dat men opnieuw ging beseffen dat de hele wereld zendingsgebied was. Als gevolg van deze hernieuwde aandacht werd het begrip *Missio Dei* in de theologie herontdekt door onder andere David Bosch. De vernieuwde aandacht voor dit begrip heeft binnen de missiologie mede geleid tot nieuwe denkrichtingen over de contextualisatie van het evangelie in de cultuur en over de roeping van de kerk in de wereld. Dit denken resulteerde in de contextuele theologie, waarin een wederkerig kritisch dialoog plaatsvindt tussen enerzijds kennis en ervaringen met betrekking tot het evangelie en anderzijds de huidige cultuur. Om op een juiste manier deze contextualisatie te bedrijven is een goede kennis van de huidige cultuur noodzakelijk.

Daarom heb ik in 2.3 het begrip 'secularisatie' uitgewerkt. Dit begrip wordt veel gehanteerd door onder andere sociologen en religiewetenschappers bij de beschrijving van de (religieuze) processen in de hedendaagse samenleving. In de uitwerking van deze paragraaf bleek dat er geen eenduidige omschrijving is van het begrip 'secularisatie'. Zo bleek dat er onderscheid te maken valt tussen de

---

⁴⁵ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 26.

⁴⁶ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p.26.

⁴⁷ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 26.

⁴⁸ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 26

⁴⁹ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, pp. 26-27.

⁵⁰ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 28.

⁵¹ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 26.

⁵² Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 27.

klassieke- en neosecularisatiethese. Ik heb ervoor gekozen om met behulp van Van Harskamp de neosecularisatiethese nader uit te werken. In tegenstelling tot de klassieke these signaleert de neothese een openheid voor religieuze ervaringen. In hoofdstuk 4 zal ik bij de bespreking van het beleidsplan, Kerk 2025 en IZB-Focus onder andere de vraag stellen welke visie op secularisatie in deze documenten gehanteerd wordt.

Omdat contextualisatie juist in een wederkerig kritisch dialoog met (een interpretatie van) het evangelie dient plaats te vinden, wil ik in hoofdstuk 3 onderzoek doen naar hoe de klassiek-gereformeerde theologie en de missionaire theologie spreken over het heil in Christus. Dit heil in Christus is namelijk een kernonderdeel van dit evangelie en de vertolking hiervan naar de hedendaagse samenleving is juist een kernaspect van de hedendaagse missiologie.

3. Het heil in Christus: een vergelijking vanuit een klassiek-gereformeerde theologie en een zendingstheologie

In het vorige hoofdstuk is duidelijk geworden dat contextualisatie een belangrijk onderdeel is van de missiologie. Er is een verband gesignaleerd tussen de ontwikkeling van de missiologie in de theologie en de veranderende samenleving. In dit hoofdstuk wil ik vergelijken hoe in de klassiek-gereformeerde theologie en in de hedendaagse missiologie gesproken wordt over het heil in Christus. Hiermee geef ik een antwoord op de volgende deelvraag: *“Hoe verhoudt een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus zich ten opzichte van de wijze(s) waarop dit in de hedendaagse missiologie beschreven kan worden?”*

In de beantwoording op deze deelvraag wil ik een analyse van, en een vergelijking maken tussen Van Genderen & Velema, Paas en TTL met behulp van de vier thema's die in 1.5 geïntroduceerd zijn, namelijk:

- 1) de werkdefinitie van het 'heil in Christus',
- 2) waar dat 'heil in Christus' zich volgens hen voltrekt,
- 3) hoe zij de roeping van de kerk in de wereld zien,
- 4) wat van daaruit hun benadering is van de evangelisatiepraktijk.

In de introductie van de paragrafen 3.1 en 3.2. zal ik eerst verantwoorden waarom ik me specifiek tot de gekozen bronnen wil verhouden.

3.1 Een 'klassiek-gereformeerde' notie van het heil in Christus

Met een klassiek-gereformeerde visie wordt bedoeld op een visie die zich wil beroepen op de Drie Formulieren van Enigheid. Hiermee wordt op de drie belijdenisgeschriften gewezen die in 1618/1619 door de Synode van Dordrecht als de belijdenis van de toenmalige gereformeerde kerk werden aanvaard. Later zijn uit deze kerk de Nederlandse Hervormde kerk en andere diverse Gereformeerde Kerken, en uiteindelijk ook de in 2004 ontstane PKN (Protestantse Kerk Nederland) voortgekomen. Vandaag de dag is er een enorme veelzijdigheid binnen de PKN. Zo zijn er gemeentes die zich voornamelijk willen laten inspireren door hedendaagse theologie, maar tevens zijn er gemeentes binnen de PKN die zich in het bijzonder willen verhouden tot de Drie Formulieren van Enigheid. Hier behoort de Hervormde Gemeente te Oldebroek ook toe. Dit houdt niet in dat gemeente zich niet wil verhouden tot de hedendaagse theologie. Ook de hedendaagse theologie is een belangrijke gesprekspartner, maar bij de vertolking van Gods Woord wil men zich in het bijzonder verhouden tot de bovengenoemde belijdenisgeschriften.

Om een helder antwoord te kunnen geven op de hierboven genoteerde deelvraag is het noodzakelijk te specificeren wat een klassiek-gereformeerde notie is van het heil in Christus. Zoals aangegeven doe ik dat met behulp van het boek *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek* van Van Genderen & Velema. In de eerste instantie is dit niet direct een logische keuze, omdat Van Genderen & Velema deel uitmaakten van de Christelijk Gereformeerde Kerk en dus niet van de PKN. Tevens is het boek *Christelijke Dogmatiek* van Van den Brink & Van der Kooi recent verschenen en zou dit boek van deze PKN-ers meer voor de hand liggen. Echter geven Van Genderen & Velema aan dat hun uitgangspunt is gekozen in de confessie van de drie bovengenoemde belijdenisgeschriften.⁵³ Van den Brink & Van der Kooi maken hierin een andere keuze. Ze geven aan dat ze wel specifiek schrijven vanuit de 'gereformeerde hoofdstroom' waarmee ze zich verbonden weten. Het is echter niet hun intentie een dogmatiek te schrijven voor gereformeerden.⁵⁴ Uit de manier waarop Van Genderen & Velema zich in hun bespreking van het heil in Christus telkens trachten te verhouden tot zowel de Bijbel als de Drie Formulieren van Enigheid hanteren zij hetzelfde perspectief als het beleidsplan van de

---

⁵³ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 19.

⁵⁴ Brink, G. van den, en Kooi, C. van der, *Christelijke dogmatiek*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2011, p. 11.

evangelisatiecommissie in Oldebroek. Vandaar zal ik vanuit het boek van Van Genderen & Velema in deze paragraaf een analyse maken van de notie van het heil in Christus in deze wereld.

3.1.1 Werkdefinitie van het heil in Christus in een klassiek-gereformeerde theologie: rechtvaardiging van de zondaar

Voor de beantwoording van dit thema, zal ik me voornamelijk richten op het hoofdstuk over de leer van het heil en in het bijzonder op de paragraaf over de rechtvaardiging.⁵⁵ Want de heilzame betekenis van Jezus Christus voor de wereld (soteriologie) vindt volgens Van Genderen & Velema haar concentratie en hoogtepunt in de leer van de rechtvaardiging.⁵⁶ Van Genderen & Velema expliciteren de relatie tussen God en de mens aan de hand van drie aspecten. Het eerste aspect is het goede begin. God heeft de relatie tussen mens en Hemzelf zuiver geschapen. Het tweede aspect is echter de reactie van de mens: door de zondige opstand van de mens tegen God is er bederf ontstaan in de relatie tussen God en de mens. Het derde aspect is het herstel van de relatie tussen God en mens.⁵⁷ Ieder mens is persoonlijk vanaf het begin van zijn bestaan verdorven, en staat schuldig tegenover God.⁵⁸ Van Genderen en Velema stellen de vraag hoe het weer goed kan komen tussen God en mens.⁵⁹ Hun antwoord is dat er geen rechtvaardiging is buiten de relatie met Christus om.⁶⁰ De rechtvaardiging in Christus omvat de vergeving van de zonden. De zonde als *verbreking van het verbond* achten Van Genderen & Velema als de best samenvattende karakterisering van de zonde. Deze typering sluit namelijk direct aan bij het beeld van de schepping van de mens naar het beeld van God.⁶¹

Van Genderen & Velema geven toe dat de rechtvaardigingsleer een juridische kleur heeft. Deze rechtvaardigingsleer moet echter niet worden gezien als een contextueel-cultureel bepaald gegeven, maar als de tekst van het evangelie.⁶² De rechtvaardiging vindt plaats in een situatie waarin mensen door de wet veroordeeld en veroemd worden omdat ze zelf de gerechtigheid nooit kunnen ontlenen aan hun gehoorzaamheid daaraan.⁶³ Refererend aan verschillende Bijbelteksten concluderen Van Genderen & Velema dat God diegene *rechtvaardigt* die *uit* het geloof in Jezus is, en dat er geen rechtvaardiging is buiten de relatie met Jezus Christus om.⁶⁴

3.1.2 Waar het heil zich voltrekt in een klassiek-gereformeerde theologie: in het hart bij de wedergeboorte

Net als in de beantwoording van het vorige thema wil ik me in de beantwoording van dit thema voornamelijk verhouden tot het hoofdstuk waarin de leer van het heil besproken wordt.⁶⁵ Ik wil in deze paragraaf nadenken over de plek waar dit heil zich dan zou voltrekken. In het bijzonder verhoud ik me tot de paragraaf over de roeping en wedergeboorte.⁶⁶

In deze paragraaf werken Van Genderen & Velema het uit hoe en waar het heil in Christus zich voltrekt in de gelovige. In de bespreking van de roeping tot het heil komen Van Genderen & Velema tot de centrale vraag hoe het komt dat de roeping zo verschillend wordt beantwoord. Deze vraag trachten ze te beantwoorden door onderscheid te maken tussen uitwendige roeping (*vocatio externa*) en inwendige roeping (*vocatio interna*). Deze onderscheiding wil zeggen dat het heil

---

⁵⁵ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 552-586.

⁵⁶ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 552.

⁵⁷ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 552-553.

⁵⁸ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 374.

⁵⁹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 553.

⁶⁰ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 554.

⁶¹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 366.

⁶² Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 582.

⁶³ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 555.

⁶⁴ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 554.

⁶⁵ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 522-614.

⁶⁶ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 527-536.

niet alleen door mensen verkondigd wordt, maar dat de Geest door de prediking ook de gemeenschap met Christus tot stand brengt.⁶⁷ *Vocatio interna* geeft aan dat er niet alleen de prediking van het Woord (*vocatio externa*) moet plaatsvinden, maar dat er ook iets in het hart van een mens moet gebeuren, wil het tot een positieve reactie komen.⁶⁸ De wedergeboorte wordt in de gereformeerde theologie opgevat als een werk van de Geest onder de prediking van het Woord.⁶⁹ Het zondige bestaan van de mens wordt in de wedergeboorte gereinigd en vernieuwd. De wedergeboorte heeft niet betrekking op het lichaam, maar de kern van de wedergeboorte is het herstel van het beeld van God. De wedergeboorte wordt omschreven als de verandering van het hart. In het licht van de wedergeboorte kan Christus 'ons leven' worden genoemd. Want nu wordt het in liefde op God en op de medemens gericht.⁷⁰ Dat nieuwe leven wordt gewerkt en gevoed door het Woord.⁷¹

Van Genderen & Velema lijken het heil primair te lokaliseren in de zondagse eredienst. Want, om te komen waar God hen hebben wil, hebben de verkoren gelovigen, en de verkoren gemeente immers het Woord nodig als middel dat door de Heilige Geest gebruikt wordt (HC Zondag 21).⁷² Wij ontmoeten de Heere zelf bij de verkondiging van het Woord en de bediening van de Sacramenten.⁷³ Dit zijn middelen die door de Heilige Geest gebruikt worden om ons door het geloof te doen delen in de gemeenschap met Christus.⁷⁴

3.1.3 De roeping van de kerk in de wereld in een klassiek-gereformeerde theologie: waar lid van de ware kerk zijn door persoonlijk te geloven in het heilswerk van Christus

In de beantwoording van dit thema zal ik me voornamelijk verhouden tot de hoofdstukken over de kerk.⁷⁵ Wat opvalt, is dat er slechts in beperkte mate gesproken wordt over de roeping van de kerk in de wereld. De eerste roeping van de kerk is als het heilige volk van God te leven. Daar voegen ze aan toe dat het ook de roeping van de kerk is om van haar Heere te getuigen en anderen voor haar te winnen.⁷⁶ Op welke manier de kerk dit moet doen, wordt niet verder over uitgeweid.

Van Genderen & Velema laten ook zien dat de relatie tussen de gemeente en de wereld in de kern niet harmonieus is. Ze verwijzen naar Johannes 15:9-27 waar de kerk wordt omschreven als een gemeenschap waarin de liefde woont, maar dat deze gemeenschap door de *wereld* gehaat wordt.⁷⁷ Van Genderen & Velema lijken ook in hun andere hoofdstukken weinig te zeggen over de roeping van de kerk in de wereld. Ze richten zich eerder op de identiteit van de ware kerk, dan dat ze zich bekommeren om de roeping van de kerk in de wereld. Hun focus op het wezen van de ware kerk leidt ertoe dat ze polemisch spreken tot hen die zich bekommeren om de roeping van de kerk in de wereld. Van Genderen & Velema verzetten zich tegen de gedachte dat de kerk er voor anderen zou moeten zijn en sociale en politieke verantwoordelijkheid zou moeten dragen.⁷⁸ Volgens hen is dit een

---

⁶⁷ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 531.

⁶⁸ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 532-533.

⁶⁹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 535.

⁷⁰ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 535.

⁷¹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 536.

⁷² Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 227.

⁷³ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 685.

⁷⁴ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 681.

⁷⁵ Zie: Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 615-680.

⁷⁶ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 622.

⁷⁷ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 619.

⁷⁸ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 661.

voorbeeld van het moderniseren van de leer van de kenmerken van de kerk, met als motief dat ook de wereld en de kerk zouden veranderen.⁷⁹

In hun concept van de ware kerk, verwijzen ze naar artikel 29 uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis. In dit artikel worden de volgende kenmerken van de kerk opgesomd: de zuivere prediking van het evangelie, de zuivere bediening van de sacramenten en de uitoefening van de kerkelijke tucht.⁸⁰ Ook bij hun bespreking van de rol van de christenen in de kerk, geven Van Genderen & Velema aan dat het niet alleen van belang is dat iemand lid is van de ware kerk. Iemand dient namelijk ook een waar lid, een levend lid te zijn van de kerk. Men zou deze twee niet mogen scheiden. Een eenzijdig oog voor het instituut effent de weg voor het kerkisme, en een eenzijdige nadruk op de ware gelovigen zou de weg openen naar het conventikel.⁸¹ Artikel 29 blijkt hier ook de bron te zijn van hun standpunt. Hier wordt bij het kenmerk van de christenen het geloof voorop gezet.⁸² Hier blijkt dat in de ecclesiologie van Van Genderen & Velema de individuele ontvankelijkheid van het heil ook een belangrijke rol speelt. Het leven van de gelovigen wordt getekend in hun strijd, en de nadruk valt op het toevluchtnemen tot het heilswerk van de Here Jezus Christus.⁸³ Daarom zijn Van Genderen & Velema ook kritisch op de veronderstelling dat er heil zich buiten het geloof in Christus om zou kunnen voltrekken. Volgens hen is het Bijbels om te zeggen dat wij alleen tot het lichaam van Christus behoren, als we door het geloof met Hem verbonden zijn. En buiten het lichaam van Christus is er volstrekt geen heil.⁸⁴

Contextualisatiemodel

Het is lastig om de visie van Van Genderen & Velema te plaatsen onder een bepaald contextualisatiemodel. Zij blijken de veranderingen in de wereld geen goede aanleiding te vinden om vervolgens ook de kenmerken van de ware kerk aan te passen. Tevens bleek in 3.1.1 dat volgens hen de rechtvaardigingsleer niet contextueel bepaald is, maar het hart vormt van het christelijk geloof. Hoewel hun visie niet rechtstreeks aansluit bij een van de contextualisatiemodellen vertoont hun visie enige verwantschap met datgene wat Bevans onder het 'translatie-model' beschrijft, omdat hier wordt uitgegaan van een kernboodschap van het evangelie.⁸⁵ Toch zouden Van Genderen & Velema zich niet kunnen vinden in de grondgedachte van dit model, namelijk dat we het evangelie zouden moeten aanpassen aan een veranderende cultuur. In tegenstelling tot het translatie-model hanteren Van Genderen & Velema namelijk een negatief beeld van de cultuur en de context. Aanpassen van het evangelie aan de cultuur is daarmee ongewenst.

Anderzijds toont hun visie van de rechtvaardigingsleer overeenkomsten met de voorwaarde van het translatie-model dat de kernboodschap uit de Schriften niet aangetast dient te worden.⁸⁶ Het verschil is echter dat Van Genderen & Velema niet zouden willen spreken van de adaptie van een kernboodschap. Dit is te wijten aan hun aanname van 'het schriftbewijs', als hart van de reformatorische traditie. De Schrift is immers als het Woord van God een eenheid die duidelijk is.⁸⁷ Dit komt overeen met hun aanname dat de rechtvaardigingsleer niet een contextueel cultureel gegeven is maar dat dit de tekst is van het evangelie.

---

⁷⁹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 661.

⁸⁰ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 658.

⁸¹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 659.

⁸² Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 659.

⁸³ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 659.

⁸⁴ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 660.

⁸⁵ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, pp. 171-174.

⁸⁶ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 172.

⁸⁷ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 27.

3.1.4 Evangelisatiepraktijk in een klassiek-gereformeerde theologie: de aankondiging van het oordeel dat tot bekering dringt

In de behandeling van dit thema komen de hierboven besproken thema's terug, maar worden ze impliciet met elkaar in verband gebracht. Het zou congruent zijn wanneer de evangelisatiepraktijk overeenkomt met de werkdefinitie van het heil in Christus. In 3.1.2 werd geconcludeerd dat het heil in Christus zich voltrekt in het hart van de gelovige onder de verkondiging van het Woord en de bediening van de sacramenten. Elders blijken Van Genderen & Velema toch meer ruimte te willen geven op de manier waarop we het heil in Christus kunnen ontvangen. Zo stellen ze dat God veel middelen gebruiken kan om het heil van Christus aan ons bekend te maken. Als voorbeeld noemen ze de opvoeding door godvrezende ouders, christelijk onderwijs, de catechese, het woord en het voorbeeld van gelovigen, en de invloed van de kerkelijke gemeenschap.⁸⁸ Mensen zouden wel gebonden zijn aan de prediking van het Woord en de bediening van de sacramenten, maar Gods Geest is er niet aan gebonden. Gods Geest kan dus ook andere middelen/zaken gebruiken. Echter waken Van Genderen & Velema voor een bepaald spiritualisme dat tot het gevolg kan leiden dat men denkt de openbare bijeenkomsten te kunnen overslaan en de prediking overbodig gaat achten. God zélf heeft ons de genademiddelen gegeven.⁸⁹ Hoewel Van Genderen & Velema zich hier niet expliciet over uitlaten, zou de conclusie kunnen worden getrokken dat de evangelisatiepraktijk zich hoofdzakelijk beperkt tot het uitnodigen van mensen voor de eredienst.

Omdat niet iedereen per definitie tot geloof komt, en dit heil zich voltrekt onder de werking van de Heilige Geest, kan de vraag gesteld worden of de leer van de uitverkiezing geen belemmering is voor de oproep tot bekering in bijvoorbeeld de prediking. Met behulp van de paragraaf over de uitverkiezing⁹⁰ wil ik aantonen waarom volgens Van Genderen & Velema dit niet het geval is. Het geloof in de verkiezende liefde van God zou veeleer een stimulans zijn voor het brengen van de boodschap van het heil aan iedereen. De soevereiniteit van de uitverkiezing zit hem dan in het feit dat wij mensen er niet over beslissen voor wie het heil wel en niet is. Het staat aan God om te begenadigen wie Hij wil.⁹¹ Het geloof is immers een gave van God.⁹² Achter beide feiten (dat het evangelie voor alle mensen bestemd is, maar niet iedereen in het heil deelt) staat volgens Van Genderen & Velema de raad van God.⁹³ Als dan de belangrijke vraag opkomt waarom de één verkoren werd en de ander niet, dan geven Van Genderen & Velema als antwoord dat op de bodem van beide vragen Gods eeuwig welbehagen ligt.⁹⁴ Zoals eerder aangegeven is het geloof een onmisbaar element in de rechtvaardiging. Hierbij wordt het geloof niet een verdienste of een grond, maar het geloof aanvaardt de aangeboden gerechtigheid.⁹⁵ Het geloof aanvaardt de gerechtigheid van de Ander (Jezus Christus) als voor mij bestemd.⁹⁶

Van Genderen & Velema hechten daarom grote waarde aan de aankondiging van het oordeel. Want aan het eind van ons leven kunnen we maar op een van de twee plekken terecht komen: in de hemel of in de hel.⁹⁷ Zo getuigt Gods Woord niet alleen van een eeuwig leven maar ook van een eeuwige straf (Mattheus 25:46). Het zou altijd al deel hebben uitgemaakt van de leer van de kerk, dat er een

---

⁸⁸ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 682.

⁸⁹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 683.

⁹⁰ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 200-233.

⁹¹ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 228.

⁹² Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 230.

⁹³ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 227.

⁹⁴ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 224.

⁹⁵ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 563.

⁹⁶ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 564.

⁹⁷ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, pp. 785-786.

laatste oordeel zal zijn en dat de afloop daarvan verschillend is. Volgens Van Genderen & Velema moet de aankondiging van het oordeel daarom tot geloof en bekering dringen.⁹⁸

3.2 De notie van het heil in Christus binnen de hedendaagse missiologie
De ‘hedendaagse missiologie’ bestrijkt een breed terrein aan onderwerpen, waarbij deze scriptie in ieder geval aandacht wil besteden aan de pogingen die zij onderneemt tot contextualisatie. Deze contextualisatie vindt binnen de hedendaagse missiologie op verschillende manieren plaats. Zo kan contextualisatie plaatsvinden met het startpunt in de cultuur, maar ook vanuit het evangelie. Tussen beide polen zijn allerlei variaties mogelijk.

Dit hoofdstuk bespreekt twee varianten. We beginnen bij Stefan Paas, een Nederlands hedendaags missioloog met een christelijk-gereformeerde achtergrond. Aan de hand van zijn boek *Vreemdelingen en priesters* zal ik deze lijn belichten met betrekking tot vragen rondom het heil in Christus. In dit boek tracht hij zich echter vooral te verhouden tot de Bijbel en niet zozeer tot de belijdenisgeschriften van zijn traditie. Wel zijn er sommige gereformeerde noties te ontdekken in zijn gedachtegang, zoals zijn hoge waardering van de Schrift.

De tweede variant is representatief voor het internationale brede oecumenische denken over missie. Aan de hand van het document *Together Towards Life* zullen we ons verdiepen in het denken over het heil in Christus vanuit een missionair-oecumenisch perspectief. Dit document hecht grote waarde aan het belang van de cultuur.

De twee genoemde bronnen zullen aan de hand van dezelfde thema’s worden besproken als bij Van Genderen & Velema. Dit maakt het mogelijk om in paragraaf 3.3 een vergelijking te trekken tussen de drie verschillende visies.

3.2.1 Werkdefinitie van het heil in Christus in de hedendaagse missiologie

3.2.1.1 Werkdefinitie van heil in Christus volgens Paas: het herstel van de gemeenschap

Het heil van Christus gaat volgens Paas over vergeving en verzoening, geborgenheid en aangenomen worden als Gods kind. Maar dit heil ontvang je als gelovige sámen met je broeders en zusters. Daarom pleit Paas voor een herwaardering van de relatie tussen gemeenschap en heil. Gemeenschap begint daarom bij God zelf. Want God is zelf een drie-eenheid: de Vader, Zoon en Geest zijn eeuwig verbonden door onderlinge liefde. Zij bestaan en handelen nooit afzonderlijk van elkaar. Paas acht de relationaliteit fundamenteel voor het ‘christelijk verstaan’ van wie God is.⁹⁹ Heil ontvangen betekent dat we in een vergevende en genezende relatie komen met God. Als beelddrager van God is ook de mens zelf een relationeel wezen. Mensen zijn bedoeld om te participeren in de relatie van de goddelijke drie-eenheid.¹⁰⁰ Het heil in Christus is sociaal van aard. Het heil is wezenlijk het herstel van de gemeenschap. De kerk is de gemeenschap waar het heil reëel is. Ook al zou dit voorlopig en gedeeltelijk zijn.¹⁰¹ Paas hanteert binnen deze context de term *missio dei*. Zending is ten eerste Góds zending. God wil Zijn schepping herstellen. Paas herhaalt nadrukkelijk dat deze *missio dei* zich moeilijk kan verdragen met een visie op zending die alle nadruk zou leggen op individuele redding, die buiten het herstel van gemeenschap om zou gaan. Hij poneert de stelling dat er geen individuele redding kan zijn zonder verzoening en herstel van relaties.¹⁰²

⁹⁸ Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 785.

⁹⁹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 209.

¹⁰⁰ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 210.

¹⁰¹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 210.

¹⁰² Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 213.

Verder werkt Paas zijn afkeer tegen een nadruk op individuele redding uit. Zo stelt hij onder andere dat het evangelie geen 'direct-klaar medicijn' is voor individueel ervaren tekorten zoals somberheid, zinloosheid of onvrede.¹⁰³ Paas ageert tegen de omschrijving dat echte spiritualiteit een zaak van het hart is, van een diepe innerlijke bevinding dat het *waar* is. Hij noemt het een consumentenspiritualiteit: iedereen streeft om een 'individueel lijntje' met God te vinden. Hoewel hij aangeeft geen aansluiting te kunnen vinden met deze 'geïndividualiseerde spiritualiteit', erkent hij dat het christendom zelf een impuls bevat die deze kant opgaat.¹⁰⁴ Het voornaamste kenmerk van zonde is de menselijke neiging tot individualisme. Paas omschrijft dit ook als de neiging om zichzelf helemaal zonder God en zonder anderen te willen redden.¹⁰⁵ Samenvattend is het heil in Christus volgens Paas sociaal van aard is en in zijn wezenlijkste vorm: het herstel van de gemeenschap.

3.2.1.2 Werkdefinitie van het heil in Christus volgens TTL: het bevestigen van het leven

In het document van TTL wordt het geloof in de drie-enige God als schepper, verlosser en onderhouder van ál het leven beleden. God heeft namelijk de hele *oikoumene* (de bewoonde wereld: de aarde die gezien wordt als een huis waarin iedereen een plek heeft) geschapen naar Gods beeld en God werkt constant in de wereld met als doel: bevestigen en beschermen van het *leven*.¹⁰⁶ Jezus Christus is hét *Leven* in de wereld. Hij is de incarnatie van Gods liefde voor de wereld. Jezus Christus' ultieme doel en missie is het *bevestigen* van het *leven* in haar volheid. De Heilige Geest is dan de gever van het leven, die het leven behoudt en bewerkstelligt, maar ook de hele schepping vernieuwt.¹⁰⁷ In TTL wordt het *leven* in de Heilige Geest als de essentie van missie beschouwd. Dit leven in de Heilige Geest is de kern van waarom we doen wat we doen, en hoe we ons leven invullen. Doordat de Heilige Geest verbonden is met mensen, is deze missionaire spiritualiteit capabel om de wereld te transformeren in Gods genade. Deze missionaire spiritualiteit wordt door de TTL gezien als een heilig geschenk van de Schepper en als de energie waarmee het leven bevestigd kan worden en voor het leven gezorgd wordt.¹⁰⁸ Deze missionaire spiritualiteit staat tegenover een individuele spiritualiteit. TTL wil waken voor een individualistische spiritualiteit dat ons tot het valse geloof brengt dat we God zouden kunnen liefhebben zonder om te zien naar de naaste. Dit zou leiden tot een spiritualiteit dat ons een goed gevoel geeft, terwijl er in andere delen van de schepping gezocht en geleden wordt.¹⁰⁹ Een ontkenning van het leven is volgens de TTL dan ook een afwijzing van het leven met God. Want God nodigt ons uit in de leven-gevende missie van de Drie-Enige God, en laat ons getuige zijn van een overvloedig leven voor iedereen in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde.¹¹⁰ Samenvattend valt het heil in Christus bij TTL samen met het bevestigen van al het leven in haar volheid.

3.2.2 Waar het heil zich voltrekt in de hedendaagse missiologie

3.2.2.1 Waar het heil zich voltrekt volgens Paas: in de kerk door de gemeenschap in de verzoening en de groei van de onderlinge liefde.

De plek waar Paas het heil situeert, toont samenhang met zijn gehanteerde werkdefinitie van het heil. In het Nieuwe Testament betekent 'gered zijn' dat men opgenomen wordt in het lichaam van Christus, en dat men behoort tot de gemeenschap van het heil.¹¹¹ Christus is immers de ware mens die daadwerkelijk belichaamt wat herstelde gemeenschap betekent.¹¹² Aangezien bij Paas het heil

¹⁰³ Paas, *Vreemdelingen en priesters*, p. 213.

¹⁰⁴ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 205.

¹⁰⁵ Paas, *Vreemdelingen en priesters*, p. 210.

¹⁰⁶ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 1.

¹⁰⁷ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 1.

¹⁰⁸ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 3.

¹⁰⁹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 21.

¹¹⁰ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 1.

¹¹¹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 211.

¹¹² Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 210.

samenhangt met het herstel van gemeenschap, moet er ook een plek zijn waar deze gemeenschap wordt hersteld. Die plek is de kerk.¹¹³ In de zondagse eredienst wordt de gemeenschap van de kerk zichtbaar. Tevens is het een reservoir van taal voor de hele samenleving. Christenen zijn als priesters opgeroepen elkaar (en anderen) ook buiten de zondagse diensten lief te hebben, te dienen en te leven in de aanbidding tot God. De werkelijkheid die in de zondagse eucharistie wordt gevierd (de gemeenschap met Christus en elkaar) komt tot uitdrukking in alle activiteiten van de kerk en daar buiten.¹¹⁴

God verhoudt zich primair tot de gemeenschap. De buitengrenzen van deze gemeenschap zijn echter rafelig. Paas wil het heilsgebeuren daarom niet beperken tot de actief-kerkbezoekende kerngemeente.¹¹⁵ Die benadering zou teveel blijven hangen in het individualisme. Anderzijds wil hij ook waken voor heilsuniversalisme of alverzoening. Want niet iedereen zou puur op basis van zijn/haar menszijn delen in het heil. Omdat God zich primair verhoudt tot de gemeenschap, voltrekt het heil zich via echte relaties. De gemeente is gesticht door het Woord waardoor de Geest werkt. En in elke betekenisvolle relatie waarin woorden van heil klinken, stroomt daarom de Geest tot in de verste ranken.¹¹⁶ Paas geeft aan dat Gods heil niet afhankelijk is van onze subjectieve instelling, of van onze inspanning zoveel mogelijk samenkomsten te bezoeken. Tegelijkertijd duidt de nadruk op gemeenschap vanzelfsprekend aan dat mensen gemist worden als ze er niet zijn. Voor hun gemeenschap met *Christus* is het essentieel dat zij in 'gemeenschap' zijn met hun medechristenen. Omdat het heil zich voltrekt in de verzoening en de groei van de onderlinge liefde, is iedereen binnen de gemeenschap nodig.¹¹⁷

Samenvattend voltrekt volgens Paas het heil zich in en om de kerkelijke gemeenschap waar relaties hersteld worden, en woorden van heil klinken.

3.2.2.2 *Waar het heil zich voltrekt volgens TTL: waar het leven bevestigd wordt*

Met betrekking tot het heil wordt er in het document gesproken over 'bekering'. Het is echter van belang om dat woord goed te interpreteren. Want de bekering waar TTL toe oproept, is een bekering van missie. Aan de hand van een aantal Bijbelteksten proclameert TTL dat de schepping de Schepper grootmaakt, en dat de vreugde van de Schepper in de schepping een van de bronnen van onze spiritualiteit is. Omdat men geneigd is om missie te zien en uit te oefenen waar in mensen onderling elkaar helpen, roept TTL op om in te zien dat de Schepper en de schepping al met elkaar in relatie staan, en dat de mensen daaraan deel moeten nemen. Mensen doen dat momenteel niet, terwijl de schepping zelf al missionair is richting de mensheid, met als voorbeeld dat de natuurlijke wereld kracht bezit die genezing bij de mensen teweeg kan brengen.¹¹⁸ In TTL wordt dan ook benadrukt dat Jezus niet is gezonden voor álleen de mensheid, of ons een 'gedeeltelijke redding' wil geven, maar dat het goede nieuws geldt voor elk deel van de schepping, en elk aspect van ons leven en onze samenleving.¹¹⁹ Gods liefde kan geen redding van mensen proclameren als die gescheiden is van de vernieuwing van de gehele schepping. Want Gods missie is gericht op al het menselijk leven, en we zullen deze missie moeten erkennen en moeten dienen door nieuwe manieren van missie te ontwikkelen. Ook wijst TTL op het belang van gebed van berouw en voor vergeving, maar we moeten niet vergeten het om te zetten in actie. Aan het hart van de missie ligt de schepping.¹²⁰

---

¹¹³ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 210.

¹¹⁴ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 212.

¹¹⁵ Paas, *Vreemdelingen en priesters*, p. 213.

¹¹⁶ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 214.

¹¹⁷ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 215.

¹¹⁸ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 22.

¹¹⁹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 4.

¹²⁰ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 105.

De realiteit is echter dat de aarde wordt vervuild en uitgebuit.¹²¹ TTL ziet de consumentenmaatschappij als de trigger van de menselijke hebzucht. Omdat het onmogelijk is dat de mensheid gered wordt terwijl de aarde verloren zou gaan, kan eco-gerechtigheid niet gescheiden worden van het heil. Tevens kan er daarom geen heil plaatsvinden zonder de aanwezigheid van diep ontzag en respect voor al het leven op deze aarde.¹²² Er wordt niet letterlijk gesproken over een zondeval, maar onder andere de hebzucht, machtszucht en de consumptiemaatschappij worden aangeduid als onzuivere bronnen waardoor men niet op de ander maar op zichzelf gericht is. De consumptiemaatschappij wordt ontmaskerd als een ideologie waarin men alleen maar gericht is op ongelimiteerde groei. Dit vraagt een oneindig aantal slachtoffers van de natuur en de arme mensen in deze wereld. De hebzucht bedreigt het hele huishouden (oecumene/geschapen wereld) van God.¹²³ Wat dat betreft heeft het evangelie ook een profeterend geluid. Het evangelie is namelijk bevrijdend en transformerend. Het evangelie wil niet alleen de harten van mensen, maar hele maatschappijen veranderen.¹²⁴

TTL roept op om waar te nemen waar Christus al aanwezig is, en aan te sluiten bij waar de Geest van God al aan het werk is.¹²⁵ We zullen ons dan niet moeten aansluiten bij de rijken of machtigen, maar juist bij de armen en de machtelozen. Want zij kunnen onze theologische bronnen en visies opscherpen vanuit de theologische gedachte van het leven in de marge.¹²⁶ TTL maakt hierbij dus duidelijk onderscheid in de plaats die mensen hebben ten overstaan van God. De gemarginaliseerden in de maatschappij worden namelijk als de belangrijkste partners in Gods missie aangeduid.¹²⁷ Samenvattend voltrekt volgens TTL het heil in Christus zich daar waar al het leven bevestigd en beschermd wordt.

3.2.3 De roeping van de kerk in de wereld in de hedendaagse missiologie

3.2.3.1 De roeping van de kerk in de wereld volgens Paas: de Priesterkerk

De roeping van de kerk in de wereld is bij Paas verbonden aan zijn visie op het heil. Omdat het heil sociaal van aard is, draait zending juist ook om 'inwijding' in dat heil. Deze zending van de kerk is erop gericht om mensen in relatie te brengen of juist te houden met een eucharistische gemeenschap en ook zo'n gemeenschap te vestigen waar deze nog niet bestaat.¹²⁸

Volgens Paas is er sprake van een volgorde met betrekking tot het heil van de *individuele gelovige* en het heil in Christus voor het *collectief*. Op basis van 1 Petrus 2:4-9 concludeert Paas vanuit een exegetische rondom de term 'priesterschap' dat God niet individuen priester maakt om hen vervolgens in de gemeente bij elkaar te brengen. Maar dat het juist omgekeerd is: door de doop worden mensen met Christus ingelijfd in de kerk en zo ontvangen ze priesterlijke waardigheid.¹²⁹ God heeft primair een relatie met de kerk en door de kerk heen vestigt hij relaties met individuen. Zo houdt christen zijn in: van de kerk zijn, die van God is. Het missionaire gevolg is dat de kerk ook volwaardig kerk is wanneer zij slechts een kleine minderheid van de wereldbevolking als actieve leden telt. Hetzelfde geldt voor de plaatselijke kerkgemeenschap als er maar een klein gedeelte van het dorp komt opdagen op zondag. De nadruk ligt daarmee niet op aantallen, maar veel meer op de kwaliteit van de kerk en op haar uitstraling in de wereld.¹³⁰

---

¹²¹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 23.

¹²² Keum, *Together towards Life*, paragraaf 23.

¹²³ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 31.

¹²⁴ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 91.

¹²⁵ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 97.

¹²⁶ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 98.

¹²⁷ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 107.

¹²⁸ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 213.

¹²⁹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 202.

¹³⁰ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 203.

De metafoor van de priesterkerk is een belangrijke aanzet voor de identiteit van kleine christelijke gemeentes in een seculiere omgeving.¹³¹ Een belangrijk gevolg hiervan is dat de kerk dient te accepteren dat de wereld niet christelijk is en dat het ook niet de missie van de kerk is om deze wereld christelijk te maken.¹³² Wel is de kerk uit de wereld geroepen om als ‘koninkrijk van priesters’ zich te onderscheiden van de wereld in haar toewijding aan God. Paas noemt drie manieren waarop de priesterkerk deze toewijding aan God kan uitwerken. Ten eerste dient de kerk zich volgens Paas toe te wijden aan de wereld van God. Ten tweede werkt de kerk in de wereld door herstel van relaties. En ten slotte nodigt de kerk mensen uit om zich bij de vierende gemeenschap te voegen.¹³³ Volgens Paas is de kerk enerzijds dus uit de wereld geroepen en daarvan onderscheiden. Anderzijds komt deze priesterkerk niet *tegenover* de wereld te staan, maar is deze kerk tegelijkertijd zeer gastvrij tegen allen die ‘een lijntje met God’ hebben.¹³⁴ Voor de relatie tussen de kerk en de wereld heeft dit enerzijds als gevolg dat de kerk kritisch is ten opzichte van de manier waarop mensen met elkaar omgaan in deze cultuur. Anderzijds zal de kerk haar eigen liturgische hart flexibel maken om mensen erbij te betrekken die God zoeken.¹³⁵

De kerk hoeft de wereld niet voortdurend te wijzen op haar immoraliteit. Paas wil voorgoed afscheid nemen van de ‘piëtistische erfenis’. Hij doelt hiermee op de poging van de kerk om de wereld altijd maar weer op haar tekorten te wijzen, om deze mensen vervolgens in de armen van de kerk te drijven met de belofte van verbetering.¹³⁶ Dit piëtistische model is niet fout op zichzelf, maar het zou alleen wanhopige mensen aanspreken. Hierdoor voelen de vele ‘sterke mensen’ van tegenwoordig zich niet aangesproken. Het model van de priesterkerk zou veel meer tegemoet komen aan de noodzaak van missie in een cultuur waarover wij als christenen niet langer moreel superieur zouden zijn.¹³⁷ Een priesterkerk kan juist nederig erkennen dat de wereld in haar geradicaliseerde postchristelijke moraliteit het vaak beter doet dan zij. Deze kerk kan God zelfs blijmoedig danken voor al het goeds dat Hij doet door zowel ongelovigen als gelovigen.¹³⁸ Hierdoor zou de goedheid van niet-christenen verschuiven als bron van verlegenheid en frustratie naar een bron van dankbaarheid aan God voor zoveel genade.¹³⁹

Dit betekent volgens Paas echter niet dat de kerk geen nieuwe mensen zou willen verwelkomen. Omdat de priesterkerk geroepen is om God te verheerlijken als priesters van de gehele mensheid, is de kerk altijd op zoek naar bekeerlingen en de dankzegging van mensen binnen en buiten de kerk. Deze bekeringen en dankzeggingen van mensen zijn elke keer weer nieuwe offergaven die de kerk aan God kan bieden.¹⁴⁰ Doxologie is in de kern het antwoord op de niet-verdiende liefde van God. Het uit zich in: God liefhebben boven *alles*.¹⁴¹ De doxologie verbindt Paas niet alleen aan de liefde tot God, maar ook aan naastenliefde. Deze twee concurreren niet met elkaar, omdat ze beide een echo zijn van Gods liefde voor ons.¹⁴²

Vanuit dit Priestermodel doen christenen daarom niet het goede vanuit overwegingen van effectiviteit en kansen op succes, maar vanuit de verheerlijking van God. God is goed, gul en genadig. Hij heeft uit niets de wereld geschapen, en schept uit de dood het leven. Dat zijn genoeg redenen om

---

¹³¹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 217.

¹³² Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 218.

¹³³ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 218.

¹³⁴ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 219.

¹³⁵ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 219.

¹³⁶ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 228.

¹³⁷ Paas, *Vreemdelingen en priesters*, p. 229.

¹³⁸ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 228.

¹³⁹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 229.

¹⁴⁰ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 219.

¹⁴¹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 238.

¹⁴² Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 240.

God te prijzen. Deze lofprijzing is gefundeerd op de basis van geloof, hoop en liefde.¹⁴³ Daarom wordt er bijvoorbeeld niet geëvangeliëerd om de kerk vol te krijgen. Dan zou er van liefde een instrument worden gemaakt.¹⁴⁴

Contextualisatiemodel

Volgens Paas heeft een diaspora-identiteit (die hij uitwerkt vanuit het priesterkerkmodel) twee kanten: namelijk zorg om de eigen identiteit en een positieve toewending naar de wereld.¹⁴⁵ Deze gedachte toont de meeste overeenkomsten met het translatiemodel van Bevans. Want net als Paas wordt er vanuit het translatiemodel in het evangelie de kernboodschap geadapteerd aan de cultuur. Tevens wordt de context van de cultuur door beide modellen op een positief-kritische wijze benaderd.¹⁴⁶ Bij Paas komt dat uitdrukking wanneer hij pleit dat Gods missie onder het volk van God in een zorgvuldig proces van 'verblijven in het Woord' en 'verblijven in de wereld' zou kunnen groeien.¹⁴⁷ Het verschil is echter dat Paas veeleer pleit voor een diepgaande cultuurverandering van de gemeente, en dat de ambities van het translatiemodel er ook op gericht zijn om de cultuur van de samenleving te veranderen.

Samenvattend speelt het priesterkerkmodel een belangrijke rol in de wijze waarop Paas denkt over de roeping van de kerk van de wereld. De kerk heeft niet als roeping groot te worden, maar juist om God groot te maken en zijn naam te loven en te prijzen, en betekenisvolle relaties aan te gaan met de omgeving.

3.2.3.2 De roeping van de kerk in de wereld volgens TTL: bij de levend-gevende Heilige Geest aan te sluiten om Gods Koninkrijk van gerechtigheid op aarde te bewerkstelligen.

Volgens TTL is de triniteit missionair en heeft God Zijn Zoon in de wereld gezonden om Gods mensen te roepen. Hij geeft hen kracht om een gemeenschap van hoop te zijn. De kerk is gevolmachtigd om het leven te vieren en om zowel weerstand te bieden tegen alle levensvernietigende krachten als ze te transformeren; en dat alles in de kracht van de Heilige Geest.¹⁴⁸ Alle christenen, kerken en gemeenschappen zijn geroepen om levendige boodschappers te zijn van het evangelie van Jezus Christus. Dit wordt door hetzelfde document dan ook 'het goede nieuws van het heil' genoemd.¹⁴⁹ Als kerk en gelovigen dienen we zelfverzekerd maar ook nederig te delen van ons geloof en onze overtuigingen met andere mensen.¹⁵⁰

De christelijke gemeenschap is in zijn potentie zowel een 'teken van hoop' als een expressie van het Koninkrijk van God. Enerzijds geeft dit aan dat het Koninkrijk van God meer is dan de christelijke gemeenschap, maar anderzijds kan het Koninkrijk van God dus wel in uitgedrukt worden door de christelijke gemeenschap.¹⁵¹ Een belangrijke voorwaarde is echter wel dat de christelijke gemeenschap het Koninkrijk van God pas kan uitdrukken als men meelijdt met de schepping. In het document TTL wordt gesproken van een spiritueel verband met de schepping. Spiritualiteit is de bron van energie voor missie en is transformerend. De missie, die begint met de schepping, nodigt ons uit om het leven te delen in alle dimensies. Op zo'n manier behandelen we het als Gods gave. De eredienst op zondag dient dan ook niet enkel gericht te zijn op het individuele herstel of op het gemeenschappelijke herstel van mensen onderling, maar op het herstel van de gehele schepping.

¹⁴³ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 241.

¹⁴⁴ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 240.

¹⁴⁵ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 175.

¹⁴⁶ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, pp. 173/174.

¹⁴⁷ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 222.

¹⁴⁸ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 2.

¹⁴⁹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 8.

¹⁵⁰ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 8.

¹⁵¹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 54.

Onze participatie in missie, ons bestaan in de schepping en onze praktijk van het leven van de Geest zijn met elkaar verbonden en hebben een wederkerige transformerende werking op elkaar.¹⁵²

De glimpen van het Koninkrijk van God worden zichtbaar wanneer de christelijke gemeenschap leeft vanuit de Geest van bevrijding. Dat doet de kerk door in navolging van Jezus Christus hen te omarmen die gemarginaliseerd zijn en op te komen voor hen die leven in systemen van armoede en discriminatie en leven op plekken waar mensen (en de hele schepping) worden uitgebuit of geëxploiteerd. De kerk moet aansluiten bij de Geest van de bevrijding, en dat gebeurt door missie vanuit de 'marge' uit te oefenen.¹⁵³ Het ontvangen van de Heilige Geest is hiervoor essentieel. Want hierdoor kunnen we levende getuigen worden van het toekomstige koninkrijk van God.¹⁵⁴ De kerken worden in dit verband dan ook door TTL opnieuw opgeroepen om het werk van de leven-gevende Heilige Geest in de wereld waar te nemen en daarbij aan te sluiten om Gods Koninkrijk van gerechtigheid op aarde te bewerkstelligen.¹⁵⁵ Tegelijkertijd heeft Gods Koninkrijk betrekking op de toekomst. Want dit document omschrijft missie als het feest van het Koninkrijk van God zoals omschreven in Lukas 14:15. In deze context is het de taak van de kerk om de maaltijd voor te bereiden en álle mensen uit te nodigen tot het feest van het leven. Dit feest wordt omschreven als een viering van de schepping en vruchtbaarheid. Dit feest van het leven zal overstromen van de liefde van God; de overvloedige bron van het leven. Het doel van missie zal centraal staan in deze feestelijke maaltijd: als een teken van de bevrijding en de verzoening van de hele schepping.¹⁵⁶

Contextualisatiemodel

TTL stelt dus dat het Gods missie is om de hele wereld te transformeren tot het Koninkrijk van God en de kerk speelt daar een belangrijke rol in.¹⁵⁷ Deze gedachte toont allereerst overeenkomsten met het 'antropologische model' van Bevans. In dit model wordt er namelijk ingezet bij de context. Net als bij TTL gebeurt dit vanuit de veronderstelling dat God al aanwezig is in een cultuur, voordat men iets hoort over het evangelie.¹⁵⁸ In de oproep om aan te sluiten bij de gemarginaliseerden en de schepping om zo de wereld te verbeteren, vertoont TTL eveneens verwantschap met het 'praxis model'. Vanuit de nadruk op het praktische leven wordt in dit model benadrukt dat we op moeten komen voor de onderdrukten. Zo zouden we vanuit de systematische reflectie op de praktijk kunnen ontdekken wat God zegt tot de kerken.¹⁵⁹

Samenvattend dient de kerk volgens TTL aan te sluiten bij de leven-gevende Heilige Geest in de wereld om de gerechtigheid op aarde te bewerkstelligen.

3.2.4 Evangelisatiepraktijk in de hedendaagse missiologie

3.2.4.1 Evangelisatiepraktijk volgens Paas: doxologie vanuit een representatief en collectief begrip van geloofsidentiteit die geïnspireerd is door het model van de priesterkerk.

Paas ziet zijn perspectief op het heil in Christus als een belangrijke correctie op veel gangbaar missionair denken. Zo geeft hij aan dat sinds de 19^e eeuw in orthodox-protestantse kring vaak er in de evangelisatiepraktijk veel nadruk ligt op de ernst van het ongeloof als opstand tegen God en op de noodzaak om te ontkomen aan het oordeel. Mensen moeten hiermee geconfronteerd worden met een oproep tot bekering zodat ze ontkomen kunnen aan het oordeel. Volgens Paas is deze benadering later 'gepopulariseerd' tot de oproep om een 'persoonlijke beslissing' voor Jezus te

---

¹⁵² Keum, *Together towards Life*, paragraaf 104.

¹⁵³ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 36,37.

¹⁵⁴ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 2.

¹⁵⁵ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 25.

¹⁵⁶ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 101.

¹⁵⁷ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 10.

¹⁵⁸ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 176.

¹⁵⁹ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 179.

nemen, zodat men persoonlijk gered kan worden van de straf op de zonde.¹⁶⁰ Ondanks dat Paas positief is over het feit dat men in ieder geval het goede nieuws deelt, is hij ook kritisch over deze evangelisatiepraktijk. Zijn grootste kritiek is dat het evangelie als het ‘goede nieuws’ verpakt wordt in ‘vuur en zwavel’. Hoewel hij niet beweert dat deze oordeelslijn geheel ontbreekt in de apostolische benadering, betwijfelt hij het of het evangelie werkelijk een boodschap is dat men in het eeuwige vuur geworpen wordt, tenzij men gelooft. Hij ziet dit als een vorm van geestelijke chantage.¹⁶¹ Tevens stelt Paas de vraag of wij wel mogen beweren dat iedereen die niet persoonlijk Jezus belijdt, verloren zal gaan. De bijbel geeft eveneens geen aanleiding om de grens te trekken tussen de ‘geredden’ en de ‘verlorenen’. Mensen zouden zichzelf in het centrum zetten in plaats van God, wanneer men zich bekommert om hun toekomstige zielenrust en een veilig hiernamaals.¹⁶² Paas relateert zijn kritiek op de motivatie van de ‘verlorenheid’ van mensen door aan te geven dat onze respons enerzijds niet *bepaalt* wat God zal doen, maar dat het wel relevant voor onszelf is. In de bijbel zou er over heil gesproken worden in termen van ‘proces-taal’. Men is *bezig* verloren te gaan, of men is *bezig* gered te worden (1 Korinthe 1:18).¹⁶³ Tevens stelt hij dat God zich aan het kruis niet alleen als vergevende, maar ook als oordelende God toont. Echter blijft Paas zeer kritisch als het gaat rondom het evangeliseren vanuit het motief: ‘zielen redden uit de hel’. Geen christen zou kunnen voldoen aan deze eis, zodat er voortdurend bloed aan onze handen kleeft, omdat er mensen verloren zouden gaan.¹⁶⁴

Het alternatief van Paas is gebaseerd op de metafoor van de priesterkerk. Vanuit dit model wordt flexibel gereageerd op de pluralistische, multiculturele samenleving en dit zet ook een positief ideaal neer volgens Paas: namelijk het vormen van een plaatselijke representatieve aanbeddende gemeenschap samen met alle heiligen.¹⁶⁵ Ondanks het feit dat christenen weten dat slechts een minderheid van de mensheid priester zal zijn, is er in dit model voluit plaats voor evangelisatie en bekering. Het verlangen naar de bekering van mensen is in dit model niet geworteld in angst over hun eeuwig lot, maar in een verlangen naar veelkleurige en veelsoortige verheerlijking van God en een rijk getuigenis van Christus.¹⁶⁶ Tevens is het priestermodel gebaseerd op een aantal Bijbelteksten waaruit zou blijken dat het heil alleen begrepen kan worden vanuit een collectief begrip van geloofsidentiteit. Paas geeft aan dat de mens zó fundamenteel een relationeel wezen is, dat de mensen met wie de christen intiem verbonden is, mogen ‘mee profiteren’ van de relatie die deze christen met Christus heeft en daarmee ook van het heil in Christus.¹⁶⁷ In de context van evangelisatie zijn zulke teksten bemoedigend voor gelovigen, omdat ze mogen weten dat hun persoonlijke geloof ook een rol speelt in Gods verhouding tot de wereld om hen heen. Het geloof en gebed van christenen draagt volgens Paas zelfs veel meer dan wij beseffen. Wij christenen hebben een ruimer evangeliserend arsenaal ter beschikking, dan alleen mensen uit te nodigen om mee te gaan naar de kerk.¹⁶⁸

Terwijl Paas in zijn missiologie vanuit de *Missio Dei* werkt, pleit hij dus voor een evangelisatiepraktijk die inzet op de *gloria Dei*. Het primaire doel is de verheerlijking van God. Deze doxologische benadering stimuleert volgens Paas ook evangelisatie, maar begint niet met de vraag wie er gered wordt en wie er verloren gaat. Paas geeft aan dat deze benadering inzet bij de vraag hoe God door de gemeente verheerlijkt kan worden als door een koninkrijk van priesters, als eerstelingen van de

¹⁶⁰ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 232.

¹⁶¹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 232.

¹⁶² Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 233.

¹⁶³ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 233.

¹⁶⁴ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 234.

¹⁶⁵ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 231.

¹⁶⁶ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 232.

¹⁶⁷ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 226.

¹⁶⁸ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 227.

oogst. Deze manier van evangelisatie zou veel minder kwetsbaar worden voor het uitoefenen van manipulatie en druk, omdat in deze methode de inzet is dat God verheerlijkt wordt.¹⁶⁹ Samenvattend is het met betrekking tot Paas' visie van de evangelisatiepraktijk van belang dat het persoonlijke geloof en gebed van christenen een belangrijke rol speelt in Gods verhouding tot de wereld om hen heen.

3.2.4.2 Evangelisatiepraktijk volgens TTL: door de Geest aansluiten bij slachtoffers (bij de schepping en de gemarginaliseerden) van de consumptiemaatschappij om het leven te bevestigen.

Vanwege de verplaatsing van het centrum van het christendom richting het zuidelijk en oostelijk halfrond moeten we volgens TTL leren van de missionaire activiteiten die aldaar plaatsvinden. In de evangelisatiepraktijk moeten we daarom solidariteit tonen met lijdende mensen en harmonie met de natuur.

Evangelisatie kan alleen gepraktiseerd worden vanuit een zelf-verloochende nederigheid met respect naar anderen en in dialoog met mensen van verschillende culturen en religies.¹⁷⁰ Als het evangelie daadwerkelijk vruchtbaar wil zijn, zou het evangelie zowel trouw moeten zijn aan zichzelf als geworteld in de cultuur van een volk. TTL pleit ervoor dat we constant moeten blijven zoeken naar de leiding van de Heilige Geest die ons kan helpen om te bepalen waar het evangelie een specifieke cultuur uitdaagt, bevestigt of transformeert met als doel om het leven te bevestigen.¹⁷¹ Dat houdt in dat authentieke evangelisatie wordt gedaan vanuit respect voor vrijheid van religie en geloof voor alle mensen, als beeld van God.¹⁷²

Met betrekking tot de evangelisatiepraktijk hecht TTL waarde aan de combinatie van daden en woorden.¹⁷³ Christenen hebben dus ook als taak om het evangelie te verkondigen. Met behulp van Handelingen 17 nuanceert TTL echter dat God eerder in andere culturen en contexten aanwezig was dan wij en dat het niet onze taak is om God ergens te brengen, maar om te getuigen van de God die reeds aanwezig is.¹⁷⁴

Als argument wordt er benadrukt dat we elke menselijke cultuur dienen te waarderen en dat we dienen te zien dat het evangelie niet het bezit is van een specifieke groep, maar dat het voor alle mensen is.¹⁷⁵ Proselitisme¹⁷⁶, economische drijfveren of misbruik van macht zijn strijdig met de boodschap van het evangelie en daarom dan ook uit den boze. TTL signaleert dat bij geïndividualiseerde contexten het gevaar kan bestaan om evangelisatie te verwarren met het kopen of verkopen van een product. De Heilige Geest roept ons wel op tot bekering en tot transformatie op een persoonlijk niveau. Het doel hiervan is echter niet dat we naar binnen raken, maar dat we geleid worden tot de proclamatie van de volheid van het leven voor iedereen.¹⁷⁷

Vanuit de opdracht te getuigen van de God die reeds aanwezig is, acht TTL het essentieel om de dialoog aan te gaan met mensen met een andere religieuze achtergrond. De dialoog is een manier om ons gemeenschappelijke leven met de ander maar ook om ál het leven en de integriteit van de schepping te bevestigen.¹⁷⁸

---

¹⁶⁹ Paas, *Vreemdelingen en Priesters*, p. 235.

¹⁷⁰ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 106.

¹⁷¹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 100.

¹⁷² Keum, *Together towards Life*, paragraaf 110.

¹⁷³ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 89.

¹⁷⁴ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 94.

¹⁷⁵ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 110.

¹⁷⁶ Hiermee doelt men op het bekeren van mensen tot een eigen mening. Te denken valt aan het verschil tussen (met geweld) overtuigen en getuigen.

¹⁷⁷ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 90.

¹⁷⁸ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 94.

Dialogo en evangelisatie zijn niet hetzelfde. Ze zijn wel te onderscheiden maar tegelijkertijd met elkaar verbonden. Evangelisatie is niet het doel van de dialoog, maar evangelisatie vindt echter wel plaats binnen de context van de dialoog van het leven. Evangelisatie houdt dan ook niet enkel in dat wij onze overtuigingen met anderen delen. Juist door te luisteren naar anderen kan ons leven uitgedaagd en verrijkt worden.¹⁷⁹ Als we ons bij de Geest aansluiten zullen we als christenen en kerk in staat zijn om culturele en religieuze grenzen te doorkruisen om uiteindelijk met alle mensen van verschillende religies samen te werken richting het Leven.¹⁸⁰ TTL pleit er echter niet voor dat de kerken een onduidelijke boodschap zouden moeten brengen. Er wordt benadrukt dat Jezus Christus het goede nieuws is in alle generaties en op alle plekken en dit zou daarom moeten worden verkondigd in de Geest van liefde en nederigheid. Zowel in de inhoud van de boodschap als de manier waarop evangelisatie wordt gedaan, staat de incarnatie, het kruis en de opstanding centraal. En daarom wijst evangelisatie altijd naar Jezus en het koninkrijk van God, eerder dan naar instituten.¹⁸¹

Samenvattend pleit TTL voor een evangelisatiepraktijk waar opgenomen wordt voor de gemarginaliseerden in de samenleving en de natuur beschermd wordt.

3.3 Wat zijn de verschillen en de overeenkomsten tussen de drie omschrijvingen van het heil in Christus?

Dit hoofdstuk beantwoordde vier vragen met betrekking tot het heil in Christus die gegeven worden in de klassiek-gereformeerde theologie en in de hedendaagse missiologie. Het doel van deze bespreking is om de verschillen en overeenkomsten te ontdekken tussen de visie van vertegenwoordigers uit de klassiek-gereformeerde theologie (Van Genderen en Velema) en de hedendaagse missiologie (Paas en TTL) met betrekking tot dit heil in Christus en de consequenties ervan voor de missiologie. Deze paragraaf vergelijkt de verschillende antwoorden op deze vragen.

3.3.1 Vergelijkingen: de werkdefinitie van het heil

Bij alle drie de lijnen is het woord *herstel* van zonde een belangrijk aspect in de werkdefinitie van het heil in Christus.

- Van Genderen & Velema benadrukken het belang van het *herstel* van de relatie tussen elk individu en God. Zij karakteriseerden de zonde als *verbreking van het verbond*. De zondaar wordt gerechtvaardigd door het persoonlijke geloof in Jezus Christus.
- Paas erkent net als Van Genderen & Velema dat heil ontvangen inhoudt dat we in een vergevende en genezende relatie komen met God. In tegenstelling tot Van Genderen & Velema kwalificeert Paas de menselijke neiging tot individualisme als het voornaamste kenmerk van zonde. Volgens Paas is het heil in Christus dan ook sociaal van aard. Het heil is wezenlijk het *herstel* van de gemeenschap.
- TTL gaat nog een stapje verder dan Paas. Hoewel het woord 'zonde' niet wordt gehanteerd, wordt de ontkenning van het leven gelijkgezet aan de afwijzing van het leven met God. In TTL wordt benadrukt dat het heil in Christus zich niet beperkt tot het herstel van de mensheid, maar dat God ál het *leven* op aarde wil *herstellen* en bevestigen.

3.3.2 Vergelijkingen: waar het heil zich voltrekt: hart, kerk of ál het leven

Bij al de drie bronnen wordt er vanuit gegaan dát het heil zich voltrekt, maar wel lokaliseren de drie bronnen dit heil in Christus op verschillende plaatsen.

- In overeenstemming met hun werkdefinitie koppelen Genderen & Velema het heil in Christus aan de wedergeboorte. De wedergeboorte wordt beschreven als de verandering van het

---

¹⁷⁹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 95.

¹⁸⁰ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 110.

¹⁸¹ Keum, *Together towards Life*, paragraaf 109.

hart. Deze wedergeboorte duidt op een herstelde relatie met God door het geloof in Jezus Christus in de werking van de Geest onder de prediking van het Woord.

- Volgens Paas voltrekt het heil zich in het herstel van de gemeenschap. In de zondagse eredienst wordt deze gemeenschap zichtbaar. Met betrekking tot deze notie toont Paas enige overeenkomsten met Van Genderen & Velema, maar hij wil het heilsgebeuren echter niet beperken tot het hart van de gelovigen. Aangezien God zich primair verhoudt tot de gemeenschap voltrekt het heil zich via echte *relaties*. In elke betekenisvolle *relatie* waarin woorden van heil gesproken worden, stroomt de Geest tot in de 'verste ranken'.
- In TTL wordt het heil daar gelokaliseerd waar al het leven bevestigd wordt. Het heil beperkt zich volgens TTL niet tot het hart (Van Genderen & Velema) of tot de gemeenschap (Paas), maar strekt zich uit tot de gehele schepping. Het wordt als onmogelijk gezien dat de mensheid gered wordt, terwijl de aarde verloren zou gaan. In het bijzonder is het heil zichtbaar bij de armen en machtelozen en niet bij de rijken en machtigen.

3.3.3 Vergelijkingen: Roeping van de kerk in de wereld: waar lid van de ware kerk, priesterkerk of de kerk binnenstebuiten

In de wijze waarop er in de drie verschillende bronnen over de roeping van de kerk in de wereld wordt gesproken, zijn ook verschillen te constateren:

- Van Genderen & Velema zeggen niets over de roeping van de kerk in de wereld. Wel menen ze dat er buiten het lichaam van Christus geen heil is. De Bijbel stelt namelijk volgens hen dat we alleen tot het lichaam van Christus behoren als we door het geloof met Hem verbonden zijn. Omdat het evangelie op geen enkele manier aangepast mag worden aan de cultuur, is het hierom het lastig om verwantschap te signaleren met één van de contextualisatiemodellen.
- De manier waarop Paas over de roeping van de kerk in de wereld spreekt, hangt nauw samen met zijn idee dat het heil herstel van de gemeenschap is. Dit heil strekt zich uit tot relaties buiten de gemeenschap. Zijn model van de Priesterkerk maakt dat de nabije omgeving van deze kerk deelt in woorden en daden van verzoening, vergeving en onderlinge liefde. Deze visie van Paas toont de meeste overeenkomsten met het translatie-model. Paas neemt zowel een positieve als ook een kritische houding in ten opzichte van de cultuur. Hij onderscheidt zich echter ook van het translatie-model, omdat hij geen cultuurverandering van de samenleving ambieert, maar een verandering van de kerk.
- Ook in TTL sluit de visie van de roeping van de kerk in de wereld aan bij de plek waar het heil in Christus gesitueerd wordt. Hierboven werd al aangegeven dat in TTL de eco-gerechtigheid en het heil onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. En daarom moet de kerk in navolging van Jezus Christus opkomen voor hen die leven in systemen van groot onrecht. Tevens moet de kerk de werking van de Heilige Geest in deze wereld opmerken en daarbij aansluiten om Gods Koninkrijk van gerechtigheid op aarde te bewerkstelligen. Vanwege de hoge waardering voor de cultuur en de nadruk op gerechtigheid in de praktijk van het leven toont TTL de meeste overeenkomsten met het antropologische en het 'praxis model'.

3.3.4 Vergelijkingen: Evangelisatiepraktijk: aankondiging van het oordeel, een biddende en verheerlijkende priester kerk of aansluiten bij de Geest om het leven te bevestigen

Hoe verschillen de drie bronnen in hun nadenken over de evangelisatiepraktijk?

- Hoewel het ontvangen van het heil zich ook in gesprekken buiten de kerkdiensten kan plaatsvinden, benadrukken Van Genderen & Velema het belang van de zondagse erediensten. De Heilige Geest gebruikt deze middelen om ons door het geloof te doen delen in de gemeenschap met Christus. Van Genderen & Velema leggen een nadruk op de aankondiging van het oordeel. Dit zou de zondige mens tot het geloof in Jezus Christus doen

dringen. De impliciete evangelisatiepraktijk zou daarom voornamelijk inhouden dat je mensen in de kerk probeert te krijgen.

- Paas pleit vanuit een collectief begrip van heil en geloofsidentiteit voor een ruimere evangelisatiepraktijk. Hij geeft aan dat de mens zó fundamenteel een relationeel wezen is, dat de mensen met wie de christenen intiem verbonden zijn, mee profiteren van de relatie die deze christenen met God hebben.

Dit leidt dan ook tot een ruimer evangeliserend arsenaal dan alleen mensen uit te nodigen om mee te gaan naar de kerk. Geloof en gebed hebben veel meer draagkracht dan wij beseffen. Daarnaast kan Paas zich niet vinden in de gedachte dat de aankondiging van het oordeel moet dringen tot het heil. De verheerlijking van God is het hoofddoel.

- In tegenstelling tot Van Genderen & Velema wordt er in TTL verondersteld dat de Geest al ergens werkzaam kan zijn en dat Christus al aanwezig is, zonder dat Zijn naam nadrukkelijk beleden wordt. Dit heeft tot gevolg dat evangelisatie niet enkel inhoudt dat wij onze overtuigingen aan anderen opleggen, maar dat wij door te luisteren naar anderen zelf zouden worden uitgedaagd en verrijkt. Dit leidt tot een evangelisatiepraktijk waarin we vooral solidair zijn richting de gemarginaliseerden en in harmonie leven met de natuur.

3.4 Conclusies

In dit hoofdstuk heb ik een antwoord proberen te geven op de deelvraag: *“Hoe verhoudt een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus zich ten opzichte van de wijze(s) waarop dit in de hedendaagse missiologie beschreven kan worden?”*

Samenvattend valt te concluderen dat Van Genderen & Velema het heil in Christus interpreteren vanuit de rechtvaardigingsleer. Het heil voltrekt zich bij hen in het hart van de zondaar die door de werking van de Geest tot geloof komt in Jezus Christus en hersteld wordt in de relatie met God. Paas en TTL tonen grote aversie tegen deze verenging van het heil tot enkel de individuele spiritualiteit. Paas situeert het heil in het herstel van de relaties en de doxologie en TTL lokaliseert dit heil daar waar ál het leven bevestigd en beschermd wordt.

Een ander verschil tussen de drie bronnen is de visie op de roeping van de kerk in de wereld. Paas & TTL hebben beiden een heldere visie op deze roeping, maar voor Van Genderen & Velema vanuit hun gehanteerde gelokaliseerde werkdefinitie van het heil lijkt deze vraag niet relevant te zijn. Sterker nog, zij menen dat de kenmerken van de kerk te veel aangetast of aangepast zouden worden als de kerk zich actief zou gaan bewegen in de samenleving. Daarom heeft volgens Van Genderen & Velema de gelovige zich vooral te bekommeren om de roeping een waar lid van de ware kerk te zijn.

De aversie van Paas en TTL ten opzichte van de individuele spiritualiteit hangt samen met hun kritiek richting de notie van het oordeel binnen de evangelisatiepraktijken van een klassiek-gereformeerde theologie. Zij pleiten voor een ruimer begrip van heil en geloofsidentiteit. Hierdoor komt in de door hen beoogde evangelisatiepraktijk de nadruk niet te liggen op de bekeringen van individuen (of het meenemen van mensen naar de kerk), maar op het herstel van relaties en de doxologie (Paas) en op het leven vanuit solidariteit richting gemarginaliseerden en ontzag voor de schepping (TTL).

Deze samenvatting maakt duidelijk dat er duidelijke verschillen zijn tussen de bronnen uit de klassiek-gereformeerde theologie en de hedendaagse missiologie met betrekking tot de werkdefinitie van het heil en de integratie daarvan in de praktijk van het leven.

Omdat deze bronnen zo essentieel van elkaar verschillen, is het interessant om in het volgende hoofdstuk te onderzoeken in hoeverre andere bronnen erin slagen om een congruentie te bewaren tussen de heilsdefinitie en de integratie daarvan in de praktijk van het leven, terwijl ze zich tot zowel de klassiek-gereformeerde theologie als de hedendaagse missiologie trachten te verhouden.

Op deze manier komen we steeds dichterbij de beantwoording van de onderzoeksvraag: *Welke bijdrage kan de hedendaagse zendingstheologie leveren aan het doordenken van het missionaire beleid van een plaatselijke hervormde gemeente (casus Oldebroek) die zich in de gesecculariseerde*

Nederlandse context wil blijven verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus?

4. Een vergelijking: de samenhang van de soteriologie met de zendingstheologie in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie, Kerk 2025 & IZB - Focus

Om een antwoord te krijgen op de geformuleerde onderzoeksvraag wil ik aan de hand van dit vierde hoofdstuk de laatste deelvraag beantwoorden: *In hoeverre toont het beleidsplan van de Evangelisatiecommissie Hervormde Gemeente te Oldebroek interne congruentie in de poging zich te laten inspireren door de hedendaagse missiologie terwijl het zich wil verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus?*

Zoals in 1.3 aangegeven wil ik deze vraag ook stellen met betrekking tot IZB-Focus en Kerk 2025.

Nadat ik heb aangegeven welke secularisatiethese er in het beleidsplan wordt gehanteerd, wil ik aan de hand van de vier eerder besproken thema's ontdekken in hoeverre het beleidsplan zich verhoudt tot zowel Van Genderen & Velema als tot Paas en TTL. Hetzelfde wil ik in paragraaf 4.2 en 4.3 met documenten van de PKN en de IZB doen. Ondanks het feit dat de IZB en PKN twee verschillende organisaties met verschillende doelstellingen zijn, hebben ze overeenkomsten die relevant zijn voor mijn vraagstelling. Ze trachten namelijk zich te verhouden tot de klassiek-gereformeerde theologie, maar laten zich ook inspireren door de hedendaagse missiologie. Er zal tevens gerefereerd worden naar de gehouden interviews met Arjan Plaisier (auteur van Kerk 2025) en met Klaas Van Meijeren (trajectbegeleider van IZB-Focus).

In 4.4 zullen het beleidsplan, Kerk 2025 en IZB-Focus kort met elkaar vergeleken worden met betrekking tot de vijf verschillende thema's. In 4.5 wordt er vanuit de drie verschillende bronnen een antwoord gegeven op de deelvraag.

4.1 De samenhang van de soteriologie met de zendingstheologie in het beleidsplan van de Evangelisatiecommissie

Het beleidsdocument van de evangelisatiecommissie is geschreven voor de periode van 2012-2016 en bestaat uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk is een theologisch en missionair bezinningsstuk waarin wordt uiteengezet wat de missionaire roeping van de Hervormde Gemeente te Oldebroek is en waar deze roeping op wordt gebaseerd. Het tweede hoofdstuk is praktischer van aard en zet de structuur van de evangelisatiecommissie en een overzicht van haar activiteiten uiteen. In het derde hoofdstuk worden de beleidsintenties summier weergegeven. Vanwege het theologische gehalte van het eerste hoofdstuk van het beleidsplan richt ik mij in dit hoofdstuk 4 vooral op dit eerste hoofdstuk.

Eerst sta ik stil bij de manier waarop er gesproken wordt over de secularisatie in dit beleidsplan. Vervolgens zal ik een inschatting maken van de 'gereformeerd-klassieke' noties die in dit beleidsplan impliciet aanwezig zijn en welke elementen uit de hedendaagse missiologie erin herkenbaar zijn.

4.1.1 De notie van secularisatie binnen het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek

De term secularisatie wordt niet letterlijk gehanteerd in het beleidsplan, maar wel wordt een impliciete visie op secularisatie zichtbaar. Het beleidsplan lijkt in haar omschrijving de klassieke notie (zie hoofdstuk 2) van secularisatie te hanteren. Opmerkingen als *"aantal vervreemden stijgt zeer snel"*, *"kerkverlaters behoren tot de categorie kaartenbakleden"*, *"ruimte wordt gevuld door autochtonen die geen kennis hebben van het christelijk geloof en door allochtonen met een andere godsdienst"*¹⁸² sluiten goed aan bij de definitie van de klassieke secularisatiethese. De focus ligt op de historische ontwikkeling van de geleidelijke afkalving van de sociale betekenis van (christelijke) religie.

---

¹⁸² Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.2.

In paragraaf 1.3.4 van het beleidsplan wordt de term inculturatie gebruikt. Het beleidsplan wil met deze term aangeven dat het formuleren van de inhoud van Gods heil voor mensen een spanning oproept tussen de situatie van de ontvanger en de identiteit van de gemeente als zender.¹⁸³ Ook meent het beleidsplan dat het dorp een verwachting heeft van de kerk. Het dorp zou namelijk meer willen weten over de inhoud van het geloof en hoe men God en de naaste kan liefhebben. Het beleidsplan geeft hier impliciet aan dat de samenleving erop zou zitten te wachten om in hun denken beïnvloed te worden door de kerk. Deze gedachtegang is het gevolg van de klassieke secularisatiethese, omdat hier aangenomen wordt dat de sociaal-culturele betekenis van religie afneemt.

4.1.2 Werkdefinitie van het heil in Christus in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek

Het is lastig om vanuit de gehele tekst van het beleidsplan te bepalen of de werkdefinitie van het heil in Christus meer zou passen bij de klassiek-gereformeerde theologie of bij de hedendaagse missiologie. Wel kan er geconcludeerd worden dat de impliciet gehanteerde definitie van het heil in Christus binnen het beleidsplan meer verwantschap toont met Van Genderen & Velema dan met de vertegenwoordigers van de hedendaagse missiologie.

Het klassiek-gereformeerde aspect wordt zichtbaar in de omschrijving van de boodschap van het evangelie, namelijk als boodschap van bekering en heil, zonde en genade. Een ander klassiek-gereformeerde notie is de wens tot het geven van heldere informatie over God, waarbij mensen bekend worden gemaakt met God als Vader, verlosser, rechter en herder.¹⁸⁴ Al met al wordt volgens het beleidsplan de boodschap van het evangelie ‘fundamenteel bepaald’ door de Bijbelse waarheid.¹⁸⁵ Deze inzet komt vooral overeen met de wijze waarop Van Genderen & Velema hun positie met betrekking tot het Schriftgezag innemen.

Tevens wordt in het beleidsplan de omschrijving van de Heidelberger Catechismus, zijnde een van de bepalende geschriften van de klassiek-gereformeerde theologie, overgenomen dat geloven een *zeker weten* en *een vast vertrouwen* is.¹⁸⁶ Verwantschap met de klassiek-gereformeerde theologie is eveneens zichtbaar in de manier waarop er in het beleidsplan benadrukt wordt dat het geloof zich in een hart van een mens persoonlijk voltrekt. Dat geloofsproces wordt in het beleidsplan uitgelegd als het verbinden van Gods Geest aan de menselijke geest en het nieuwe leven dat ontspringt in de wedergeboorte.¹⁸⁷ Dit duidt op overeenkomsten met Van Genderen & Velema die het heil lokaliseren in het hart van de mens. Omdat Paas en TTL willen voorkomen dat evangelisatie gekoppeld wordt aan uitsluitend de notie van individuele bekering, vertoont het beleidsplan met betrekking tot de werkdefinitie van het heil in Christus meer verwantschap met de klassiek-gereformeerde theologie dan met de hedendaagse missiologie.

4.1.3 Waar het heil van Christus zich voltrekt in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek

In het beleidsplan is een speciale sub-paragraaf gewijd aan het gereformeerde perspectief.¹⁸⁸ Hier wordt onder andere gesproken over de plek die het meest geschikt is om de inhoud van het evangelie aan mensen bekend te maken: namelijk de ‘viering van de heilsfeiten’. Aangezien volgens Van Genderen & Velema het heil zich in het hart van de gelovige onder de bediening van het Woord en de sacramenten voltrekt, lijkt dit een klassiek-gereformeerde notie te zijn. Van Genderen &

---

¹⁸³ Hier wordt de gemeente opeens ‘de zender’ genoemd, terwijl in 1.4 wordt gesproken van God als Zender.

¹⁸⁴ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.3.4.

¹⁸⁵ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.4.

¹⁸⁶ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.4.

¹⁸⁷ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.4, hier wordt gerefereerd aan de Dordtse Leerregels 3&4.12.

¹⁸⁸ Zie Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.4

Velema geven op voorzichtige wijze aan dat volgens hen ook buiten de eredienst het heil voltrokken kan worden. Ook het beleidsplan lijkt het heil niet te willen verengen tot de eredienst. Zo staat er bijvoorbeeld geschreven dat ook in onderlinge gesprekken de Schriften kunnen worden uitgelegd.¹⁸⁹ Het beleidsplan verschilt met de visie van Paas aangezien er in 1.4 wordt aangegeven dat we niet kunnen geloven voor anderen.¹⁹⁰ Volgens Paas echter (zie hoofdstuk 3) dient het heil verstaan te worden vanuit een collectieve geloofsidentiteit.¹⁹¹ Hierdoor kan hij de conclusie trekken dat ons geloof er terdege toe doet met betrekking tot het heil van onze (niet-gelovige) familieleden en/of vrienden. Het standpunt van TTL is volledig afwezig in het beleidsplan. Geen enkele zin van het beleidsplan lijkt te impliceren dat Christus al aanwezig is in de wereld en dat we ons moeten aansluiten bij de Geest op de plekken waar het leven wordt bevestigd.

4.1.4 De roeping van de kerk in de wereld in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek

In het beleidsplan wordt opgemerkt dat het onderscheid tussen evangelisatie en zending in de kerkorde verdwenen is, en dat dit heeft te maken met het verschil van de huidige context.¹⁹² Datzelfde wordt ook in de hedendaagse missiologie gesignaleerd. De vraag hoe we in deze samenleving 'missionaire gemeente' zijn, duidt aan dat het beleidsplan in tegenstelling tot Van Genderen & Velema 'missionair' als kenmerk (in plaats van een taak) van een christelijke gemeente beschrijft. In deze notie is het beleidsplan geïnspireerd door de hedendaagse missiologie. Paas zou kunnen aangeven dat er geen evangelisatiecommissie nodig moet zijn, omdat 'missionair zijn' bij de identiteit van de gemeente hoort. Echter blijkt in de praktijk dat dit missionair-zijn niet vanzelfsprekend een houding is binnen de kerkelijke gemeente van Oldebroek. Daarom bestaat er nog steeds een evangelisatiecommissie. Deze evangelisatiecommissie heeft volgens het beleidsplan de volgende belangrijke taken: voorgaan en toerusten van de gemeente in het evangelisatiewerk, en het getuigen van Jezus Christus.¹⁹³

De nadruk die het beleidsplan legt op dit *getuige-zijn* in de lokale gemeenschap is een aspect waar Paas ook vanuit zijn model van Priesterkerk voor pleit. Volgens het beleidsplan is de gemeente zélf uitgangspunt voor dat 'missionair gemeentezijn'.¹⁹⁴ Het beleidsplan werkt de gedachte uit dat de gemeente leeft vanuit een levende relatie met Jezus Christus en daarom op deze manier 'getuige' is in de directe omgeving. Deze laatste zin sluit eveneens goed aan bij de visie van Paas, omdat volgens Paas de relatie met God en de naaste ook met elkaar verbindt. De verschillen worden echter duidelijk zichtbaar in de manier waarop er gesproken wordt over de roeping van de kerk in de wereld. Volgens Paas is het de roeping van de kerk om God groot te maken en relaties te herstellen. In het beleidsplan ligt er toch impliciet meer nadruk op het doel om mensen te *overtuigen* van de waarheid en de werkelijkheid van het evangelie dat Jezus Heer is. Deze notie sluit eerder bij Van Genderen & Velema aan, omdat ook zij aangeven dat de kerk mensen moet winnen voor Christus.

In 1.3.4 van het beleidsplan wordt aangegeven dat zowel de situatie van de dorpssamenleving van Oldebroek als de identiteit van de Hervormde Gemeente bepalende factoren zijn voor het formuleren van de boodschap die ze willen uitdragen. De nadruk op het eerste aspect in combinatie met het doel lijkt overeenkomsten te hebben met Paas en TTL aangezien zij, anders dan Van Genderen & Velema, vinden dat de boodschap van de kerk zich zowel moet kunnen verhouden tot Gods Woord als tot de veranderende samenleving. Bij Van Genderen & Velema wordt er niet verder bij stilgestaan hoe de cultuur en kerk zich tot elkaar verhouden, omdat het volgens hen niet te

---

¹⁸⁹ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 11.4.

¹⁹⁰ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.4.

¹⁹¹ Zie 3.2.4.1 van deze scriptie

¹⁹² Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.2

¹⁹³ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.2

¹⁹⁴ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.2

verantwoorden is om de eigenschappen van de ware kerk aan te passen aan de veranderende wereld. Een vorm van contextualisatie is wel het beoogde doel in het beleidsplan en dit aspect komt ook terug bij Paas en TTL. Echter lijkt de uitwerking van deze contextualisatie geen verwantschap te tonen met de hedendaagse missiologie. In de vergelijking met de contextualisatiemodellen zal ik deze observatie uitwerken.

Contextualisatiemodel

In het beleidsplan wordt benadrukt dat zowel de situatie van de dorpsamenleving als de gereformeerde identiteit van de gemeente beide bepalende factoren zijn voor het formuleren van de boodschap die we uitdragen. Deze intentie toont sterke verwantschap met het synthetische model van Bevans. Volgens dit model hebben traditie, context en praktijk gezamenlijk invloed op de beoogde boodschap.¹⁹⁵ De uitwerking van contextualisatie in het beleidsplan toont echter meer overeenkomsten met het translatie-model. Een voorbeeld hiervan is de veronderstelling van een onveranderbare kernboodschap in het evangelie die wel vertaald en opnieuw geformuleerd moet worden in deze tijd.¹⁹⁶ Het positieve beeld van de huidige cultuur is echter niet zichtbaar in de poging tot contextualisatie in het beleidsplan en wijkt zo af van het translatie-model.

Het impliciete doel van 'het kerstenen' van Nederland geeft aan dat het beleidsplan verwacht dat ze in staat is de cultuur in Oldebroek te kunnen veranderen. Dit streven naar cultuurverandering toont wel weer overeenkomsten met het translatie-model.¹⁹⁷

4.1.5 Evangelisatiepraktijken in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek

In 1.2 refereert het beleidsplan aan een parafrase uit de kerkorde van de PKN. Hier wordt het aangegeven dat de gemeente gericht moet zijn op hen die het evangelie niet kennen opdat zij ook delen in het heil in Christus. Dit gericht zijn op de ander is in ieder geval geen notie waar TTL in zich zou kunnen vinden, aangezien TTL ervoor pleit dat wij als kerk ons dienen aan te sluiten daar waar Christus al aanwezig is. Eerder vertoont het beleidsplan op dit punt overeenkomsten met Paas en Van Genderen & Velema. Toch zijn er ook ten opzichte van deze bronnen verschillen. Van Genderen & Velema richten zich namelijk veelmeer op het zijn van de ware kerk dan dat ze zich focussen op buitenstaanders. Paas lijkt met deze ambitie om gericht te zijn op de onkerkelijke medemens nog het meeste affiniteit te tonen met het beleidsplan. Paas wil deze gerichtheid op de naaste echter niet teveel koppelen aan een effectief doel om mensen te laten delen in het heil van Christus, terwijl het beleidsplan wel mensen wil overtuigen van de boodschap dat Jezus Heer is.

Bij het beleidsplan ligt er nadruk op 'de overdracht van de boodschap'.¹⁹⁸ Deze accentuering op de geloofs-overdracht onthult klassiek-gereformeerde noties. Kennisoverdracht is een hoofdtoon binnen de drie formulieren van enigheid. Deze nadruk op het overdragen van het evangelie vinden Paas en TTL te eenzijdig. Zij pleiten er in tegenstelling tot het beleidsplan voor om in dialoog te gaan met de niet- en anders-religieuze omgeving. Want ook zij die niet geloven zouden ons iets kunnen leren over het heil in Christus. Het beleidsplan poogt wel bij de samenleving aan te sluiten, maar deze poging wordt overschaduwd door het eenzijdige doel om het evangelie over te dragen in plaats van open te staan voor wederzijdse beïnvloeding.

In het vorige hoofdstuk is geconcludeerd dat er binnen de klassiek-gereformeerde theologie overeenstemming is over de gedachte dat de aankondiging van het oordeel tot geloof moet dringen. Het is opvallend dat de notie van het 'verloren kunnen gaan' geheel ontbreekt in het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde gemeente te Oldebroek. In de behandeling van de

---

¹⁹⁵ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, pp. 179-182.

¹⁹⁶ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 171.

¹⁹⁷ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, p. 172.

¹⁹⁸ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.3.5.

voorgaande thema's bleek dat het beleidsplan veel overeenkomsten vertoont met Van Genderen & Velema. Dat geldt dus echter niet voor het ontbreken van de notie van het oordeel.

De afwezigheid van deze notie lijkt in het beleidsplan samen te hangen met een nadruk op de genade en de doxologie. Omdat de genade 'om niet' is zouden wij geen hoge verwachtingen van mensen hóeven te hebben, laat staan dat wij eisen zouden hoeven te stellen aan mensen.¹⁹⁹ Het beleidsplan refereert aan Voetius, die gezegd zou hebben dat het doel van zending bekering, kerkplanting en de lof aan God (doxologie) is.

4.1.6 Conclusies

In de hoofdlijn toont de inhoud van het beleidsplan een sterke verwantschap met Van Genderen & Velema. Dit is zichtbaar in zowel de werkdefinitie van het heil als in de beschrijving waar het heil zich zou voltrekken. In beide bronnen wordt het heil in Christus beschreven als een proces dat zich in het hart van een mens plaatsvindt die door de werking van de Geest tot het geloof in Jezus Christus komt. Overeenkomstig met Van Genderen & Velema wordt in het beleidsplan benadrukt dat dit proces dus enerzijds het werk van de Geest is, maar dat anderzijds de mens zelf verantwoordelijk is voor het geloof en 'die stap zelf zal moeten maken'. Omdat een nadruk op het geloof tot gevolg heeft dat de mens een persoonlijke verantwoordelijkheid heeft, is het opvallend dat de notie van het oordeel geheel in het beleidsplan ontbreekt.

Het beleidsplan benoemt de doxologie als doel van de zending en benadrukt dat de 'genade om niets is'. Aangezien deze nadruk lijkt samen te hangen met het ontbreken van de notie van het oordeel, toont het beleidsplan hierin meer overeenkomsten met Paas dan met Van Genderen & Velema. Hetzelfde is te zeggen voor de roeping van de kerk in de wereld. Waar Van Genderen & Velema vanwege hun schriftopvatting en hun nadruk op het individuele heil hier niet teveel over wilden zeggen, blijkt het beleidsplan in haar intentie veel overeenkomsten met het synthetische model te tonen. Omdat de gehanteerde werkdefinitie van het heil juist klassiek-gereformeerde noties bevat, is het niet verwonderlijk dat de uitvoering sterke verwantschap blijkt te tonen met het translatie-model.

Zoals te verwachten is het beleidsplan grotendeels gekleurd door klassiek-gereformeerde noties, maar heeft het op een aantal punten ook hedendaagse missiologische noties overgenomen. Dit heeft echter niet geleid tot een zekere interne congruentie. Een klassiek-gereformeerde werkdefinitie van het heil wordt in het beleidsplan namelijk niet gekoppeld aan de notie van het oordeel. In de volgende twee paragrafen worden IZB-Focus en de PKN-nota aan eenzelfde onderzoek onderworpen.

4.2 De impliciete rol van de soteriologie binnen de zendingstheologie in de PKN-Nota: Kerk 2025

In dit onderdeel wordt de zendingstheologie in de PKN Nota Kerk 2025²⁰⁰ onder de loep genomen. Om de nota goed te begrijpen is tevens is Arjan Plaisier als auteur van dit document geïnterviewd. Naar beide bronnen (Kerk 2025 en het interview met Arjan Plaisier) zal worden verwezen in de beantwoording op de vier vragen. Kerk 2025 is een beleidsdocument. Plaisier heeft dit stuk geschreven vanuit zijn rol als scriba van de generale synode van de PKN. Hij heeft tijdens het interview aangegeven dat Kerk 2025 geheel zijn eigen tekst is en dat de beantwoording op de vragen in het interview in het kader staan van dat auteurschap. Toch wil ik in de beantwoording van deze thema's enige ruimte laten bestaan die er is tussen zijn rol als hoofdverantwoordelijke van Kerk 2025 en wat hij persoonlijk heeft beantwoord tijdens het interview.

---

¹⁹⁹ Van Doorn, *Beleidsplan Evangelisatiecommissie*, paragraaf 1.4.

²⁰⁰ Plaisier, A.J., *Kerk 2025: waar een Woord is, is een weg*, Utrecht: Protestantse Kerk in Nederland. 2016. In deze scriptie bespreek ik dit document onder de titel: Kerk 2025.

4.2.1 Notie van secularisatie in Kerk 2025

In hoofdstuk 2 van Kerk 2025 wordt een beeld geschetst van de actuele situatie waarin de kerk zich nu zou bevinden. Eerst wordt benadrukt hoe groot de diversiteit van de lokale en kerkelijke gemeenten binnen de PKN is, maar vervolgens worden er vijf overeenkomsten besproken waar alle kerken in Nederland gezamenlijk mee te maken zouden hebben.

Het eerste kenmerk dat in Kerk 2025 wordt benoemd is de seculiere samenleving. Bij de omschrijving van de 'seculiere samenleving' wordt niet de leegloop van kerken benadrukt, maar het gegeven dat geloof een optie is geworden. In tegenstelling tot het verleden zou er een bonte markt van geloven en niet-geloven zijn.²⁰¹ In Kerk 2025 wordt daarom de neosecularisatiethese gehanteerd. Voor deze aanname zijn de volgende argumenten te geven. Allereerst wordt de signalering dat in bepaalde moderne media 'niet-geloven' de norm is waar het christelijk geloof aan wordt afgemeten, niet gekoppeld aan de religieuze afkalving, zoals dat wel vanuit de klassieke secularisatiethese zou worden gedaan.²⁰² Ten tweede wees hoofdstuk 2 erop dat er binnen de neosecularisatiethese de observatie is gemaakt dat het ontbreken van het religieuze institutionele karakter het verlangen naar 'het religieuze' aanwakkert. Kerk 2025 sluit bij de inhoud van deze gedachte aan door erop te wijzen dat sommigen liever spreken over *pluriforme* samenleving dan over de *seculiere* samenleving.²⁰³ Ten derde geeft 'Kerk 2025' aan, in navolging van Van Harskamp, dat ook in onze cultuur een sterk accent wordt gelegd op individuele keuze die mensen maken. Gewoonte, familie en traditie worden volgens Kerk 2025 in deze samenleving dan ook eerder als een hindernis gezien dan een stimulans voor vrije ontplooiing.²⁰⁴ Ten vierde stelt Kerk 2025 bij de bespreking van de netwerksamenleving dat de vaste instituten met vaak hiërarchische verhoudingen worden ingeruild voor het deelnemen in open en los-vaste verbanden. Ook hier lijkt Kerk 2025 zich te verhouden tot de observatie van Van Harskamp dat de samenleving steeds meer blijkt te bestaan uit van elkaar onafhankelijke sociale systemen, en dat deze systemen niet meer worden beïnvloed door de geïnstitutionaliseerde religie.²⁰⁵

4.2.2 Werkdefinitie van het heil in Christus in Kerk 2025

De werkdefinitie van het heil in Christus in het document Kerk 2025 is kort en bondig. De kerk staat of valt met het geloof in God en in de Heere Jezus Christus, en dit geloof is het geheim van de kerk.²⁰⁶ Tijdens het interview benadrukt Arjan Plaisier dat wij bij Jezus Christus ziel en zaligheid ontvangen. Hij geeft in datzelfde interview aan dat dit Evangelie zich richt op mensen die als 'vodden langs de weg liggen'.²⁰⁷ Omdat hier de relatie tussen God en de mens wordt benadrukt toont deze werkdefinitie van het heil eerder accenten van de klassiek-gereformeerde theologie dan van de hedendaagse missiologie.

In tegenstelling tot Van Genderen & Velema lijkt Plaisier echter een inclusieve visie op het heil in Christus te hanteren. Dit blijkt uit zijn bespreking van Romeinen 5, waar hij de gedachte van Paulus aanhaalt dat we in Adam allen zondaars zijn geworden, maar dat de gerechtigheid van de Ene overvloediger zal zijn. Plaisier benadrukt hiermee in tegenstelling tot Van Genderen & Velema niet de kwaliteit, maar juist de kwantiteit van deze overvloedigheid.²⁰⁸ Hij zou dan ook niet kunnen meegaan in de gedachte dat alleen zij gered worden die de naam van Jezus Christus bewust belijden. Plaisier pleit ervoor om de grote bevrijdende en liefdevolle boodschap van God niet te verkleinen. De heilsdefinitie van Van Genderen & Velema zou echter kunnen impliceren dat God vanuit Zijn grote

---

²⁰¹ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 7.

²⁰² Plaisier, *Kerk 2025*, p. 7.

²⁰³ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 7.

²⁰⁴ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 7.

²⁰⁵ Van Harskamp, *Het nieuw-religieuze verlangen*, p. 20.

²⁰⁶ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 9.

²⁰⁷ Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

²⁰⁸ Van Genderen en Velema behandelen romeinen 5 in hun bespreking over de verbreiding en de werking van de zonde. Zij benadrukken dat Paulus met 'allen' zou doelen op het feit dat 'allen die Hem toebehoren' het eeuwige leven ontvangen. Zie: Van Genderen en Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, p. 379.

reddingsplan mens werd om uiteindelijk maar een klein groepje te redden. Plaisier noemt deze gedachte een ketterij. Hij veronderstelt dat het heil in Christus een hoog, breed en diep effect heeft.²⁰⁹ De nadruk op dit brede effect van het heil in Christus doet echter niks af aan de ernst van het oordeel dat met het heil gepaard gaat.

Deze stellingname legt Plaisier uit met behulp van de metafoor van een kathédraal in Italië. Hij geeft aan dat bij de ingang van dit gebouw de scène van het oordeel reusachtig is afgebeeld. Wanneer de mens die denkt het oordeel niet aan te kunnen toch de ruimte van de kerk binnenstapt, blijkt dit gebouw een kathedraal te zijn waarin de goedheid van de stralende eeuwigheid van God op je afkomt. Zijn kritiek op de klassiek-gereformeerde theologie legt Plaisier uit aan de hand van deze metafoor: *“Maar in sommige gevallen lijkt de gereformeerde theologie teveel een zaaltje te zijn geworden. Een zaaltje waarin we zwetend afwachten of het met ons goedkomt. Men denkt dan: ‘er is uitredding, maar...’. Alsof dat grote liefdevolle antwoord van God is weggefallen. Als dan niet dat grote antwoord van God op ons afkomt, dan spellen we het evangelie niet goed.”*²¹⁰

Deze nadruk op het grote effect van het heil, sluit meer aan bij Paas dan bij Van Genderen & Velema of TTL. Net als Paas wil ook Plaisier niet evangeliseren vanuit een nadruk op angst voor de hel. Tegelijkertijd willen ze beiden wel wijzen op het feit dat het evangelie een urgentie impliceert.²¹¹ Welke gevolgen deze werkdefinitie van het heil heeft voor de beoogde evangelisatiepraktijk zal verder uitgewerkt worden in 4.2.5.

4.2.3 Waar het heil zich voltrekt in Kerk 2025

Hoewel er net als bij Paas kan worden geconcludeerd dat het heil zich voltrekt in de kerk, koppelt Plaisier dit niet aan de onderlinge relatie, maar aan de belijdenis van Jezus Christus. Hij geeft dan ook aan dat de kerk een heilloze kerk is zonder gehoorzaamheid aan Christus. De visie van Van Genderen & Velema kan in deze omschrijving herkend worden, omdat volgens hen het heil van Christus ook is gekoppeld aan een persoonlijk geloof. Het heil van Christus wordt door hen echter gelokaliseerd in het hart van de gelovige, terwijl Plaisier dit geloof koppelt aan Jezus Christus en dus aan de kerk.

In Kerk 2025 wordt aangegeven dat de genade (en daarmee ook het heil in Christus) tastbaar wordt in de doop en het avondmaal. Tevens geeft Plaisier aan dat ‘woorden van heil’ voornamelijk worden weergegeven in de verkondiging. Hoewel er in Kerk 2025 meer hedendaags woordgebruik gehanteerd wordt dan door Van Genderen & Velema, vertoont hun lokalisering van het heil in de eredienst sterke overeenkomsten met de manier waarop het in Kerk 2025 wordt vermeld.

Met betrekking tot de vraag in hoeverre het heil zich ook buiten de gemeenschap voltrekt, vertoont Kerk 2025 meer overeenkomsten met Paas dan met Van Genderen & Velema. Ook in Kerk 2025 wordt, net als bij Paas, de stelling ingenomen dat hoewel de gemeenschap in de kern uit gedoopte leden staan, er ook sympathisanten zijn die op een andere manier verbonden met de gemeenschap zijn, zonder gedoopt te zijn. Volgens Kerk 2025 horen zij ook bij de gemeenschap en worden ze serieus genomen.²¹²

4.2.4 De roeping van de kerk in de wereld in Kerk 2025

In Kerk 2025 wordt de kerk opgeroepen om zich te bezinnen over de manier waarop zij op een authentieke en relevante manier het gesprek met onze tijdsgenoten kan aanknopen. Dit heeft voor de missionaire situatie het gevolg dat er echte interesse vanuit de kerk is voor niet-kerkleden en dat

---

²⁰⁹ Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

²¹⁰ Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

²¹¹ Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

²¹² Plaisier, *Kerk 2025*, p. 16.

er veel van hen te leren valt. Tevens worden er missionaire cursussen met vervolgotrajecten voor nieuwsgierigen en nieuwkomers aangedragen.²¹³ Hier detecteren we een kerkvisie die zowel aan lijkt te sluiten bij de klassiek-gereformeerde theologie als bij de hedendaagse missiologie. De nadruk op de kennisoverdracht toont verwantschap met de klassiek-gereformeerde theologie. De beklemtoning van de wederkerige aanvulling tussen de gelovige en niet-gelovige lijkt juist geïnspireerd te zijn door de hedendaagse missiologie, aangezien zowel Paas als TTL daarop wijzen.

De manier waarop Kerk 2025 spreekt over hoe de kerk zich in de cultuur dient bewegen, komt eerder overeen met de doelstellingen van Paas en TTL dan die van Van Genderen & Velema. Een voorbeeld hiervan is het standpunt dat er ook sprake kan zijn van kerkelijke presentie als er geen parochiaal kerkelijk leven meer is.²¹⁴ Hoewel Kerk 2025 minder radicaal een positie inneemt, zijn er in het bijzonder overeenkomsten met Paas waar te nemen. Waar Paas vanuit het priesterkerkmodel in wil zetten bij kleine gemeenschappen, wijst Kerk 2025 op de kans die er in deze tijd is voor het ontstaan van huishuizen.²¹⁵ Tevens wil Kerk 2025 aansluiten bij de individualisering in Nederland door aan te geven dat de kerk wordt uitgedaagd om een plaats te zijn voor persoonlijke groei en ontwikkeling van individuele talenten.²¹⁶

Tegelijkertijd wordt er in Kerk 2025 gewezen op een negatief gevolg van de individualisering in de maatschappij. De tendens wordt gesignaleerd dat veel tijdgenoten stuklopen op extreem individualisme. Dit zou volgens Kerk 2025 komen vanwege een bewust of onbewust verlangen naar meer dan 'het eigen ik'. De kerk zou in haar identiteit al een zeer rijk antwoord hebben op dat verlangen naar meer dan het eigen ik: een leven met God en met elkaar.²¹⁷ Met dit antwoord wordt er in Kerk 2025 in hedendaagse taal gewezen op de alom bekende Bijbelse opdracht God boven alles lief te hebben en de naaste als je zelf. De manier waarop dit in Kerk 2025 beschreven wordt lijkt zowel recht te doen aan de huidige samenleving, als aan de inhoud van het evangelie.

Contextualisatiemodel

Kerk 2025 vertoont het meeste verwantschap met het 'synthetische model'. Kenmerkend aan dit model is dat er een nadruk ligt op een dialogisch gesprek met de traditie, de context en de praktijk. Dit gesprek lijkt ook plaats te vinden in de hoofdstukken 2 en 3 van deel 1 van Kerk 2025. Eveneens zijn er elementen van het transcendentale model zichtbaar in de manier waarop er door Kerk 2025 gesproken wordt over de mens die wordt opgericht als hij 'verloren langs de weg ligt'. Deze uitspraak richt zich net als het transcendentale model op de ervaring die algemeen besproken wordt, maar tegelijkertijd herkend kan worden door de lezer. Het transcendentale model tracht op een persoonlijk niveau de ervaring uit het Woord samen met de ervaring van de context te brengen. In Kerk 2025 richt men zich ook op dit aspect van het geloofsproces.²¹⁸

4.2.5 Evangelisatiepraktijken in Kerk 2025

In 4.2.2 werd al benadrukt dat Plaisier zich net als Paas en TTL niet kan vinden in de idee dat het oordeel dringt tot het heil in Christus. Tijdens het interview geeft Plaisier echter wel aan dat de notie van het oordeel een rol speelt in zijn missiologie. Hij zou het echter niet op de klassieke manier willen verwoorden dat men 'naar de hel zou gaan'. Tevens bleek in 4.2.2 aan de hand van zijn uitleg van Romeinen 5 al dat hij een ruime visie op de genade erop na houdt. Volgens Arjan Plaisier delen we een dubbele solidariteit met zij die buiten de kerk staan. Deze dubbele solidariteit verwoordt hij als volgt: *"Ten eerste delen we dus in hetzelfde 'gevallen bestaan'. Ten tweede delen we in de mensheid die God zo lief heeft gehad dat Hij Zijn Zoon heeft gegeven. Deze dubbele solidariteit geeft de kerk een opdracht. Want als je gewonnen bent voor het evangelie, word je ingeschakeld voor missie van*

---

²¹³ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 10.

²¹⁴ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 25.

²¹⁵ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 25.

²¹⁶ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 8

²¹⁷ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 8.

²¹⁸ Bevans, *An Introduction to Theology in Global Perspective*, pp. 183-184.

God. Je bent gewonnen om medewerker te worden van God die in de wereld werkt en werkt richting iedereen."²¹⁹ De visie op de evangelisatiepraktijken sluit aan bij deze ruime heilsvisie. In Kerk 2025 wordt benadrukt dat het hoort bij het christenzijn om vrijuit te spreken over je geloof, en Gods naam te belijden. Tevens wordt er in Kerk 2025 gedacht vanuit de idee dat je als kerk samenkomt, en vervolgens heb je als kerkleden een missie in deze wereld.²²⁰

Is deze notie nu te scharen onder het gedachtegoed rondom de evangelisatiepraktijk volgens de hedendaagse missiologie of de klassiek-gereformeerde theologie?

Van Genderen & Velema bleken een minder ruime heilsdefinitie dan kerk 2025 te hanteren, en dit geldt ook met betrekking tot hun evangelisatiepraktijken.

Deze gedachten zouden eveneens niet onderstreept kunnen worden door TTL. In TTL wordt juist benadrukt dat de kerk zich moet aansluiten daar waar gestreden wordt tegen sociale en ecologische ongerechtigheid.

Toen Plaisier tijdens het interview werd gevraagd hoe hij over TTL dacht, gaf hij zich niet te kunnen verbinden met de gedachte dat de kerk zich uitsluitend zou moeten aansluiten bij de organisaties in de wereld die sociale gerechtigheid op het oog hebben. Wij zijn als discipelen van Jezus Christus de wereld ingestuurd om nieuwe discipelen te maken. Volgens Plaisier dient onze missie dan ook niet verduisterd te worden.²²¹

Deze uitspraken sluiten nog het meest aan bij de visie van Paas, die aangeeft dat de Priesterkerk bestaat uit gelovige priesters die als getuige de wereld in worden gezonden.

Tevens bleek in paragraaf 4.2.2 van deze scriptie dat het gevolg van Plaisiers werkdefinitie van het heil overeenkomsten vertoont met die van Paas, omdat ze beiden niet willen evangeliseren vanuit angst voor de hel, maar wel zo dat het evangelie een urgentie impliceert.

Net als Paas beschrijft Plaisier het heil in 'proces-taal'. Zo geeft Plaisier bijvoorbeeld aan dat wanneer je 'nee' blijft zeggen tegen het Licht van Christus en in de duisternis blijft, het gevaar bestaat dat je niet meer uit die duisternis komt. Net als Paas is Plaisier eveneens voorzichtig met betrekking tot de notie van het oordeel door aan te geven dat het 'nee' van de mens uiteindelijk wordt beoordeeld door God zelf.²²²

4.2.6 Conclusies

Er blijkt een hoge mate van interne congruentie te zijn tussen de werkdefinitie van het heil in Christus in Kerk 2025 en de wijze waarop dit geïntegreerd wordt in de visie van de roeping van de kerk in de wereld en de evangelisatiepraktijken. Kerk 2025 toont in alle verschillende onderdelen zowel overeenkomsten met Van Genderen & Velema als met Paas. De inzet van de werkdefinitie van het heil vertoont een zeer sterke verwantschap met Van Genderen & Velema. In haar nadruk op de ruime uitwerking van dat heil blijkt Kerk 2025 veeleer verwantschap met Paas te vertonen. Waar Paas dit combineert aan zijn werkdefinitie dat het heil wezenlijk het herstel van de gemeenschap is, blijkt Plaisier de klassiek-gereformeerde notie van het heil te willen uitwerken. Aan de hand van Romeinen 5 benadrukt Plaisier in tegenstelling tot Paas enerzijds de zondigheid van elk levende mens, maar anderzijds – en in tegenstelling tot Van Genderen & Velema – de kwantiteit van de overvloedigheid van de genade die we door Jezus Christus mogen ontvangen. Zowel de visie op de roeping van de kerk in de wereld als op de evangelisatiepraktijken sluiten aan bij gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus door Kerk 2025. Deze blijken namelijk eveneens verwantschap te tonen met zowel Van Genderen & Velema als Paas. De beklemtoning van de kennisoverdracht toont verwantschap met een klassiek-gereformeerde theologie. De verwantschap met het synthetische model, en de nadruk op de wederkerige aanvulling tussen de gelovige en niet gelovige is geïnspireerd door de hedendaagse missiologie.

²¹⁹ Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

²²⁰ Plaisier, *Kerk 2025*, p. 16.

²²¹ Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

²²² Interview Arjan Plaisier, d.d. 8 mei 2018.

4.3 De impliciete rol van de soteriologie binnen de zendingstheologie in IZB-Focus

Zoals eerder aangegeven is IZB-Focus een missionair toerustingsproject van de IZB. De aanleiding voor dit toerustingsproject is het groeiend aantal kerkenraden dat een beroep op IZB doet voor de intensievere begeleiding met het oog op missionair gemeentezijn.²²³ Uit eerdere evaluaties is gebleken dat het aanbieden van losse avonden en cursussen in gemeenten niet voldoende ondersteuning blijkt te bieden. Vanwege deze hulpvraag en het gebrek aan een goede begeleiding hiervoor, is het toerustingsproject IZB-Focus ontstaan. IZB-Focus bestaat uit een vijftal werkboekjes. Deze werkboeken hebben allen dezelfde inleiding. Tevens is er een website met informatie. In deze paragraaf zullen de documenten van IZB-Focus onder andere bevraagd worden op de interne congruentie tussen de eerder genoemde thema's.

Voordat IZB-Focus aan de hand van deze thema's geanalyseerd zal worden, is het goed te beseffen dat IZB Focus niet is geschreven als dogmatische methode, strategie of programma. De werkboekjes hebben de intentie om een geestelijk proces van bezinning, verdieping en verandering te stimuleren, dat zich richt op de persoonlijke relatie met Jezus en deze relatie van invloed wil laten zijn op het hele leven.

Omdat er naast deze werkboekjes nog geen beleidsstuk door de IZB is geschreven, kan IZB-focus niet geheel dienen voor de analyse van de thema's in deze scriptie. Om de achterliggende opvattingen op te graven is er ook een diepte-interview gehouden met Klaas van Meijeren. Hij is trajectbegeleider van het focustraject en hij begeleidt gemeentes in de toepassing hiervan. In de uitwerking van de thema's wordt er zowel aan de website en de werkboekjes van IZB-Focus gerefereerd als aan het interview met Klaas Van Meijeren.

4.3.1 Notie van secularisatie in IZB Focus

In de inleiding van de werkboekjes van IZB Focus wordt onder het kopje 'Verlegenheid en verootmoediging' kort ingegaan op de invloed van de secularisatie op de hele hedendaagse samenleving. Er wordt aangegeven dat we ons verlegen kunnen voelen met de grote missionaire uitdaging van kerk-zijn in een steeds verder gesecculariseerde samenleving.²²⁴ De beschrijving van deze gesecculariseerde samenleving bevat aspecten van de neoseccularisatiethese. Secularisatie wordt namelijk niet (zoals bij de klassieke secularisatiethese wel het geval is) opgevat als ontkerkelijking en afkalving van kerkgang, maar als proces dat niet buiten ons omgaat, maar ook ons hart en leven verdeelt.²²⁵ Kerkgangers van vandaag kunnen de kerkverlaters van morgen zijn, aangezien secularisatie in onszelf ook plaatsvindt.²²⁶ Van Meijeren citeert uit een boek van Herman Paul: "*die gesecculariseerde mens, dat ben ik*".²²⁷ Daarom wil IZB-Focus aansluiten bij de hedendaagse mens.

Nog een overeenkomst tussen IZB-Focus en de neoseccularisatiethese is de nadruk op het verlangen. Volgens Van Harskamp wordt juist in de secularisering van ons hart en de maatschappij het verlangen naar het religieuze aangewakkerd. In IZB-Focus wordt aangegeven dat het verlangen naar verandering en vernieuwing door Gods Geest zelf in onze harten is gelegd.²²⁸

Echter zijn er in het interview ook beschrijvingen van onze huidige samenleving te signaleren die kenmerken van de klassieke secularisatiethese bevatten. Van Meijeren heeft signaleerd dat het

²²³ <https://www.izb.nl/focus/over-izb-focus/> (d.d. 12 juni 2018).

²²⁴ Boo, E. de, e.a., *IZB-Focus werkboek*, Amersfoort: 2016.

²²⁵ De Boo, *IZB-Focus werkboek*, p. 4.

²²⁶ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²²⁷ Paul, H., *De slag om het hart, over secularisatie van verlangen*, Utrecht: Uitgeverij Boekencentrum, 2017.

²²⁸ De Boo, *IZB-Focus werkboek*, p. 4.

ook in gemeenten in de bijbelgordel een uitdaging is om op een goede manier om te gaan met de afkalving van het geloof. Hij noemt dan ook voorbeelden van gemeenten die zijn gehalveerd of waar kerkgebouwen gesloten worden.²²⁹

4.3.2 Werkdefinitie van heil in Christus in IZB Focus

Vanwege de aard van het materiaal van de IZB Focus, wordt er in de inleidingen van de werkboeken geen expliciete werkdefinitie gegeven van het heil in Christus. Vanuit de doelen die op de website staan aangegeven kan wel worden afgeleid wat er concreet wordt verstaan onder het heil in Christus. IZB-Focus verlangt ernaar dat men komt tot het geloof in, de ontmoeting mét en de navolging van Jezus Christus.²³⁰ Deze drieslag (geloof in, ontmoeting met en navolging van Jezus) vormen het kader van het door de IZB uitgesproken verlangen tot een nieuwe gerichtheid op Jezus Christus.²³¹ Deze beschrijving impliceert zowel klassiek-gereformeerde als hedendaags-missiologicalische noties.

De overeenkomst met de twee bestudeerde bronnen uit de hedendaagse missiologie is de voorzichtigheid ten opzichte van de individualisering van de werkdefinitie van het heil in Christus. Waar Paas en TTL zich echter geheel afzetten tegen de individuele nadruk op het heil, blijft dit klassiek-gereformeerde aspect toch ook onderdeel uitmaken van de werkdefinitie van het heil die door IZB-Focus gehanteerd wordt. Aan de hand van de brieven van Paulus verduidelijkt Van Meijeren dat het individuele heil in Christus wel een belangrijk onderwerp is, maar dat de uitwerking van dat heil in de praktijk van het dagelijks leven net zo belangrijk is. Zijn argument voor deze visie op het heil in Christus is de schriftopvatting. Van Meijeren: *“Als wij als reformatorische christenen ‘heel de Schrift’ belijden, dient ook dat aspect aan de orde te komen.”*²³²

Zoals hierboven aangegeven toont IZB Focus in haar heilsdefinitie enige overeenkomsten met Paas en Van Genderen & Velema, maar onderscheidt het zich ook van beiden. De nadruk op de navolging in Christus stemt met geen van de bestudeerde bronnen overeen, maar is veeleer te herkennen in de theologie van Bonhoeffer. Bonhoeffer verbindt het geloof niet alleen aan de navolging van Christus, maar stelt in tegenstelling tot IZB-Focus ook radicaal dat geloofsstrijd het gevolg is van ongehoorzaamheid ten opzichte van de roepstem van Christus. De ongehoorzame kan niet geloven, omdat alleen de gehoorzame daadwerkelijk gelooft.²³³ Hiermee zet hij zichzelf lijnrecht tegenover de klassiek-gereformeerde werkdefinitie van het heil in Christus die uitgaat van de notie dat geloof enerzijds een gave is van God, maar anderzijds de mens zelf verantwoordelijk is of hij dat heil ontvangt.²³⁴ IZB-Focus wil in tegenstelling tot Bonhoeffer niet de notie van de gehoorzaamheid plakken op het geloof. Geloof en navolging zijn van elkaar te onderscheiden maar zijn binnen de werkdefinitie van het heil wel aan elkaar verbonden. IZB-Focus verhoudt zich daarom enerzijds tot de klassiek-gereformeerde werkdefinitie van het heil in Christus, omdat het heil zich voltrekt in het hart van hem die gelooft in Christus, maar lijkt anderzijds ook geïnspireerd te zijn door Bonhoeffer in de notie dat het geloof in Christus zich niet beperkt tot het hart, maar tot uitdrukking komt in de navolging van Christus, en daarmee in het gehele leven van de gelovige.

4.3.3 Waar het heil zich voltrekt in IZB Focus

Hierboven werd geconcludeerd dat IZB Focus pleit voor een concentratie op Christus in het leven van de gelovige én in het leven van de gemeente. IZB-Focus wijst op de vereiste dat er alleen vrucht

---

²²⁹ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²³⁰ <https://www.izb.nl/focus/over-izb-focus/> (d.d. 12 juni 2018).

²³¹ <https://www.izb.nl/focus/over-izb-focus/> (d.d. 12 juni 2018).

²³² Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²³³ Bonhoeffer, D. *Navolging*, vert. E.A. Franken-Duparc, Amsterdam: Ten Have, 1968, p. 41.

²³⁴ Dit heb ik besproken bij 3.1.4. Hier heb ik uiteengezet hoe Van Genderen en Velema het verband tussen de roeping en de uitverkiezing uitwerken.

gedragen kan worden als we door gebed aan Hem verbonden zijn. Onder het kopje ‘Vervulling en vernieuwing’ wordt dit als volgt beschreven:

“In het Nieuwe Testament is zending niet alleen een opdracht, maar ook een belofte: “wanneer de Heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en van mij getuigen in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde.”(Hand. 1:8). Wij geloven dat ons getuigenis alleen vrucht zal dragen en dat echte verandering alleen mogelijk is door de kracht van de Heilige Geest die ons vervult en ons leven van binnenuit vernieuwt. In de Focustrajecten willen wij dan ook veel ruimte maken voor gebed en ons uitstrekken naar wat God zelf wil doen in ons en door ons heen, door Zijn Geest.”²³⁵

Met betrekking tot de lokalisering van het heil toont dit citaat verwantschap met de visie van Van Genderen & Velema, aangezien volgens hen het heil van Christus zich voltrekt in het hart van de gelovige.

Het IZB-Focustraject wordt gepresenteerd als een leerproces waarbij twee belangrijke bewegingen worden beoogd. In de beweging naar binnen gaat het over de beweging naar het hart van de gemeente (overeenkomst met Paas) en naar het eigen hart (zie Van Genderen & Velema). Doordat de concentratie op Christus zich in het hele dagelijks leven voltrekt, blijft het niet bij deze bewegingen naar binnen. Want met die beweging naar binnen wordt ook tegelijkertijd een hernieuwde beweging naar buiten wordt geoogd.²³⁶

Zoals aangegeven zijn in de lokalisering van het heil zowel overeenkomsten met Van Genderen & Velema als met Paas te signaleren. Echter zijn in de specifieke nadruk die door IZB-focus wordt gelegd op de beweging van ‘naar binnen en naar buiten’ weinig overeenkomsten te vinden met de literatuur die in hoofdstuk 3 van deze scriptie is behandeld. Tijdens het interview legde Van Meijeren uit dat IZB-Focus op dit gebied geïnspireerd is door *The London Institute for Contemporary Christianity*.²³⁷ Deze organisatie is in 1982 in Engeland ontstaan. De aanleiding voor deze organisatie is dat de oprichters (John Stott en een aantal vrienden) ervoeren hoe moeilijk het voor christenen was om een verbinding te maken tussen het levende Woord van God en de uitdagingen die ze in deze wereld tegenkwamen. Hierdoor ontstond het concept van ‘dubbel luisteren’. Men wilde gaan luisteren naar het Woord van God en naar de wereld, om zo het Woord van God in deze wereld gestalte te kunnen gaan geven.²³⁸ Het verschil is echter dat bij IZB-Focus de nadruk niet enkel ligt op het gestalte geven aan het Woord van God in de wereld, maar dat ook anderen tot geloof in Jezus Christus komen. Het gedachtegoed van LICC heeft tevens een zekere invloed gehad op de manier waarop de roeping van (elk lid van) de kerk in de wereld volgens IZB-focus dient plaats te vinden. Dat bespreek ik in de volgende sub-paragraaf.

4.3.4 De roeping van de kerk in de wereld in IZB Focus

Zoals aangegeven heeft het gedachtegoed van LICC voor het toerustingsproject IZB-Focus als inspiratiebron gediend voor de visie waarop de kerk geroepen wordt. Op de website van LICC staat een kort filmpje waarin wordt getoond dat de gemeente getuige dient te zijn in zijn/haar eigen omgeving.²³⁹ Uit het filmpje blijkt dat het doel van LICC is dat uiteindelijk de hele samenleving verandert. Dat is echter niet het doel van IZB-Focus. Bij IZB-Focus is dat eerder de nieuwe gerichtheid op Jezus Christus. Zoals aangegeven onder 4.3.2 impliceert deze hernieuwde gerichtheid op Jezus het geloof in, ontmoeting met, en navolging van Christus. Tevens wordt het verlangen uitgesproken dat ook anderen tot geloof in Hem zullen komen.

---

²³⁵ De Boo, *IZB-Focus werkboek*, p. 5.

²³⁶ De Boo, *IZB-Focus werkboek*, p. 3.

²³⁷ Vanaf nu genoemd: LICC

²³⁸ <https://www.licc.org.uk/about/#history> (d.d. 12 juni 2018).

²³⁹ <https://www.licc.org.uk/about/#our-vision> (d.d. 12 juni 2018).

Aan het eind van 4.3.3 heb ik weergegeven hoe IZB-Focus is geïnspireerd door het concept van ‘dubbel luisteren’. In het interview vertelt Van Meijeren hoe IZB-Focus niet alleen geïnspireerd is geraakt door de theorie van LICC, maar ook in de manier waarop het in de praktijk wordt uitgewerkt: *“De grondgedachte is als volgt: Op zondag komen we dus samen rondom het Woord, maar verreweg de meeste tijd besteden wij door de weeks in de samenleving. Je besteedt de meeste tijd in je gezin, op je werk, in de straat, bij je vereniging. Daarom zien we de zondagse samenkomst als een belangrijk moment waarop we als gemeente gezamenlijk onze persoonlijke voeding en toerusting kunnen ontvangen, om vervolgens met deze bagage als christen onze plek in de samenleving in te nemen.”*²⁴⁰

Hij pleit daarom voor een missionaire methode waarin we doordeweeks als christen op onze eigen manier navolger van Christus proberen te zijn vanuit de toerusting die we op de zondag ontvangen. Door naar de oproep van Petrus te verwijzen, “Wees bereid tot de verantwoording van de hoop die in u is”, wijst Van Meijeren op het gevolg van ons persoonlijk navolgerschap en discipelschap van Christus.²⁴¹ Dat kan namelijk leiden tot nieuwsgierigheid bij de mensen om ons heen, en dan zullen we er wel woorden aan moeten kunnen geven. Deze gedachte is essentieel verschillend met de huidige praktijk van de eredienst binnen een klassiek-gereformeerde setting. In de huidige praktijk lijkt er voornamelijk een nadruk gelegd te worden op kennisoverdracht. IZB-Focus hecht dus waarde aan de gedachte dat men op zondag samenkomt om toegerust een plek in de samenleving in te nemen. Hierdoor komt het geloof dat in ons hart en in het hart van onze gemeente plaatsvindt tot uiting op de plaats waar God ons roept. Dat is overal waar we ons in het dagelijks leven al bevinden: ons werk, het gezin, onze woonplaats, vrienden, bekenden.²⁴²

Zoals hierboven aangegeven signaleert IZB-Focus dat de secularisatie ons eigen leven raakt. Dit leidt ertoe dat veel christenen een kloof ervaren tussen wat zij in de kerk ervaren en de realiteit van hun leven buiten de kring van de kerk. Aangezien wijzelf seculiere mensen zijn, proeft IZB-Focus dan ook bij vele gemeenteleden een intens verlangen naar een leven dichtbij Jezus op zo’n manier dat ons leven niet in tweeën wordt gedeeld, maar die ons tot mensen uit één stuk maakt.²⁴³ De doelstelling om het geloof in Jezus Christus te vertolken in deze huidige samenleving is een vorm van contextualisatie.

Contextualisatiemodel

Met welk contextualisatiemodel vertoont IZB-Focus het meeste verwantschap? De visie van IZB-focus heeft het meeste overeenkomsten met het door Bevans geïntroduceerde translatie-model. De nadruk op de vertolking van het evangelie in deze samenleving, sluit aan bij de grondgedachte van IZB-Focus dat men op zondag samenkomt rondom het Woord, maar dat men deze bagage als christen wil meenemen naar hun plek in de samenleving. In tegenstelling tot dit translatie-model is IZB-Focus niet van voornemens om de hele cultuur te veranderen. Zoals eerder aangegeven is het hoofddoel voornamelijk dat mensen tot geloof komen.²⁴⁴

4.3.5 Evangelisatiepraktijken in IZB Focus

Hierboven werd al op de grondgedachte van IZB-Focus gewezen: dat wij op de zondagse samenkomst als gemeente onze persoonlijke voeding ontvangen, om vervolgens met deze bagage als christen in de samenleving te staan. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de roeping van de kerk in de wereld maar ook voor onze evangelisatiepraktijken.

---

²⁴⁰ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²⁴¹ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²⁴² ‘Visie van IZB-Focus’ <https://www.izb.nl/focus/over-izb-focus/> (d.d. 12 juni 2018).

²⁴³ <https://www.izb.nl/focus/over-izb-focus/> (d.d. 14 juni 2018).

²⁴⁴ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

Deze grondgedachte leidt er volgens Van Meijeren namelijk toe dat het bij de doelstelling om 'missionair gemeente te zijn' er niet om draait allerlei missionaire activiteiten op te zetten in het dorp of in de stad. Veel activiteiten kunnen goed en opbouwend zijn, zoals bijvoorbeeld een vakantie-bijbel-club, maar hij waarschuwt ervoor dat we onze kracht niet moeten zoeken in die activiteiten. Volgens Van Meijeren zou een evangelisatiecommissie eigenlijk ook overbodig moeten zijn, wanneer iedereen navolger is van Christus in zijn omgeving.²⁴⁵ In het Focus-materiaal wordt uitgelegd dat dit merkbaar kan worden in de alledaagse momenten, zoals een gesprek met een andere moeder bij het schoolhek of tijdens de ontmoeting met collega's bij een koffieautomaat.²⁴⁶

Volgens IZB-Focus zou het gesprek over discipelschap en missionaire levensstijl zich niet moeten beperken tot een kleine groep gemeenteleden, maar dient de hele gemeente daarbij in beeld te komen.²⁴⁷ Hoewel Paas in tegenstelling tot IZB-Focus een nadruk legt op het aangaan en het herstellen van relaties, zijn er overeenkomsten te signaleren in de gelegde nadruk op de gehele gemeenschap.

In tegenstelling tot Paas spreekt IZB-Focus hier het verlangen uit dat nieuwe gerichtheid op Jezus Christus zou leiden tot de uitbreiding van gelovigen. In het interview is doorgevraagd of IZB-Focus dit verlangen naar de uitbreiding van de gelovigen in haar theologie koppelt aan de notie van het oordeel. Hierop reageerde Van Meijeren bevestigend. Met betrekking tot deze notie van het oordeel toont IZB Focus sterke overeenkomsten met Van Genderen & Velema. Het onderscheidt zich echter volgens Van Meijeren dat niet enkel en alleen de aankondiging van het oordeel dringt tot het heil in Christus. Iemand kan ook via een andere weg geleid worden richting het geloof in Jezus Christus.²⁴⁸ Van Meijeren vergelijkt het met de manier waarop hij vaak de drie verschillende stukken van de Heidelbergse Catechismus verkeerd ziet worden geïnterpreteerd. Hij zegt het als volgt: *"Als wij zeggen dat de aankondiging van het oordeel de enige manier is om tot geloof te komen, dan proberen wij het tot een soort ordening te dwingen: ellende, verlossing en dankbaarheid. Mijns inziens kan dit niet. Als Christus alles is, neemt Hij alles mee, wat nodig is voor jouw zaligheid. (...) Juist wanneer je ook de Catechismus bekijkt is vraag 1 het kader waarbinnen de drie andere stukken begrepen kunnen worden. En mijns inziens zijn deze drie stukken van ellende, verlossing en dankbaarheid niet volgordelijk, maar complementair bedoeld. De catechismus is geschreven voor de opgroeiende kinderen. Het is van essentieel belang om te beseffen dat de eerste vraag als volgt klinkt: 'Wat is nou jouw enige troost in leven en sterven?' Kinderen geven dan het antwoord: 'dat ik het eigendom van Christus ben'. De vraag is niet: hoe kom ik ertoe, maar wat is mijn enige troost. Sommige kerken binnen de gereformeerde traditie hebben de neiging om deze vraag te verdraaien en na te denken over de volgordelijke vraag. Echter zijn de drie stukken (ellende, verlossing en dankbaarheid) de wijze waarop de troost in Christus uiteindelijk wordt uitgewerkt."*²⁴⁹

De notie van het oordeel is echter wel impliciet aanwezig in de heilsdefinitie en de evangelisatiepraktijken van IZB-Focus. Dat blijkt ook uit de manier waarop Van Meijeren spreekt over het belang van het besef dat iedereen wordt geoordeeld op basis van wat hij/zij heeft ontvangen. Deze waarschuwing geldt niet alleen voor een niet-gelovige maar ook voor een christen, aangezien een mens blijkbaar wordt beoordeeld naar de mate van de kennis wat hij/zij in Christus ontvangen heeft. We worden opgeroepen om met een uiterste voorzichtigheid te spreken over het oordeel, omdat alleen God de harten kent.²⁵⁰

---

²⁴⁵ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²⁴⁶ De Boo, *IZB-Focus werkboek*, p. 4.

²⁴⁷ De Boo, *IZB-Focus werkboek*, p. 4.

²⁴⁸ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²⁴⁹ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

²⁵⁰ Interview Klaas Van Meijeren, d.d. 14 mei 2018.

4.3.6 Conclusies

IZB-Focus blijkt een grote mate van interne congruentie te vertonen. Zowel in de gehanteerde werkdefinitie van het heil als in de wijze waarop dit zou vertolkt moeten worden in de roeping van de kerk en in de evangelisatiepraktijken, ligt de nadruk op het heil dat zich voltrekt in het hart van de gelovige en zijn uitwerking dient te hebben in heel het leven. Eveneens doet de contextualisatie zowel recht aan de heilsdefinitie als aan de gehanteerde secularisatiethese. Dat blijkt uit de nadruk op het evangelie dat een beroep doet op het onverdeelde hart voor Christus, dat zich zo makkelijk in deze gesecculariseerde samenleving kan laten verdelen. In overeenstemming met het vertalende aspect van het translatiemodel wordt de geïnterpreteerde kernboodschap bewaard en vertolkt naar deze tijd.

4.4 Vergelijking tussen het beleidsplan Oldebroek, IZB-Focus en Kerk 2025: de rol van de soteriologie binnen de (zendings)theologie

In deze laatste paragraaf worden het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek, Kerk 2025 (in combinatie met het interview met Arjan Plaisier) en IZB-Focus (in combinatie met het interview met Klaas Van Meijeren) aan de hand van de vijf thema's met elkaar vergeleken.

4.4.1 Vergelijkingen: Notie van secularisatie

Met betrekking tot de secularisatiethese verschillen de drie documenten van elkaar. Hierin lijken het beleidsplan van de evangelisatiecommissie en Kerk 2025 als uitersten tegenover elkaar te staan.

- Het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente te Oldebroek bevat in haar benadering van de samenleving voornamelijk elementen die sterke verwantschap tonen met klassieke secularisatiethese. Dit blijkt uit een aantal observaties van de hedendaagse samenleving waarin verondersteld wordt dat de sociaal-culturele betekenis van (christelijke) religie zou afnemen.
- Met betrekking tot secularisatie worden er in Kerk 2025 voornamelijk aspecten van de neo-secularisatiethese gesignaleerd. In tegenstelling tot het beleidsplan wordt er in Kerk 2025 niet gesproken over religieuze afkalving, maar veeleer over de *pluriformiteit* en de *bonte markt* van gelovigen en niet-gelovigen. Tevens past het veeleer bij de neo-secularisatiethese dat er niet alleen negatief gesproken wordt over de tendensen van deze samenleving, zoals individualisme, maar dat dit ook gekoppeld wordt aan de mogelijke aanwakking van het verlangen naar het religieuze.
- In de benadering van IZB-Focus vallen er zowel elementen van de klassieke secularisatiethese als van de neo-secularisatiethese te signaleren. In IZB-Focus wordt dit zowel negatief als positief benaderd. Dat blijkt uit het feit dat zowel de kerkverlating genoemd wordt als aspect van secularisatie (klassieke these), als de opmerking dat secularisatie in het hartsverlangen van elk mens aanwezig zou zijn (neothese).

4.4.2 Vergelijkingen: werkdefinitie van het heil in Christus

In hoofdstuk 3 heb ik de verschillende werkdefinities van het heil in Christus met elkaar vergeleken vanuit het woord *herstel*. Dat zal ik hieronder ook doen.

- In het beleidsplan wordt net als bij Van Genderen & Velema benadrukt dat het geloof zich door de werking van de Geest door het geloof moet voltrekken in het hart van de mens. Dit duidt op een afstand tussen de mens die door het geloof in Jezus *hersteld* kan worden.
- In Kerk 2025 wordt de impliciete werkdefinitie van het heil in Christus zichtbaar in de uitspraak dat wij ziel en zaligheid bij Jezus Christus ontvangen. Het herstel tussen mensen en God wordt hier benadrukt aangezien wij mensen als 'voden langs de weg liggen'. Deze

aspecten in combinatie met de uitspraak dat de kerk valt of staat met het geloof in God en in de Here Jezus Christus, toont sterke verwantschap met de werkdefinitie van het heil in Christus die door Van Genderen & Velema gehanteerd wordt. Het verschil is echter dat door Van Genderen & Velema elk persoon als 'zondaar' aangeduid wordt. Deze notie lijkt niet in Kerk 2025 terug te komen.

- De klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus is eveneens zichtbaar in het materiaal van IZB-Focus. Volgens IZB-Focus echter wordt een mens niet alleen door het geloof in Jezus Christus hersteld, maar heeft dit ook gevolgen voor de navolging van Christus in de dagelijkse praktijk van het leven.

4.4.3 Vergelijkingen: waar het heil zich voltrekt

De drie besproken bronnen in dit hoofdstuk veronderstellen dat het heil zich voltrekt. In deze subparagraaf sta ik stil bij plaats waar het heil zich volgens de drie verschillende bronnen voltrekt.

- In overeenstemming met de gehanteerde werkdefinitie van het heil, voltrekt dat heil zich volgens het beleidsplan in het hart van de gelovige. In overeenstemming met Van Genderen & Velema, wordt de kerkdienst dan ook als de meest geschikte plek aangewezen om de inhoud van het evangelie aan mensen bekend te maken.
- In de lokalisering van het heil toont Kerk 2025 overeenkomsten met Van Genderen & Velema. Ook in Kerk 2025 wordt de eredienst gesitueerd als de plek waar het heil zich kan voltrekken in het hart van de gelovige. Kerk 2025 onderscheidt zich echter van Van Genderen & Velema in de visie dat het heil in Christus zich niet zou beperken tot de gelovige harten, maar ook tot hen die nog niet zeker zijn van hun geloof. Hierin lijkt Kerk 2025 veeleer overeenkomsten te tonen met Paas.
- IZB-Focus lokaliseert ook (net als Van Genderen & Velema) het heil in het hart van de gelovige, maar wil dit combineren met de notie van discipelschap en navolging. In de nadruk op de combinatie van geloof, navolging en leven als de plek waar het heil zich voltrekt, vertoont IZB-Focus meer overeenkomsten met de theologie van bijvoorbeeld Bonhoeffer en het LICC dan met één van de besproken theologen in hoofdstuk 3 van deze scriptie.

4.4.4 Vergelijkingen: roeping van de kerk in de wereld

Nu wil ik stilstaan bij de verschillende visies op de roeping van de kerk in de wereld.

- Waar het beleidsplan zich in de gehanteerde werkdefinitie en de lokalisering van het heil in Christus zich nog het meest leek te verhouden tot Van Genderen & Velema, wordt er in de visie op de roeping van de kerk veeleer aangesloten bij de hedendaagse missiologie. Dit komt tot uitdrukking in de nadruk die er in het beleidsplan wordt gelegd op het *getuige-zijn* in de lokale gemeenschap. Hierin bleek het beleidsplan meer overeenkomsten met Paas dan met TTL te tonen. Eveneens legt het beleidsplan net als Paas een nadruk op de doxologie van God. Het verschil is echter dat er in het beleidsplan wordt opgeroepen om mensen te *overtuigen* van de belijdenis dat Jezus Heer is, terwijl het volgens Paas de roeping van de kerk is om relaties te herstellen. Met de visie op de roeping van de kerk in de wereld bleek het beleidsplan in haar uitwerking vanwege haar beoogde *vertaling* van het evangelie, de sterkste overeenkomsten met het translatiemodel te tonen.
- Ook met betrekking tot haar visie van de roeping van de kerk in de wereld blijkt Kerk 2025 de meeste overeenkomsten te tonen met Paas. De urgentie van het heil in Christus geeft de kerk enerzijds de opdracht om in de wereld getuige te zijn van Christus. De kerk wordt volgens Kerk 2025 de wereld ingezonden om mensen tot discipelen te maken. Anderzijds dienen we als kerk oprechte interesse te tonen voor niet-kerkleden waar we veel van leren. In de nadruk op een dialogisch gesprek met traditie, context en praktijk vertoont Kerk 2025 sterke verwantschap met het synthetische model. Tegelijkertijd is in de poging om op een persoonlijk niveau de ervaring uit het Woord in gesprek te brengen met de ervaring van de context een kenmerk van het transcendente model zichtbaar.

- Ook met betrekking tot haar visie op de roeping van de kerk in de wereld neemt het persoonlijke geloof bij IZB-Focus een belangrijke plaats in. Hierboven bleek dat de nadruk op het individuele en persoonlijke geloof verwantschap toont met Van Genderen & Velema. In tegenstelling tot Van Genderen & Velema blijkt IZB-Focus zich als kerk wél te willen verhouden tot de samenleving. Door zich te laten inspireren door LICC is er een concept ontwikkeld waarin de kenmerken van de kerk grotendeels onveranderd blijven. Omdat de notie van navolging van Christus (verwant aan Bonhoeffer) samenhangt met de veronderstelling dat de christen uit één stuk bestaat, wordt men op zondag toegerust om als christen de wereld in te gaan. Door deze nadruk op toerusting blijft in tegenstelling tot Van Genderen & Velema de inhoud van de zondagse eredienst niet beperkt tot de kennisoverdracht. Waar IZB-Focus een nadruk legt op de vertolking van het evangelie in deze samenleving, verschilt het van het translatie-model omdat IZB-Focus de cultuur niet wil veranderen, maar mensen tot geloof brengen.

4.4.5 Vergelijkingen: evangelisatiepraktijk

Ten slotte staan we stil bij hoe binnen deze verschillende bronnen de gehanteerde heilsdefinitie zich verhoudt tot de evangelisatiepraktijken.

- Terwijl het beleidsplan in de werkdefinitie en de lokalisering van het heil grote verwantschap bleek te vertonen met Van Genderen & Velema, blijkt dit met betrekking tot de evangelisatiepraktijk niet het geval te zijn. Het is dan ook opvallend dat ondanks de nadruk op het individuele geloof in Christus, er in het beleidsplan geen enkele notie is van het oordeel. Het beleidsplan toont overeenkomsten met Paas aangezien dit lijkt samen te hangen met de nadruk op de genade en op de doxologie als het doel van de zending. In haar nadruk op de geloofsoverdracht lijkt het beleidsplan wel meer verwantschap te tonen met de drie formulieren van enigheid en daarmee ook met Van Genderen & Velema. Paas en TTL roepen in tegenstelling tot het beleidsplan op tot de dialoog met de niet-gelovige omgeving.
- Net als Paas hecht Kerk 2025 wel waarde aan de urgentie van het oordeel binnen de evangelisatiepraktijk, maar onderscheidt het zich van Van Genderen & Velema met betrekking tot de notie van het oordeel. Volgens Plaisier zouden we vanuit een waarschuwing voor de hel het evangelie niet goed spellen. Overeenkomstig met Paas pleit Kerk 2025 vanuit een ruime genade-opvatting eveneens voor een ruimere evangelisatiepraktijk. Wij dienen als christen mee te werken met God die al aan het werk is in de wereld. Waar Kerk 2025 haar opvatting van de ruime uitwerking van de genade uitwerkt vanuit het beeld van de kerk als organisatie, lijkt Paas dit te doen vanuit het beeld van de kerk als een hechte gemeenschap. Dit verschil tussen Paas en Kerk 2025 komt tot uiting in de concrete voorbeelden die de beide bronnen noemen met betrekking tot de evangelisatiepraktijken.
Waar Paas het evangelisatie-arsenaal koppelt aan zijn nadruk op relatie door te wijzen op het plaatsvervangende geloof en gebed, daar wordt in Kerk 2025 gesproken over missionaire cursussen met vervolgotrajecten voor nieuwsgierigen en nieuwkomers. Met deze nadruk op de kennisoverdracht toont Kerk 2025 meer verwantschap met de klassiek-gereformeerde theologie.
- Congruent aan de vertoonde verwantschap met Van Genderen & Velema in de gehanteerde heilsdefinitie, hecht IZB-Focus met betrekking tot de evangelisatiepraktijken grote waarde aan de notie van het oordeel.
Waar de gehanteerde heilsdefinitie van Van Genderen & Velema zich echter lijkt te beperken tot een evangelisatiepraktijk waarin mensen meegenomen worden naar een eredienst, blijkt

IZB-Focus daaraan toe te voegen dat men ook tot geloof kan komen door bijvoorbeeld een gesprek of de verwondering voor gelovigen en de schepping. Hieruit blijkt dat IZB-Focus ruimer denkt over de wijze waarop een onkerkelijke kan komen tot de belijdenis dat Jezus Heer is. Dat sluit aan bij de door IZB-Focus gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus.

4.5 Conclusies

In dit hoofdstuk wilde ik een antwoord geven op de vraag:

In hoeverre toont het beleidsplan van de Evangelisatiecommissie Hervormde Gemeente te Oldebroek interne congruentie in de poging zich te laten inspireren door de hedendaagse missiologie terwijl het zich wil verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus?

Dezelfde vraag wil ik beantwoorden met betrekking tot Kerk 2025 en IZB-Focus.

De bestudeerde bronnen bleken niet allemaal een zekere mate van interne congruentie tonen.

- Met name het beleidsplan blijkt de werkdefinitie van het heil niet te vertalen naar een (al dan niet impliciete) notie van het oordeel. Daarnaast lijkt haar intentie overeenkomsten te vertonen met het synthetische model, terwijl het in de uitwerking veeleer verwantschap toont met het translatie-model.
- Kerk 2025 blijkt een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus uit te breiden door een nadruk te leggen op de ruime uitwerking van dat heil. De congruentie met betrekking tot de evangelisatiepraktijk is zichtbaar in de gedachte dat het evangelie wel verkondigd dient te worden met een impliciete urgentie van het oordeel, maar niet vanuit de gedachte dat er velen verloren zouden gaan. Eveneens blijkt Kerk 2025 op een innovatieve wijze het synthetische model te hanteren. De gehanteerde werkdefinitie van het heil zou echter veel beter passen bij het translatie-model, vanwege de veronderstelling dat het evangelie een kernboodschap zou bevatten. Echter blijkt de positieve waardering van de cultuur veeleer geïnspireerd te zijn door de hedendaagse missiologie.
- Hoewel IZB-Focus nauwelijks verwantschap blijkt te tonen met de in hoofdstuk 3 besproken bronnen uit de hedendaagse missiologie, laat IZB-Focus zich wel verrijken door andere hedendaagse missiologie terwijl men zich ook verhoudt tot de klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus. Deze klassiek-gereformeerde notie komt tot uiting in de gehanteerde werkdefinitie dat het heil zich in het hart van de gelovige voltrekt. IZB-Focus blijkt echter deze werkdefinitie van het heil in Christus uit te breiden door te veronderstellen dat dit heil zich niet enkel voltrekt in het hart van de gelovige, maar in heel het leven. In deze nadruk op het belang van de uitwerking van het heil in het dagelijks leven en in de navolging blijkt IZB-Focus overeenkomsten te tonen met een kerngedachte van LICC en met Bonhoeffers visie over navolging. Eveneens blijkt er sprake te zijn van interne congruentie tussen de gehanteerde werkdefinitie en de visie op de roeping van de kerk in de wereld en de evangelisatiepraktijken. Dit komt tot uiting in de gedachte dat de gelovige tijdens de zondagse eredienst toegerust wordt om in het dagelijks leven 'getuige te zijn van de hoop die in hem/haar is'.

Ik wil in het volgende en laatste hoofdstuk een antwoord geven op deze onderzoeksvraag: *Welke bijdrage kan de hedendaagse zendingstheologie leveren aan het doordenken van het missionaire beleid van een plaatselijke hervormde gemeente (casus Oldebroek) die zich in de gesecculariseerde Nederlandse context wil blijven verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus?*

5. Missiologische inzichten, positiebepaling en aanbevelingen voor het beleidsplan

In hoofdstuk 1 van deze scriptie is deze hoofdvraag geïntroduceerd: *Welke bijdrage kan hedendaagse zendingstheologie leveren aan het doordenken van het missionaire beleid van een plaatselijke hervormde kerk (casus Oldebroek) die zich in de gesecculariseerde Nederlandse context wil blijven verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus?*

In dit afsluitende hoofdstuk wil ik een antwoord geven op deze vraag. In de eerste paragraaf wil ik allereerst summier een aantal belangrijke inzichten weergeven die tijdens de verschillende hoofdstukken zijn opgedaan. Vervolgens geef ik in de tweede paragraaf op basis van deze inzichten mijn missiologische positiebepaling. Dit hoofdstuk wordt met een derde paragraaf afgesloten, waarin ik vanuit deze eigen missiologische positiebepaling een aantal missiologische aanbevelingen lever voor het beleidsplan van de evangelisatiecommissie van de Hervormde Gemeente van Oldebroek. In de drie paragrafen zullen vijf thema's aan de orde komen: werkdefinitie & lokalisering van het heil, interne congruentie, contextualisatie, schriftopvatting en Missio Dei.

5.1 Missiologische inzichten

In deze paragraaf presenteer ik een aantal missiologische inzichten die ik relevant acht voor mijn beantwoording van de hoofdvraag van deze scriptie. Ik ontleen deze inzichten uit de conclusies van de voorgaande hoofdstukken.

5.1.1 Missiologische inzichten: werkdefinitie & lokalisering van het heil

Zoals aangegeven wil ik mijn uitgangspunt nemen in de klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus. Deze klassiek-gereformeerde opvatting wil ik echter verrijken met de manier waarop dit heil ter sprake komt in de hedendaagse missiologie.

Een klassiek-gereformeerde notie van het heil kenmerkt zich door een nadruk op het herstel van de relatie tussen elk individu en God. Uitgangspunt is namelijk dat elk mens van zichzelf zondaar is. Het heil voltrekt zich dan ook in het hart van de zondaar die tot geloof komt in Jezus Christus door de werking van de Geest onder de bediening van het Woord. Deze heilsdefinitie wordt logischerwijs verbonden aan de notie van het oordeel. De nadruk op het persoonlijk geloof dient immers een gevolg van het (on)geloof te impliceren. Echter blijkt de hedendaagse missiologische een aversie te hebben tegen deze werkdefinitie van het heil omdat deze zich enkel verhoudt tot het individu. In tegenstelling tot Van Genderen & Velema – als vertegenwoordigers van een klassiek-gereformeerde theologie – leggen Paas en TTL – als vertegenwoordigers van een hedendaagse missiologie – in hun werkdefinitie en lokalisering van het heil dan ook nadruk op het herstel van de gemeenschap en op het bevestigen van al het leven in de wereld door gerechtigheid te bewerkstelligen. Deze werkdefinities van Paas en TTL blijken een notie van (naasten)liefde te impliceren.

Deze naastenliefde lijkt echter niet specifiek terug te komen in één van de gehanteerde werkdefinities van het heil in Christus in het beleidsplan, in Kerk 2025 en in IZB-Focus. Ik meen echter en ik zal dat uitwerken in 5.2 dat de naastenliefde in de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus geïmpliceerd kan worden.

5.1.2 Missiologische inzichten: interne congruentie in het beleidsplan, Kerk 2025 en IZB-Focus

In deze sub-paragraaf wil ik nagaan in hoeverre het beleidsplan, Kerk 2025 en IZB-Focus in verband staan met de in hoofdstuk 4 gesignaleerde interne congruentie tussen de besproken thema's.

Waar het beleidsplan zich in haar gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus grotendeels lijkt te verhouden tot de klassiek-gereformeerde theologie, blijkt het in haar uitwerking hiervan in de

evangelisatiepraktijken geen enkele notie van het oordeel te impliceren. Dit getuigt van een interne *incongruentie*, aangezien het beleidsplan in haar uitwerking van de evangelisatiepraktijken in tegenstelling tot haar heilsdefinitie geen nadruk legt op de geloofsverantwoordelijkheid van het individu, maar net als Paas een nadruk legt op de omvattendheid van de genade en de doxologie als het doel van de zending benoemt.

Bij Kerk 2025 is er wel grotendeels sprake van een interne congruentie tussen de gehanteerde werkdefinitie van het heil en de visie op de roeping van de kerk in de samenleving en de evangelisatiepraktijken. Kerk 2025 blijkt zich tot Van Genderen & Velema te verhouden in de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus, wat tot uiting komt in de nadruk op de rechtvaardiging van de zondaar. Echter in tegenstelling tot Van Genderen & Velema blijkt Kerk 2025 veelmeer verwantschap met Paas te tonen door de gedachte dat de uitwerking van dit heil zich niet beperkt tot enkel het hart van de gelovige, maar veel ruimer is.

Ondanks de hoge mate van interne congruentie is er ook sprake van een bepaalde interne incongruentie bij Kerk 2025. De nadruk op het wederkerige dialoog tussen de gelovige en de niet-gelovige lijkt grotendeels gebaseerd te zijn op een positief-kritisch beeld van de cultuur. Een positief beeld van de cultuur lijkt echter geen congruentie te tonen met de aanname dat 'elk mens' zondaar is.

In vergelijking met het beleidsplan en Kerk 2025 toont IZB-Focus de hoogste mate van interne congruentie. Dat blijkt in de wijze waarop IZB-Focus zich enerzijds verhoudt tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus en anderzijds geïnspireerd wordt door Bonhoeffer en een kerngedachte van LICC. De congruentie tussen de gehanteerde werkdefinitie van het heil dat zich voltrekt in het hart, maar ook in het hele leven van de gelovige komt tot uiting in de roeping van de kerk in de wereld dat de gelovige op zondag wordt toegerust om in het dagelijks leven getuige te zijn van Christus. Eveneens blijkt dat uit de impliciete aanwezigheid van de notie van het oordeel en daarmee van de verantwoordelijkheid van ieder mens om zowel in Christus te geloven als Hem na te volgen.

Op basis van deze vergelijking kan de conclusie getrokken worden dat IZB-Focus de grootste mate van interne congruentie vertoont.

5.1.3 Missiologische inzichten: contextualisatie

In deze paragraaf wil ik uiteenzetten waarom contextualisatie een belangrijk gegeven uit de hedendaagse missiologie is wanneer men zich in deze hedendaagse samenleving wil verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil. Vanuit de vergelijking tussen het beleidsplan, Kerk 2025 en IZB-focus is het duidelijk geworden dat het niet eenvoudig is om interne congruentie te tonen wanneer men zich enerzijds wil verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil en zich anderzijds wil verhouden tot de hedendaagse samenleving. Achter de aversie van Van Genderen & Velema ten opzichte van contextualisatie zit de angst dat de betekenis van het evangelie aangetast zou worden. Toch heeft de bestudering van IZB-Focus aangetoond dat het mogelijk is om zich te verhouden tot een klassiek-gereformeerde notie van het heil binnen de hedendaagse samenleving. Dit is mogelijk wanneer er binnen de kritische dialoog tussen Evangelie en de huidige context de nadruk gelegd wordt op het evangelie. Om de klassiek-gereformeerde notie van het heil te hanteren zal er contra Bevans de stelling ingenomen moeten worden dat de rechtvaardigingsleer een belangrijk kernelement is van het evangelie. Contextualisatie zal daarom niet moeten worden beschouwd als dé theologie zoals Bevans wel doet, maar veeleer geïntegreerd moeten worden als middel om de beoogde kernboodschap te vertolken in deze samenleving.²⁵¹ In 5.2.3 zal ik vanuit mijn missiologische positiebepaling een voorstel doen hoe dit zou kunnen worden uitgewerkt.

---

²⁵¹ Zie 2.2 van deze scriptie voor een weergave van de visie van Bevans met betrekking tot contextuele theologie.

5.1.4 Missiologische inzichten: schriftopvatting

In deze paragraaf leg ik uit welke Schriftopvatting er in deze benadering van contextualisatie geïmpliceerd wordt. In deze scriptie is al reeds gewezen op de kritiek van Van Meijeren op een klassiek-gereformeerde werkdefinitie van het heil die zich enkel zou voltrekken in het hart van de gelovige. Hij gaf aan dat er recht dient te worden gedaan aan de gehele Schrift en dat de rechtvaardigingsleer ook gevolgen voor het alledaagse leven dient te impliceren. Tegelijkertijd is het van belang om daarbij de notie van Bevans mee te nemen dat in het Woord van God zelf ook sprake blijkt te zijn van contextualisatie. In 5.2.4 zal ik een poging doen om deze twee noties te integreren in mijn missionaire positiebepaling.

5.1.5 Missiologische inzichten: Missio Dei

In de onderzoeksvraag is het verlangen uitgesproken om de klassiek-gereformeerde theologie te verrijken met inzichten uit de hedendaagse missiologie. Omdat er in veel hervormde gemeentes een 'evangelisatiecommissie' bestaat, lijkt het erop dat tot op heden evangelisatie als taak wordt beschouwd van (een deel van) de gemeente. Het concept Missio Dei ziet evangelisatie echter niet als taak van een gemeente, maar als kern van het gezonden zijn van een gemeente in de wereld. Een gemeente die zich verhoudt tot de klassiek-gereformeerde traditie dient verrijkt te worden met deze notie van de de Missio Dei. In 5.2.5 wil ik concretiseren hoe dit geïntegreerd zou kunnen worden.

5.2 Missiologische positiebepaling

Vanuit de opgedane inzichten uit de vorige paragraaf wil ik in deze paragraaf mijn missiologische positiebepaling uitwerken.

5.2.1 Missiologische positiebepaling: werkdefinitie & lokalisering van het heil

In de hoofdvraag heb ik aangegeven de klassiek-gereformeerde theologie te willen verrijken met inzichten uit de hedendaagse missiologie. Uitgangspunt blijft de klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus, maar deze wil ik verrijken met nieuwe inzichten vanuit de hedendaagse zendingstheologie. Ik wil daarom inzetten bij de werkdefinitie van het heil in Christus die door Van Genderen & Velema gehanteerd wordt. Door de notie van naastenliefde te integreren, wordt deze werkdefinitie mijns inziens door noties uit de hedendaagse zendingstheologie verrijkt, zonder de kernelementen van de klassiek-gereformeerde notie verloren te laten gaan. Ik hanteer daartoe de volgende werkdefinitie:

"Het heil in Christus voltrekt zich door het geloof in het hart van de mens dat tot uiting komt in het dienen van God en in de onvoorwaardelijke naastenliefde."

In deze werkdefinitie wordt het werk van de Geest geïmpliceerd. Ik wil echter waken voor het gevaar dat kan ontstaan als men hierdoor een nadruk legt op de onzekerheid van de uitverkiezing. Ik hanteer niet dezelfde werkdefinitie van het heil in Christus als Paas en TTL. Wel zijn hun noties geïntegreerd in deze werkdefinitie van het heil in Christus. Eerder in deze scriptie wees ik op het belang van interne congruentie. Dit blijkt in het huidige beleidsplan te ontbreken. In de volgende sub-paragraaf wil ik uiteenzetten hoe mijn gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus zich intern congruent kan verhouden tot de visie van de kerk in de wereld en de wijze waarop er aan evangelisatie wordt gedaan.

5.2.2 Missiologische positiebepaling: interne congruentie

In 5.1.4 bleek dat IZB-Focus de meeste interne congruentie vertoont. De beschrijving van de samenleving bleek overeenkomst te tonen met de neo-secularisatiethese. Terecht werd er gewezen op de 'strijd van ons' hart. Ik heb waardering voor de wijze waarop deze observatie interne congruentie blijkt te vertonen met de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus. Een antwoord op de strijd van het hart, is dat het leven van een gelovige geheel aan Christus toe behoort.

Het is intern congruent dat een christen daarom ook op zondag toegerust wordt om door de weeks het evangelie te delen.

Vanuit mijn gehanteerde werkdefinitie van het heil zou ik echter ook de nadruk willen leggen op de belangrijke rol van gemeenschap en naastenliefde in een geïndividualiseerde maatschappij. Ik kan me niet verhouden tot de uitspraak van Paas dat het heil *wezenlijk* het herstel van de gemeenschap is. Ik kan het herstel van de gemeenschap wel beschouwen als een belangrijk gevolg van de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus, maar niet als primaire doel zoals Paas stelt. Eerder is de naastenliefde een gevolg van het heil in Christus. Deze verzoening met God impliceert immers in de vorm van naastenliefde dat men zich ook onderling met elkaar verzoent. Hetzelfde is te zeggen over het bewerkstelligen van sociale gerechtigheid in het leven, dat door TTL benadrukt wordt. Dit is niet het primaire doel, maar wel een essentieel impliciet gevolg van het heil in Christus.

Hier ligt mijn waardering voor de wijze waarop IZB-focus meent dat het geloof zijn uitwerking dient te hebben op het hele leven.

In tegenstelling tot IZB-Focus zou ik deze nadruk op het hele leven niet alleen zijn uitwerking willen laten hebben enkel en alleen tijdens de gesprekken met (anders)gelovigen, maar net zo goed in de zondagse erediensten. In gemeentes die zich verhouden tot de klassiek-gereformeerde notie van het heil in Christus bestaat immers nog de eenzijdige nadruk op de kennisoverdracht. Momenteel kan men zich op allerlei wijzen beoefenen in de kennis over het heil in Christus (via catechese, de eredienst, bijbelkringen etc.), maar het lijkt me goed als er binnen de gemeenschap ook momenten worden gecreëerd waarin men zich kan beoefenen op de naastenliefde.

Deze nadruk op de naastenliefde is enerzijds geïntegreerd vanuit de hedendaagse missiologie en anderzijds is de naastenliefde te beschouwen als onvermijdelijke vrucht van het geloof een traditioneel klassiek-gereformeerde notie.

5.2.3 Missiologische positiebepaling: contextualisatie

In de vorige paragraaf (5.1.3) is uiteengezet dat contextualisatie een belangrijk middel kan zijn om vanuit de hedendaagse missiologie een verrijking te bieden aan de klassiek-gereformeerde werkdefinitie van het heil in Christus. Ik wil aansluiten bij de eerdergenoemde uitspraak van Bevans dat er bij de overdracht van het evangelie altijd in zekere mate gecontextualiseerd moet worden. Ik kan me echter ook vinden in de voorzichtigheid vanuit de klassiek-gereformeerde theologie ten aanzien van contextualisatie, omdat het gevaar bestaat dat men de kernwaarde van de beoogde boodschap zou kunnen verliezen als de nadruk te veel op de huidige context wordt gelegd. De voorwaarde die ik hier wil stellen is dan ook dat contextualisatie niet een doel maar een middel is. Tevens zou ik binnen de contextualisatie een grotere waarde willen hechten aan de kernboodschap van het Woord dan aan de ervaringen binnen onze cultuur. Dit leidt tot de praktijk dat men vanuit het Woord met de cultuur in gesprek gaat en niet andersom.

Van de door Bevans besproken contextualisatiemodellen zou ik een paar specifieke aspecten van het translatie-model in het bijzonder willen gebruiken. Onder andere dat het evangelie in het geheel van haar betekenis niet wordt aangetast, maar wel geactualiseerd en vertolkt wordt in deze maatschappij. Geïnspireerd door zowel de Bijbel als het translatiemodel zou ik een positief-kritische benadering van de huidige cultuur willen hanteren. Deze positief-kritische benadering is geïnspireerd uit het Woord omdat we allemaal deel uitmaken van Gods Schepping. De klassiek-gereformeerde notie is zichtbaar in de visie dat hoewel wij allemaal zondig zijn God wél de wereld zo liefheeft dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft. De notie van de noodzaak van het geloof met betrekking tot het oordeel wordt hier gekoppeld aan een dringende en liefdevolle uitnodiging tot het heil in Christus door God zelf.

Samengevat zou ik contextualisatie willen gebruiken als middel om de heilsboodschap van het evangelie te vertalen naar deze tijd. Ik zou willen aansluiten bij de moderne mens, met als voorwaarde dat de kern van de werkdefinitie van het heil niet aangetast wordt. In hoofdstuk 3 is aangetoond hoe TTL met behulp van Handelingen 17:15-34 ervoor pleit om aan te sluiten bij de

hedendaagse cultuur. In de hedendaagse missiologie wordt echter vaak enkel verwezen naar de eerste verzen van dit gedeelte uit het Bijbelboek Handelingen. Wanneer Paulus bij de Areopagus is geslaagd om de aansluiting met zijn luisteraars te vinden (dus aan contextualisatie heeft gedaan), eindigt hij zijn toespraak echter ook met de oproep tot bekering met de notie van het oordeel. Ook al contextualiseert Paulus zijn boodschap dus, toch blijft de kernboodschap overeind staan. Wanneer het evangelie zwaarder blijft wegen dan de context, kan contextualisatie een middel worden om op een intern-congruente wijze de gehanteerde werkdefinitie van het heil te vertolken in de roeping van de kerk in de wereld en in de evangelisatiepraktijken.

5.2.4 Missiologische positiebepaling: Schriftopvatting

In lijn met Van Genderen & Velema hecht ik waarde aan de Drie Formulieren van Enigheid, maar belijd ik dat de Schrift daarboven staat. Mijns inziens doen Van Genderen & Velema recht aan de bijbelgedeeltes die betrekking hebben op het belang van het persoonlijke geloof en het oordeel.²⁵² Er zijn echter ook bijbelgedeeltes te noemen waarin het heil zich niet alleen in het hart van de gelovige voltrekt, maar ook in de naastenliefde. Ik kan me dan ook vinden in de kritiek van Van Meijeren die meent dat de klassiek-gereformeerde werkdefinitie van het heil te smal is als ze zich beperkt tot de uitwerking in het hart van het individu. De héle Schrift dient gelezen te worden. Dit onderstrepd wil ik wijzen op de bredere werkdefinitie en lokalisering in het heil die gesignaleerd kan worden vanuit de inachtneming van de hele bijbel.

Ter bevestiging van mijn stelling wil ik verwijzen naar Mattheüs 25:31-46. In dit Bijbelgedeelte vertelt Jezus over het 'oordeel van de volken'. Hij vergelijkt dit oordeel met de manier waarop de schapen van de bokken gescheiden kunnen worden. Aan het einde is er ook een duidelijk onderscheid: de rechtvaardigen zullen het eeuwige leven ingaan en de onrechtvaardigen zullen de eeuwige straf ontvangen. Mattheüs 25 kan als correctie dienen op zowel de gehanteerde werkdefinitie van het heil door Paas als die door Van Genderen & Velema. Paas wordt gecorrigeerd in de nadruk van het Bijbelgedeelte op de notie van de eeuwige straf. Maar Mattheüs 25 is tevens een belangrijke correctie op de klassiek-gereformeerde theologie, aangezien door Van Genderen & Velema en in de belijdenisgeschriften naastenliefde niet tot het heil wordt gerekend. Omdat Jezus hier het oordeel betreft op bijvoorbeeld het omzien naar de armen en het bezoeken van de gevangenen, is het overduidelijk dat het oordeel niet alleen op basis van het persoonlijke geloof voltrokken zal worden, maar ook op basis van de getoonde naastenliefde. Ik wil ervoor pleiten dat de gehanteerde heilsdefinitie (die ik voorstel) niet statisch of te beperkend wordt, maar zich laat bevragen door de diepte en de breedte van de Schriften.

5.2.5 Missiologische positiebepaling: Missio Dei

In 5.1.5 werd gewezen op de meerwaarde van de Missio Dei voor gemeentes met een evangelisatiecommissie. Mijns inziens is evangelisatie namelijk geen taak van een deel van de gemeente, maar wordt de hele gemeente gezonden in de wereld. Deze gedachte zou ik willen integreren met betrekking tot de eerder geformuleerde werkdefinitie van het heil in Christus. Echter zou ik de gemeenschap niet alleen willen benaderen als de uitgezondene. Naast de metafoor van het zout en het licht, wordt een christelijke gemeente ook vergeleken met de bruid van Christus, of met het lichaam waar Hij het hoofd van is. Deze twee metaforen wijzen op het belang van de gemeenschap met God en de onderlinge gemeenschap. Nadruk op deze twee aspecten zou weer aansluiten bij de uitgewerkte werkdefinitie van het heil in Christus dat zich voltrekt in het hart van de gelovige maar tot uiting komt in de liefde tot God en de naaste.

---

²⁵² Te denken valt aan Johannes 3:16-17.

5.3 Aanbevelingen voor het beleidsplan

In deze paragraaf wil ik enkele aanbevelingen leveren voor het beleidsplan van de evangelisatiecommissie te Oldebroek. Ik hanteer hierbij dezelfde volgorde als in de vorige paragrafen.

5.3.1 Aanbevelingen: Werkdefinitie & lokalisering van het heil vanuit de synthese

In de vorige paragraaf heb ik als werkdefinitie en lokalisering van het heil het volgende gesteld: *“Het heil in Christus voltrekt zich door het geloof in het hart van de mens dat tot uiting komt in het dienen van God en in de onvoorwaardelijke naastenliefde.”* De gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus in het beleidsplan bleek grote overeenkomsten te vertonen met de klassiek-gereformeerde werkdefinitie door Van Genderen & Velema met uitzondering van de notie van de naastenliefde. Ten opzichte van deze klassiek-gereformeerde werkdefinitie uit het beleidsplan wil ik aanbevelen de naastenliefde ook te integreren in de werkdefinitie van het beleidsplan. In het beleidsplan van Oldebroek leek bovendien de nadruk op het persoonlijke geloof niet gekoppeld te worden aan de notie van het oordeel.

5.3.2 Aanbevelingen: Interne congruentie

In deze scriptie is gewezen op de noodzaak van een interne congruentie tussen de gehanteerde werkdefinitie van het heil in Christus en de wijze waarop dit tot uiting komt in de visie op de roeping van de kerk in de wereld en de evangelisatiepraktijken.

Het beleidsplan bleek een interne incongruentie te vertonen, Ik zou willen aanbevelen dat het beleidsplan net als bij IZB-Focus benadrukt dat het heil in Christus zijn uitwerking heeft op het hele leven. Men dient niet alleen te spreken over God, maar men dient ook te oefenen in het leven met God. Zoals aangegeven in de missiologische positiebepaling zou het intern congruent zijn wanneer de nadruk op de uiting van naastenliefde zich niet alleen zou voltrekken in de inhoud van de gesprekken of de erediensten, maar dat men ook wordt uitgedaagd om dit in kerk en samenleving te beoefenen. Eveneens zou de interne congruentie blijken wanneer de inzet bij het persoonlijke geloof de notie van het oordeel impliceert. In 5.2.2 heb ik uiteengezet dat het oordeel niet alleen voltrokken wordt op basis van het persoonlijke geloof maar ook op basis van de getoonde naastenliefde.

5.3.3 Aanbevelingen: contextualisatie

Ik beveel aan dat de gehanteerde werkdefinitie van het heil zich ook vertaalt naar de hedendaagse cultuur. In tegenstelling tot het beleidsplan zou ik niet trachten in te zetten bij de beoogde verwachting van het dorp ten opzichte van de boodschap van de kerk. Ik zou contextualisatie als middel gaan hanteren om de beoogde kernboodschap te vertalen, en van daaruit het gesprek aan te gaan met de lokale context. Daarom stel ik voor om het vertalende aspect van het translatiemodel te hanteren. De beoogde kernboodschap van de bijbel komt tot uitdrukking in de gehanteerde werkdefinitie van het heil.

5.3.4 Aanbevelingen: schriftopvatting

Mijn aanbeveling voor het beleidsplan is om recht te doen aan het geheel van de Schrift en zich niet alleen te verhouden tot de Bijbelgedeeltes waar de Drie Formulieren van Enigheid naar verwijzen. Met betrekking tot de gehanteerde werkdefinitie van het heil dient dit tot gevolg te hebben dat er niet alleen nadruk gelegd wordt op het heil dat zich voltrekt in het hart van de gelovige, maar dat dit ook uitwerking dient te hebben in de naastenliefde en ook dat de notie van het oordeel geïmpliceerd dient te worden.

5.3.5 Aanbevelingen: Missio Dei

Int tegenstelling op de wijze waarop de Missio Dei nu in het beleidsplan geïntegreerd wordt, zou ik willen aanbevelen om de gedachte dat de hele gemeente gezonden is in de wereld te hanteren naast de metaforen van de gemeente als bruid van Christus en het lichaam waar Hij Hoofd van is. Eveneens zou ik door de nadruk van de gemeente als gezondene deze aanbevelingen voor het beleid niet willen beperken tot de evangelisatiecommissie maar willen integreren van het beleid van de hele gemeente. Want niet een deel van de gemeente is gezonden, maar dat zijn we allen. Wanneer de gehanteerde werkdefinitie van het heil geïntegreerd zou worden in het beleidsplan van de hele gemeente zou er sprake kunnen zijn van de door IZB-Focus beoogde beweging naar binnen en naar buiten.

Bijlage bij hoofdstuk 4.2: Diepte-interview met Arjan Plaisier

Interview met Arjan Plaisier op 8 mei 2018 te Apeldoorn

- *Kerk 2025 is geschreven in dienst van de PKN. In de inhoud lijkt dit document te pleiten voor vernieuwde structuren. In hoeverre verhoudt de soteriologie zich met de drie formulieren van Enigheid, en in hoeverre verhoudt dit zich tot de hedendaagse missiologie/theologie?*

We gaan steeds meer naar een post-christelijke samenleving. Hierdoor ontstaat de vraag: "Hoe ben je kerk?" Dat vraagt om nieuw denken. Ik zie geen spanning tussen wat kerk belijdt en wat we in de nieuwere kerken doen.

We hebben de geschriften hard nodig om bij de les te blijven, en het evangelie te begrijpen, en de bijbel. Ook om ons kerkzijn steeds meer te doordenken. Vooral aan de Heidelbergse Catechismus hecht ik grote waarde. De inhoud van de Catechismus helpt ons te verhouden tot de bijbel. Juist in deze tijd is die kennis en dat onderricht noodzakelijk. Maar dan hoef ik het nog niet meteen met alle inhoud van de formulieren van enigheid eens te zijn.

- *En wat heeft de kerk dan te bieden aan de mens die in deze hedendaagse samenleving leeft?*

Ten eerste is het van belang dat de kerkganger zélf bewust wordt van zijn plek in de kerk: Jij maakt ook deel uit van de kerk. Daarnaast is elk mens volwaardig mens om serieus te worden. De laatste ernst lijkt in de kerk te verdwijnen. Het gaat in de kerk over alles, maar niet meer over mij. Dit lijkt een zekere gearriveerdheid op te werpen: we zijn zo'n leuke club en zijn met anderen bezig. Mensen voelen zich niet meer geraakt wanneer ze aangesproken worden op hun eigen verantwoordelijkheid in dit leven. Moderne mensen zijn op zoek naar spiritualiteit. Dat blijkt wel uit al dat aanbod aan verschillende vormen van yoga, mindfulness etc. Sommige mensen gaan ervanuit dat het christendom met betrekking tot deze zoektocht naar persoonlijke spiritualiteit niks aan te bieden heeft, maar dat wil ik tegenspreken. Juist het christendom heeft ook iets voor de individuele mens persoonlijk iets te bieden.

- *Welke notie van bekering wordt er gegeven in de nota 'Kerk 2025'?*

Kerk 2025 is ten eerste geen geloofsleer. Dus hier wordt niet direct bij stilgestaan. Wat er wel over kerk 2025 gezegd kan worden is dat een belangrijke gedachte is dat men terug gaat naar de basis: 'back to basics'. Waarom zijn we kerk? Het antwoord wordt gegeven in de nota zelf: in de kerk wordt het evangelie de diepste kern van mijn leven. Ik heb de kerk nodig wanneer ik als verloren mens langs de weg lig. Jezus Christus geeft mij ziel en zaligheid. Daarom moet de kerk blijven. Als een plaats, om verder te groeien. Er staat bewust niet in de nota: "als niet gelooft, ga je naar de hel". Het evangelie wordt in verband gelegd met verlorenheid. In de kerk mag je komen met je ziel en zaligheid. Dat is geen slap verhaaltje, maar een krachtig verhaal. Het evangelie richt zich op mensen die als voddens langs de weg liggen. Je komt in de kerk voor heil. Er is een 'Woord van heil', en dat is zó belangrijk: iedereen kan dat ontvangen.

- *Wat is dan de omschrijving van het heil?*

Ook hiervoor wil ik verwijzen naar het stuk van 'back to basics' in 'Kerk 2025'. Hier staat namelijk dat de kerk valt of staat met het geloof in God en in de Heer, Jezus Christus. En dat geloof is de kern van de kerk.

- *Hoe wordt daar in de praktijk van het leven vorm aan gegeven?*

Terwijl we niet allemaal meer op dezelfde manier geloven, hebben we elkaar wel nodig om tot een vernieuwd inzicht in de bevrijdende kracht van het evangelie, de bijbel en de christelijke traditie te komen. En in de vraag naar het heil gaat het er dan ook om onbevangingheid en ontvankelijkheid om de rijkdom van de christelijke verkondiging en de traditie opnieuw te laten spreken. Omdat hiermee de geloofsoverdracht nauw verbonden is, is een goede uitleg van de schrift en de traditie als inspiratiebron essentieel. Maar ook zijn er een aantal problemen waar we als kerk mee zitten. Want

we zijn in de praktijk vaak bezig met vergaderen en met het kerk als instituut. Maar we moeten ballast lichter maken, zodat er energie komt om het met elkaar te over hebben, en het te beleven waar kerkzijn daadwerkelijk om draait. We moeten vormen gaan bedenken die minder belast zijn met vastgeroeste vormen uit het verleden, vormen die minder 'zwaar' zijn en de mens op afstand houden. Vormen die ook toegankelijker zijn, juist om datgene waar het omgaat beter beschikbaar te stellen.

- *Wat is de verhouding van de soteriologie met betrekking tot het individu en de gemeenschap?*

Eenzijds is het belangrijk dat de kerk het uitdraagt om een plaats te zijn waar ruimte is voor persoonlijke ontwikkeling en groei. Anderzijds lopen veel tijdgenoten stuk op een extreem individualisme en verlangen naar meer dan alleen eigen ik: men verlangt naar een leven met God en met elkaar. In een kerkdienst van de gemeente waar ik voorganger van ben is er dan ook voor meer gaven ruimte, dan die alleen van een dominee. Daarom zijn er ook gemeenteleden die van tevoren taart bakken, die zich inzetten voor koffiedrinken voor een dienst. Maar ook doen gemeenteleden andere belangrijke taken: delen van het geloof en van het brood, en hebben steeds vaker een aandeel in de liturgie.

- *Welke rol heeft het oordeel (van de levenden en de doden) in de soteriologie/missiologie?*

(Arjan kijkt naar buiten en wijst naar een oude man die met een rollator loopt: "zie je hem? Hij is ongedoopt, en gaat sinds kort naar onze geloofsgemeenschap.")

Er zit een dreigement in de verkondiging als je tegen een ongedoopte 87jarige zoeker zegt: "als je niet gelooft ga je verloren." Het evangelie moet zo verkondigd worden dat het voor mensen is die het zelf niet redden. Die in welke vorm van verlorenheid dan ook verkeren. Een leven zonder perspectief, zonder toekomst. Als je dat aspect weglaat, heeft evangelie weinig zeggingskracht. Vertel het evangelie vanuit de schets van het leven van nu. Binnen die werkelijkheid mag je het evangelie delen: Christus is hier gekomen, God is mens geworden. Daar is Jezus voor gekomen. Hij komt niet in een aangeharkte wereld om bloempjes bij te potten, maar een rauwe verbitterde, onverzoeende wereld. Dat moet je verwoorden in termen van nu. Wij zijn geneigd namelijk om verstoppertje te spelen, om weg te lopen, of als een vod op de grond te liggen. "Ik ben dat vod": binnen deze termen kan het evangelie worden gedeeld. Maar dan spreek ik niet meteen in termen van 'zondaren' of 'oordeel van God'.

Maar tegelijkertijd is het wel van belang dat die ernst van het geloof ons in hedendaagse termen wordt toegezegd. Want als je voor het evangelie gewonnen bent, besef dan wat je hebt gekregen en wat je kan verspelen. Het 'Ja' voor God, moet je trouw aan blijven. Dat is niet zomaar 'een dingetje', maar dat heeft serieus gewicht. Ook dat ja-woord kan je verspelen, want dan val je terug in eigen bestaan wat geen toekomst heeft.

Moet je ze dan niet eerst waarschuwen voor de hel? Ik zeg niet dat je het nooit moet zeggen. Maar ga er voorzichtig mee doen, en kies zorgvuldig je woorden. Er kunnen wel momenten zijn dat je mensen wijst op de consequentie van hun gedrag: dat ze hun leven vergooien. Je hebt immers maar één leven. In bepaalde kerken kan het zo cliché worden dat we zondaars zijn, dat niemand zich zondaar voelt. Niemand voelt zich dan meer aangesproken. Daarom pleit ik voor een beschrijving van de harde realiteit van het leven waarin we door onze hardvochtigheid vijandig tegenover onszelf en tegenover God kunnen staan.

Vanuit de kerk dienen we dan ook zending te bedrijven vanuit een dubbele solidariteit. We zijn namelijk allemaal mensen die in de gebroken wereld leven. We zijn 'van het zelfde lap gescheurd'. Ten eerste delen we dus in het zelfde 'gevalen bestaan'. Ten tweede delen we in de mensheid die God zo lief heeft gehad dat Hij Zijn Zoon heeft gegeven. Deze dubbele solidariteit geeft de kerk een opdracht. Want als je gewonnen bent voor het evangelie, word je ingeschakeld voor missie van God. Je bent gewonnen om medewerker te worden van God die in de wereld werkt en werkt richting iedereen.

- *Hoe wordt er omgegaan met de spanning tussen Gods 'ja' en ons 'nee'?*

Ja, je kan 'nee zeggen'. We moeten altijd in Gods hand leggen. God moet het 'nee' van de mens oordelen. Het evangelie komt in ieder geval altijd met een dringend appél. Paulus schrijft: "we vragen je dringend, laat je met God verzoenen." Dat is de urgentie van het evangelie. Kwestie van 'to be or not to be'. Als je aan de redding voorbijgaat, raak/blijf je in slavernij. Als je nee blijft zeggen, kan het de consequentie zijn dat je daarbij blijft. Als je nee zegt tegen licht, kun je in de duisternis blijven. Tegelijkertijd hebben we goede hoop en verwachting. Om het even kras te zeggen: ik geloof er niet in dat God 99 procent in de hel zal werpen, en dat er maar een kleine minderheid in de hemel zal komen. Dan zul je je moeten afvragen of Gods plan om de wereld te redden niet uit is gelopen in een fiasco. Ik vind het dan ook een extreme gedachte dat alleen zij die nu heel bewust Jezus Christus belijden, gered zou worden. Dan zou God met Zijn reddingsplan komen, er zou een klein groepje zijn dat 'ja' zegt, en de rest gaat naar de hel. Is God daarvoor mens geworden? Om de hele mensheid te omarmen met Zijn liefde, zodat een uitverkoren groepje tot redding zou komen? Daar kan ik moeilijk bij. Want dan ontstaan vanzelf de vragen hoe dan Zijn redding zich verhoudt hen die een andere religie aanhangen, of nergens in geloven. Zoals ik net zei, vind ik het daarom ook zelfs een ketterij dat laten we zeggen 99 procent van de mensheid verloren zou gaan. Het verzet zich namelijk tegen de kerngedachten van de bijbel. Paulus legt in Romeinen 5 uit dat we in Adam allen zondaars zijn geworden, maar tot de gerechtigheid van de Ene zal de zaligheid overvloediger zijn. Adam wordt volstrekt overtroefd door Christus. Als door de zonde van Adam uiteindelijk die 99 procent van de mensheid verloren zou gaan, en die ene procent overblijft, wie overtroeft wie uiteindelijk dan? Zoals gezegd is God zelf mens geworden, en heeft zich aan de gehele mensheid willen verbinden. Dat is een dwaasheid. Maar de dwaasheid van God is wijzer dan de wijsheid van mensen. En de zwakheid van God is krachtiger dan de sterkte van mensen. Het heil in Christus heeft een hoog, breed en diep effect. Anders zou ik geen christelijk theoloog kunnen zijn. Wanneer ik teveel geïmponeerd ben door het kwaad in de wereld, zie ik dat maar een paar bevoorrechte zielen worden gered. Daar kan ik niet in meedoen. Kerk 2025 denkt vanuit het evangelie. Maak daarom de bevrijdende boodschap van Jezus Christus niet tot een klein dingetje. Het evangelie is geen reddingsboei van een paar drenkelingen. Als je dat wel zou geloven, zou je jezelf moeten afvragen of je theologie wel klopt. Afgelopen zomer heb ik een kathedraal in Italië bezocht. Daar zie je dan de scène van het laatste oordeel. Maar bij die scène blijf je niet staan. Het is de bedoeling dat je die kathedraal ingaat. Juist de mens die denkt het oordeel niet te overleven, betreedt door de kerk in te stappen, de ruimte van de kerk. Dan blijkt het een kathedraal te zijn waarin de goedheid als de stralende eeuwigheid van God op je afkomt. Maar in sommige gevallen lijkt de gereformeerde theologie teveel een zaaltje te zijn geworden. Een zaaltje waarin we zwetend afwachten of het met ons goedkomt. Men denkt dan: "er is uitredding, maar..". Alsof dat grote liefdevolle antwoord van God is weggevalen. Als dan niet dat grote antwoord van God op ons afkomt, dan spellen we het evangelie niet goed.

- *Wat is volgens u dan de taak van de kerk?*

Het evangelie verkondigen. We hoeven niet met angstgevoelens rond te lopen. Leg het in Gods hand. Hij weet hoe we met angstgevoelens om mogen gaan. Dat Hij er wat aan doet. Niet ikzelf moet het oplossen. En wij mogen daar verkondigers van zijn. Dat is genoeg, maar ook de weg. Een heel urgent evangelie. In de gebrokenheid schijnt het licht van Christus. Dat moet schijnen, anders blijf je in de duisternis. En als dan mensen de verkondiging van het licht horen, vervolgens daardoor geraakt worden en dan hun leven toevertrouwen, moeten we niet daarna nog zeggen "pas op, als je niet gelooft ga je verloren".

- *Hoe wordt er in 'kerk 2025' gedacht over de evangelisatiepraktijk om aan te sluiten bij de Geest die al werkzaam is in de wereld om sociale gerechtigheid voort te brengen?*

Ik kan me niet zo goed vinden in de gedachte dat wij als kerk uitsluitend moeten aansluiten bij de organisaties in de wereld die sociale gerechtigheid op het oog hebben. Want wij zijn ook gewoon als discipelen in de wereld gestuurd om nieuwe discipelen te maken. En met bijvoorbeeld een Alpha Cursus wordt er enerzijds ook aangesloten bij mensen, maar tegelijkertijd wordt wel dat evangelie

gedeeld. Als er goede dingen in de wereld gebeuren dan mogen wij als kerk daar uiteraard dankbaar voor zijn, en daar ook medewerking aan verlenen. Dat is dan echter wel onderdeel van een bredere missie, namelijk: mensen tot leerling van Jezus maken. Deze missie moet je niet verduisteren. Als je wanhopig bent aan je eigen missie zeg je misschien: “gelukkig werkt God nog in deze wereld, laten we daar aan mee doen”.

Bijlage bij hoofdstuk 4.3: Diepte-interview met Klaas Van Meijeren

Interview met Klaas van Meijeren gehouden op 14 mei 2018

- *Wat is het belang van IZB Focus?*

Verlegenheid en verlangen zijn de kernwoorden. Sinds een jaar ben ik fulltime werkzaam bij de IZB. Zelf ben ik predikant geweest in verscheidene gemeentes binnen de bijbelgordel: Oltgensplaat, Wierden, Zwolle, Barneveld en Ede. Ik heb heel wat plaatsen gezien, en ook de diversiteit gezien. Maar in die zin heb ik ook verlegenheid in de christelijke gemeente gezien om zich staande te houden intern, en extern zich te verhouden tot de wereld om ons heen: de cultuur waarin wij staan. Ik heb gesignaleerd dat het een uitdaging is om ook in de gemeenten in de bijbelgordel om te gaan met 'afkalving' van het geloof. Er is wel vaak gedacht: "Zolang de prediking op een goede manier plaatsvindt, dan waait de wind van de secularisatie wel over ons heen." Maar dat blijkt dus niet zo te zijn. En dat ga je merken doordat de gemeenten krimpen. Dat zie ik ook terug in de gemeenten die ik heb gediend. Er zijn gemeenten gehalveerd, en er zijn kerkgebouwen afgesloten. Het is tekenend voor op hoeveel plaatsen er een sluipende of zelfs zichtbare neergang is. Op welke manier vinden wij dan nog aansluiting bij de mensen van vandaag? Niet alleen met hen uit de samenleving, maar zelfs ook met hen die momenteel wel naar de kerk gaan. Kerkgangers van vandaag kunnen de kerkverlaters van morgen zijn.

- *Wat is dan uw visie van secularisatie?*

Dat secularisatie ergens van binnen begint. Ik heb zelf veel gehad aan het boekje van Herman Paul: *De slag om het hart*. Hierin zegt hij het ook: "die gesecculariseerde mens, dat ben ik". Er wordt op allerlei manieren een appel op ons gedaan, reclame, status die een mens heeft. Wat is mijn identiteit? Dan kun je op een doorgewinterde kerkganger die vraag terecht stellen. En op het onderwerp van jouw scriptie uit te komen, rondom de soteriologie kom ik bij die centrale vraag uit: "Is mijn identiteit in Christus gelegen of in mijn kerkelijkheid, of in alles wat ik doe of laat?" Dat is uiteindelijk voor iedereen een hele spannende vraag.

- *Hoe helpt focus mensen na te denken bij dit soort spannende vragen?*

Het focustraject probeert aan te sluiten bij de gewone gemeenten. Ik vind het mooi om te zien dat de gemeenten die met dit traject bezig zijn vaak zich oriënteren op de Gereformeerde Bond. Het is een teken dat Focus probeert aan te sluiten bij een gemeente die zich wil aansluiten bij de Gereformeerde traditie. Maar dat zo'n gemeente toch een verlegenheid voelt met de manier waarop het geloof in de naam van Christus gestalte krijgt in het leven van elke dag, en hoe dat uitwerking kan hebben op de mensen om de gemeente heen. Mijns inziens is dat ook een bijbelse notie. Gereformeerd wil bijbels zijn. En als je denkt aan het woord van Petrus, dat we ten allen tijde bereid moeten zijn verantwoording af te leggen van de hoop die in ons is. Dan gaat het enerzijds om de hoop die in ons is. Dat is dan het heil in Christus. Maar blijkbaar is dat zo bepalend voor het leven van een christen, dat mensen in hun omgeving tot vragen komen. 'Waarom maak jij in jouw leven die specifieke keuzes?', 'Wat is het geheim van jouw bestaan?'. Dat zijn momenten waarin je tot verantwoording wordt geroepen van de hoop die in je is. Op welke manier geef je daar woorden aan, en komt dat in je leven tot uiting? Dat zijn echte vragen die met IZB Focus te maken hebben. Focus wil focussen op Christus en het wil materialen bieden aan de gemeenten waarin gemeenteleden geholpen worden om zich opnieuw op het hart van het evangelie te concentreren. En dat gemeenteleden opnieuw beseffen dat de concentratie op Christus betekent dat je je leven als christen hebt te leiden. Dat is de roeping. Maar ook een belofte. Christus zegt: 'Blijf in Jeruzalem en u zult mijn getuige zijn'. Daar zit de roeping en de belofte in. Het is niet heilzaam om gemeenten op te roepen om van alles 'te moeten'. Dit gaat uit van de gedachte dat we op zondag samen komen rondom het Woord. En we worden geroepen om datgene wat wij ontvangen in het leven van alle dag uit te leven.

- *Door welke theologie is IZB geïnspireerd bij de soteriologie, hebt u daar voorbeelden van?*

De laatste gedachte uit bovengenoemde vraag hebben we ontleend van een engelse organisatie: licc. We hebben het op een hele andere manier uitgewerkt. Maar de grondgedachte is als volgt: Op zondag komen we dus samen rondom het Woord, maar verreweg de meeste tijd besteden wij door de weeks in de samenleving. Je besteedt de meeste tijd in je gezin, op je werk, in de straat bij je vereniging. Daarom zien we de zondagse samenkomst als een belangrijk moment waarop we als gemeente gezamenlijk onze persoonlijke voeding en toerusting kunnen ontvangen, om vervolgens met deze bagage als Christen onze plek in de samenleving in te nemen. Daarom gaat het er mijns inziens bij de doelstelling om 'missionaire gemeente te zijn' het er niet om, allerlei missionaire activiteiten op te zetten in het dorp of in de stad. Heel veel activiteiten zijn natuurlijk goed, zoals een vakantie-bijbel-club. Maar heel vaak zoeken we onze kracht in die activiteiten. En eigenlijk zou een evangelisatiecommissie overbodig moeten zijn. De beste missionaire methode is mijns inziens dat we door de weeks nadrukkelijk als Christen op onze eigen manier christen hopen te zijn vanuit de toerusting die we op zondag daarvoor ontvangen: 'Wees bereid tot de verantwoording van de hoop die in u is'.

Mijns inziens is dat een wezenlijke taak van de verkondiging op de zondag. Deze gedachte is tegelijkertijd een kritische notie richting de prediking waarin het alleen maar lijkt te draaien om de vraag rondom de persoonlijke toe-eigening van het heil in Christus. Binnen de gereformeerde bond zijn er verschillende voorbeelden van prediking te noemen waarbij het draait om die kern. En ik betwijfel het of de verenging tot deze vraag zo bijbels verantwoord is. Hierdoor komt de prediking ook nooit verder dan deze vraag. Je moet natuurlijk niet om deze vragen heen. Maar er is mijns inziens zeker meer. In alle brieven die Paulus heeft geschreven merk je dat er een soort tweedeling is. Deel één gaat dan bijna altijd over: waar ligt ons heil in Christus, wat is onze identiteit in Christus. En deel twee gaat over de praktijk. Als wij als reformatorische christenen 'heel de Schrift' belijden, dient ook dat aspect aan de orde te komen. De IZB is een missionaire organisatie, dus leg je een accent. Wij zijn geroepen door de gemeente: 'OP welke manier kunnen wij onze missionaire roeping bestaan'. Daar ligt het accent van de IZB bij IZB Focus, en daarbij worden we dus mede door de Iccj geïnspireerd.²⁵³ Volgens ons sluit deze gedachte namelijk aan bij de huidige vorm van de PKN-gemeenten die zich verbinden met de gereformeerde traditie. De gemeente komt dus samen om op zondag om toegerust te worden voor de rest van de week. De gemeente komt niet op zondag bij elkaar om passief deel te nemen aan de eredienst. Maar tijdens die eredienst worden we als gemeente geroepen. En daar zou het voor de gemeente in Oldebroek ook spannend kunnen worden. Er is een hele groep kaartenbakleden, zij zijn niet altijd aanwezig in de gemeente. Maar wanneer ze op zondag in de kerk zitten, horen zij ook bij de gemeente die wordt aangesproken. Iedereen die in de kerk komt, is een geroepene. Daarmee verandert je gemeente-beeld ook. Sake Stoppels schrijft bijvoorbeeld: 'Jezus zoekt geen kerkgangers, maar volgelingen'.

- *Hedendaagse theologie kan voorzichtig zijn met het delen van het evangelie, om 'zieltjes te willen winnen'. Hoe staat IZB-Focus hierin?*

Een helder doel van IZB-Focus is dat wij ermee hopen te bereiken dat er meer mensen tot geloof komen. Wij schamen ons niet voor deze doelstelling. Maar dat betekent niet dat wij persé de kerken voller willen hebben. Dit misverstand kom ik nog wel nog eens tegen in de gemeentes die met ons willen samenwerken. Sommige kerkenraden lijken te leven met de verwachting: we gaan met focus-traject beginnen, en wij krijgen de kerken weer vol. Maar dit is ten eerste niet het doel van de Focus. Er is niks verkeerd met het doel om je gemeente in stand te houden, maar dat hoort op de tweede plaats te staan. De hoofddoelstelling is dat we hopen dat mensen tot geloof in Jezus Christus komen. Maar deze mensen kunnen vervolgens ook op een andere plek aansluiten bij een christelijke gemeente.

---

²⁵³ Zie bijlage voor de afbeelding van de hierboven uitgewerkte gedachte.

- *En hoe sluit de IZB dan in het bijzonder aan bij de gemeentes die zich nadrukkelijk willen verhouden tot het gereformeerde belijden? Hoe sluit dat bijvoorbeeld aan bij de Hervormde Gemeente uit Oldebroek met twee verschillende wijken die zich beiden op een bepaalde (maar toch verschillende) manier willen verhouden tot het gereformeerde belijden?*

De spannende vraag voor de kerken in gereformeerde gezindte is: 'Kun je op een onbevungen manier gereformeerd zijn?'. Dat is altijd al een spannende vraag geweest. Maar de tijd is natuurlijk echt voorbij dat we in de gereformeerde gezindte puur alleen met ons eigen heil bezig blijven. Het baart me zorgen dat we een soort gezapigheid blijven hebben. We zijn ordelijk het tafelzilver in de voorkamer aan het netjes schikken, terwijl de achterkamer in brand staat. Dat gevoel heb ik wel eens. We zijn bezig met het formuleren van zinnen, met het bijwerken van beleidsplannen, maar de achterkamer staat in brand. Mensen lopen de kerk uit, walsen over ons heen, we zijn geen eenheid. Ik denk dat wanneer we elkaar leren te bevragen van wat wij in Christus vinden, dat sommige tegenstellingen wegvallen. In die zin kan een missionair traject een gemeente in beweging brengen, om uit die tegenstelling te komen. Als je meer naar buiten leert te kijken, heb je minder tijd om op elkaar te leren letten. We zijn vaak te bijziend, we moeten verder kijken. Missiologie en soteriologie hebben op dat punt raakvlakken. Als je als gemeente een missionaire insteek kiest, laat je de soteriologie niet achter je, maar staat die in dienst van een breder geheel. De Naam van Christus is het waard om gehoord te worden. Ga heen in de hele wereld, begin in Oldebroek. Als ik aan een gemeente vraag of ze aan zending en evangelisatie doen, ontvang ik het antwoord dat ze een zendings- en evangelisatiecommissie hebben. In vele gevallen wordt ook nog eens een zendingswerker ondersteund. Dit alles is prachtig. Maar daarmee wordt het vaak ook uitbesteed. "We hebben mensen die...". Maar is dit niet een roeping van ons allemaal? Maar wanneer het Focus-Traject wordt ingeroepen, worden mensen gewezen op de werkelijkheid dat je ineens niet meer als toeschouwer in de kerk kan zitten. Op zondag wordt je er dan bij stilgezet hoe je door de weeks je leven invult, en wat je dan ook uitstraalt. Dan wordt het spannend.

- *En welke rol heeft de verkondiging van het oordeel in de theologie van IZB Focus?*

In de bijbelgedeelten komt dit aan de orde. Bijvoorbeeld de gelijkenis van de talenten wordt besproken. Bij de talenten staan twee wegen. Het komt niet bij elk bijbelgedeelte aan de orde. Daar waar het in het bijbelgedeelte wordt genoemd, komt het ook bij IZB-Focus ter sprake. De notie van het oordeel wordt niet verzwegen. Ik merk wel dat er gemeentes zijn die dit niet genoeg vinden.

- *Hoe staat IZB-Focus tegenover de gedachte dat de aankondiging van het oordeel kan dringen tot het geloof?*

Laat ik voor mezelf spreken. Ik geloof dat dit zeker een manier is waarop mensen tot geloof kunnen komen. Maar niet de enige manier. Zo heb ik in één van mijn eerste gemeenten iemand ontmoet die naar de schepping keek, en daardoor tot de conclusie kwam: die God is het waard om te dienen. Als wij zeggen dat de aankondiging van het oordeel de enige manier is om tot geloof te komen, dan proberen wij het tot een soort ordening te dwingen: ellende, verlossing en dankbaarheid. Mijns inziens kan dit niet. Als Christus alles is, neemt Hij alles mee, wat nodig is voor jouw zaligheid. In de vier Evangelieën wordt over het leven van Jezus geschreven. En daar zie je allerlei mensen op allerlei manieren met Hem in gesprek komen. Mensen die vergeving zoeken, maar ook mensen die juist genezing nodig hebben. Dat is de variëteit van het mensenleven. Uiteindelijk komt het op Christus uit. Mensen kunnen ook bijvoorbeeld door onzekerheid van het leven heel angstig worden. De vraag waar je houvast dan ligt kan ook een ingang zijn naar Christus. Juist wanneer je ook de Catechismus bekijkt is vraag 1 het kader waarbinnen de drie andere stukken begrepen kunnen worden. En mijns inziens zijn deze drie stukken van ellende, verlossing en dankbaarheid niet volgorde, maar complementair bedoeld. De catechismus is geschreven voor de opgroeiende kinderen. Het essentieel van belang om te beseffen dat de eerste vraag is: 'Wat is nou jouw enige troost in leven en sterven?' Kinderen geven dan het antwoord: 'dat ik het eigendom van Christus ben'. De vraag is niet: hoe kom ik ertoe, maar wat is mijn enige troost. Sommige kerken binnen de gereformeerde traditie hebben de neiging om deze vraag te verdraaien en na te denken

over de volgordelijke vraag. Echter zijn de drie stukken (ellende, verlossing en dankbaarheid) de wijze waarop de troost in Christus uiteindelijk wordt uitgewerkt.

- *De auteur van 'kerk 2025' pleitte voor een ruime genade-opvatting, ook met betrekking tot andere religies. Hoe staat u daarin?*

Ik wil me nu niet met Arjan Plaisier gaan verhouden. Het is natuurlijk altijd een spannende vraag of er in andere religies ook vonken oplichten van kennis van God, waarvan ik voluit durf te belijden dat we in Christus de volledige openbaring van God hebben ontvangen. Ik zal nooit de Koran en de bijbel aan elkaar gelijkstellen. Ik zie wel overeenkomsten, maar de Koran is niet gelijk aan de bijbel. Het is mijns inziens geen toevallig dat God het soms behaagt zich rechtstreeks aan Moslims te openbaren, hetzij in dromen, hetzij in visioenen. Blijkbaar is dat dan nodig, om buiten die Koran om contact te krijgen met moslims. Die Koran kan wel een aanknopingspunt zijn. Zoals het verhaal van een moslim die al lezend in de Koran geïnteresseerd raakte in Isa. Hij wilde weten wie dat toch was. Hij is op zoek gegaan en kwam bij de Bijbelse Jezus Christus uit. Dat geeft voor mij aan dat er een onderscheid is. Kan een moslim op een Islamitische manier tot zaligheid komen? Ik hoef niet op de rechterstoel van God te zitten, maar dat is niet de reguliere weg. Anders zou ook heel wat zendingswerk beëindigd kunnen worden. Er zijn collega-predikanten die zich afvragen waarom er nog zendelingen arbeiden onder moslims. Die ziet geen onderscheid tussen moslims en christenen. Daar kan ik niet bij aansluiten. Aan iedereen moet de naam van Christus verkondigd worden, ook aan hen. Je leest anderzijds ook natuurlijk dat we geoordeeld worden op basis van wat we hebben ontvangen. Je zegt tegen Kapernaüm dat Sodom en Gomorra de dag van het oordeel lichter zal vallen, want Kapernaüm heeft zoveel van Jezus gezien en gehoord. Daarmee lijkt Jezus duidelijk te maken dat zij die veel hebben ontvangen, gehoord en gezien hebben ook veel te verantwoorden hebben. Een mens wordt blijkbaar geoordeeld naar de mate wat hij van de kennis van Christus heeft ontvangen. Onder andere deze gedachte maakt mij buitengewoon voorzichtig om resoluut zwart-wit te zeggen wie er wel in Christus zalig wordt, en wie niet. Als iemand niet gehoord en geweten heeft....

- *Maar als iemand wel van Jezus Christus gehoord heeft?*

Als iemand wel die keus heeft kunnen maken, dan denk ik inderdaad dat God ons 'nee' wel serieus neemt. Als de oproep tot geloof en bekering, (en mijn antwoord daarop) er werkelijk toe doet, dan betekent niet alleen een ja-woord iets, maar heeft het nee-woord ook zeggingskracht. Maar nu merk ik gelijk dat ik aan de rand kom van Gods oordeel, en daar heeft geen mens recht op. Ik zal deze dingen dus altijd met voorzichtigheid zeggen. Dit is een theologisch gesprek.

- *Dat proef ik, maar mag ik aannemen dat deze theologische argumenten achter de inhoud van IZB-Focus verscholen liggen?*

Hoewel ik niet de eindredacteur van dit materiaal heb ik wel input geleverd. En de andere medewerkers zullen zich in mijn woorden kunnen vinden. Maar met deze boekjes van IZB-Focus zijn we niet bezig met de vraag wie er binnen en buiten het oordeel van God valt. Wij zijn bezig met de roeping van de Christelijke gemeente. Een gemeente naar Zijn naam genoemd om in deze wereld te staan. En Christus roept de Zijnen om in Zijn Naam in deze wereld te leven. Met deze boekjes trachten wij de gemeenten daarmee te ondersteunen. Dat is onze roeping. En dat is een focus, met het gevolg dat sommige dingen ook weggelaten worden. Er worden teksten gekozen waarbij het accent ligt op die evangelie-verspreidende taak van de gemeente. Deze keus hangt samen met ons bestaan.

- *Wat is de visie van IZB-Focus op de vorm van de zondagse erediensten?*

Kern van IZB-Focus is dat wij proberen aan te sluiten bij waar een plaatselijke gemeente staat. Wij richten ons niet op het veranderen van de liturgie. Wij mikken wel op gemeenschapsvorming. We zullen stimuleren dat wanneer er uit een thema van de IZB-Focus gepreekt wordt, er ook een nagesprek is. Dat je elkaar ontmoet. Ik denk dat dit in een christelijke gemeente veel vaker zou moeten. Heel veel dorpskerkgemeenten gaat de kerk uit, en tien minuten later is het kerkplein leeg,

en iedereen zit koffie te drinken bij de eigen familie. In de stad functioneert de gemeente vaak als het verband waar je in investeert. In dorpen zijn er veel meer familiestructuren dan in de stad. Deel 4 van IZB-Focus besteedt aandacht aan de gemeenschapsvorming. En dit is niet zichtbaar bij LICC. Maar wij besloten zelf om hier een apart thema aan te wijden. Dit is theologisch te onderbouwen vanuit de gereformeerde traditie, en vanuit het Nieuwe Testament. Want wij komen niet bij elkaar als individuen, maar wij worden samen geroepen. Ik ben opgegroeid binnen het milieu van de gereformeerde bond. En de preken die ik me herinner gaan over het individuele heil. Daardoor ontstond soms bij mij het idee dat het er niet toe deed wie mijn buurman in de kerk is, het ging immers over mij. Natuurlijk is het een belangrijk onderwerp, want God kent ieder mens. Maar de nadruk op het gezamenlijke aspect was miniem. Nogmaals: de brieven van Paulus leggen in het tweede deel veel meer nadruk op het collectieve aspect van het geloof.

- *De IZB werkt enerzijds samen met de PKN, maar anderzijds geeft men namens de IZB aan dat de gereformeerde accenten inzake zending aan de orde moet worden gesteld. Het lijkt erop dat ze hierin de PKN willen 'aanscherpen'. Wat is dan een gereformeerd accent? Anders gezegd: wat is het bestaansrecht van de IZB?*

Dat heeft met de gereformeerde belijdenisgeschriften te maken, waarmee het geheel van de kerk wordt opgeroepen. Ook de auteur van 'Kerk 2025' vindt dat het echt over Christus moet gaan. Hij heeft trouwens een prachtig artikel geschreven in het blad *Wapenveld*. Dat is afgelopen week uitgekomen, en daarin zegt hij hardop: als we het niet meer over het oordeel kunnen hebben, dan hebben we een leeg evangelie. Dan krijgen we een gezelligheidsvereniging. Maar bij de kerk gaat het over mijn heil. Ik vond het een prachtig stuk. En dát is een gereformeerde notie, maar die hoor je in vele delen van de PKN dus niet. En dat hebben wij toe te voegen. Jezus Christus moet in Zijn geheel aan de orde komen tijdens de erediensten. Mijns inziens wordt er nog teveel gefilterd op andere plekken binnen de PKN. Nogmaals refereer ik aan de eerste vraag: wat is je enige troost in léven en sterven. En de intentie om evenveel nadruk te leggen op het leven als op het sterven is een accent waarmee de gereformeerd-belijdende gemeentes verrijkt kunnen worden. Het laatste deel van IZB-Focus gaat over Jezus en Zijn Koninkrijk. Dit heeft betrekking tot de bredere stroken van de maatschappij. We hebben het gewaagd dit stuk wel toe te voegen. Want vanuit de bijbel zijn er ook lijnen te trekken op dat gebied.

Bibliografie

Boeken

- Bevans, S.B., *An Introduction to Theology in Global Perspective*, Maryknoll: Orbis Books, 2009.
- Bonhoeffer, D. *Navolging*, vert. E.A. Franken-Duparc, Amsterdam: Ten Have, 1968.
- Boo, E. de, e.a., *IZB-Focus werkboek*, Amersfoort: 2016.
- Bosch, D., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll: Orbis Books, 1991.
- Brink, G. van den, en Kooi, C. van der, *Christelijke dogmatiek*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2011.
- Bruce, S. *God is dead: Secularization in the West*, Oxford: Blackwell, 2002.
- Dekker, G., *Als het getij verloopt: Opstellen over godsdienst en kerk*, Baarn: Ten Have, 1995.
- Genderen, J.W. van, en Velema, W.H., *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, Utrecht: Kok, 2001.
- Goheen, M. W., *Introducing Christian Mission Today: Scripture, History and Issues*. Downers Grove: IVP Academic, 2014.
- Harskamp, A. van, *Het nieuw-religieuze verlangen*, Kampen: Kok, 2000.
- Hoekendijk, J.C., *De kerk binnenste buiten*, Amsterdam: W. ten Have, 1964.
- Kim, K., *Joining in with the Spirit: Connecting World Church and Local Mission*, London: SCM Press, 2010.
- Orchard, R. K., ed., *The Ghana Assembly of the International Missionary Council*, London: Edinburgh House Press, 1958.
- Paas, S., *Vreemdelingen en Priesters*, Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2015.
- Paas, S., Avtzi, K., en Noort, G., *Sharing Good News: Handbook on Evangelism in Europe*, World Council of Churches, 2017.
- Paul, H., *De slag om het hart, over secularisatie van verlangen*, Utrecht: Uitgeverij Boekencentrum, 2017.

Beleidsdocumenten

- Doorn, G. van (e.a.) in *Beleidsplan Evangelisatiecommissie Hervormde Gemeente Oldebroek 2012-2016*, Oldebroek, 2012.
- Keum, J., ed. "Together towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes", *International Review of Mission* 101, nr. 2 (2012), 250–80.
- Plaisier, A.J., *Kerk 2025: waar een Woord is, is een weg*, Utrecht: Protestantse Kerk in Nederland, 2016.

Interviews

- Interview met Klaas Van Meijeren, gehouden op 14 mei 2018 te Amersfoort.

Interview met Arjan Plaisier, gehouden op 8 mei 2018 te Apeldoorn.

Websites

www.licc.org.uk

www.izb.nl

<https://visie.eo.nl/>

http://hoadd.noordhoff.nl/sites/7779/_assets/7779d02.pdf